

AMNESTY
INTERNATIONAL

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ RAPORU 2013
DÜNYADA İNSAN HAKLARININ DURUMU

13

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ

Uluslararası Af Örgütü, 3 milyondan fazla destekçi, üye ve aktivisti ile uluslararası alanda tanınmış insan haklarına saygı gösterilmesi ve bu hakların korunması amacıyla kampanya yürüten küresel bir harekettir. Vizyonu, her insanın İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi tarafından kabul edilen insan haklarına ve diğer tüm uluslararası insan hakları standartlarına erişebilmesini sağlamaktır.

Uluslararası Af Örgütü'nün misyonu araştırma yaparak medeni, siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik tüm insan hakları ihlallerine karşı harekete geçmek ve bu ihlalleri sona erdirmektir. İfade ve örgütlenme özgürlüğünden fiziksel ve zihinsel bütünlüğe, ayrımcılığın önlenmesinden barınma hakkına kadar bütün bu haklar ayrılmaz bir bütündür.

Uluslararası Af Örgütü'nün gelirleri temel olarak üyeliklere ve bağışlara dayanmaktadır. Hükümetlerden araştırmalar ve insan hakları ihlallerine yönelik yürütülen kampanyalar için hiçbir fon talep veya kabul edilmemektedir. Uluslararası Af Örgütü herhangi bir hükümetten, siyasi ideolojiden, ekonomik çıkar veya dinden bağımsızdır.

Uluslararası Af Örgütü, temel politika kararları her iki yılda bir düzenlenen Uluslararası Konsey toplantılarında ulusal şubelerin temsilcileri tarafından alınan demokratik bir harekettir. Alınan kararların yürürlüğe konulması için Konsey tarafından seçilen Uluslararası Yürütme Kurulu, Bernard Sintobin (Belçika Flaman – Uluslararası Sayman), Guadalupe Rivas (Meksika – Başkan Yardımcısı), Julio Torales (Paraguay), Mwikali Nzioka Muthiani (Kenya), Nicole Bieske (Avustralya), Pietro Antonioni (İtalya – Başkan), Rune Arctander (Norveç), Sandra S. Lutchman (Hollanda) ve Zuzanna Kuliniska (Polonya) tarafından oluşmaktadır.

Adaletsizliğe karşı birleşerek, insan hakları için beraber çalışıyoruz.

KISALTMALAR

ABD
Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi

BM
BMMYK, BM Mülteci Ajansı
CIA
ICCP
LGBTİ

Amerika Birleşik Devletleri
İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler (Avrupa) Sözleşmesi
Avrupa İşkenceyi ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele ve Cezaları Önleme Komitesi
Birleşmiş Milletler
Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
ABD Merkezi İstihbarat Teşkilatı
Uluslararası Siyasi ve Medeni Haklar Sözleşmesi
Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans ve İnterseks

AMNESTY
INTERNATIONAL

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ RAPORU 2013 DÜNYADA İNSAN HAKLARININ DURUMU

Bu rapor 2012 yılının Ocak ayından Aralık ayına kadar olan dönemi kapsamaktadır.

Önsöz

İnsan Hakları Sınır Tanımaz
Salil Shetty, Genel Sekreter/1

BÖLÜM 1

Bölgesel genel bakışlar

Avrupa ve Orta Asya/17
Orta Doğu ve Kuzey Afrika/19

BÖLÜM 2

Ülke bilgileri

Amerika Birleşik Devletleri/21
Filistin Yönetimi/25
Irak/28

İran/30

İsrail ve İşgal Altındaki Filistin Toprakları/34

Mısır/38

Suriye/42

Türkiye/47

BÖLÜM 3

Uluslararası Af Örgütü İletişim Bilgileri/54

İlk kez 2013 yılında
Uluslararası Af Örgütü
tarafından yayımlanmıştır.

Uluslararası Af Örgütü Türkiye
Şubesi
Hamalbaşı Cad. No: 22
Beyoğlu
İstanbul
Türkiye

© Copyright
Uluslararası Af Örgütü
Yayınları 2013
İndeks: POL 10/001/2013

Bu kitabın bir katalog kaydı
British Library'de
bulunmaktadır.

Orijinal dili: İngilizce

Bütün hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü yayıncıların izni alınmadan yeniden üretilemez, bir bilgi sisteminde saklanamaz ya da elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ve/veya benzeri yöntemler yoluyla hiçbir biçimde yayınlanamaz. İzin istemek ya da başka herhangi bir araştırma için lütfen copyright@amnesty.org ile iletişime geçin.
www.amnesty.org.tr

Bu raporda Uluslararası Af Örgütü'nün 2012 yılı boyunca dünya çapındaki çalışmaları ve takip ettiği konular yer almaktadır.

Raporda herhangi bir ülke ya da bölge hakkında bir konu başlığı bulunmaması Uluslararası Af Örgütü'nün üzerinde çalıştığı insan hakları ihlallerinin söz konusu yerde olmadığı anlamına gelmemektedir. Aynı biçimde ülkeler için hazırlanan bölümlerin uzunluğu, Uluslararası Af Örgütü'nün herhangi bir ülke hakkında izlediği konuların kapsamı ve derinliği açısından kıyaslama ölçütü olarak değerlendirilemez.

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ RAPORU 2013
BÖLÜM BİR: ÖNSÖZ

13

Salil Shetty, Genel Sekreter

“Herhangi bir yerdeki adaletsizlik her yerde adaleti tehdit eder. Kaçınılmaz bir karşılıklılıklar ağına yakalanmış ve tek bir kader bağıyla birbirimize bağlanmış durumdayız. Birini doğrudan etkileyen şey, herkesi dolaylı olarak etkiler.”

Martin Luther King Jr, “Birmingham Cezaevi’nden Mektup”, 16 Nisan 1963, ABD

9 Ekim 2012’de, 15 yaşındaki Malala Yusufzay Pakistan’da silahlı Taliban üyeleri tarafından başından vuruldu. Suçu, kız çocukları için eğitim hakkı talep etmekte. Kullandığı araç bir blogdu. Tıpkı yaptıkları ile 2010 yılında Orta Doğu ve Kuzey Afrika’ya yayılan protestoları başlatan Muhammed Buazizi gibi, Malala’nın kararlılığı Pakistan sınırlarını aştı. Sosyal medyanın sınırlarla engellenemeyen gücü ile birleşen insanların cesareti ve acıları yalnızca insan hakları, eşitlik ve adalet mücadelesi anlayışımızı değiştirmekle kalmadı aynı zamanda egemenlik ve insan hakları etrafındaki söylemde gözle görülür bir değişikliğe yol açtı.

Her yerde insanlar bireysel olarak büyük tehlikeleri göze alarak gerek sokaklarda gerekse dijital alanda hükümetler ve diğer güçlü oyuncuların eliyle uygulanan baskı ve şiddetin ortaya çıkarılmasını sağladı. Muhammed’in anısını ve Malala’nın rüyalarını yaşatmak için bloglarını, diğer sosyal medya araçlarını ve geleneksel basını kullanarak bir uluslararası dayanışma hissi yarattılar.

Özgürlük, adalet ve haklar için duyduğumuz derin açlığı ifade edebilme becerimizle birleşen bu cesaret iktidarı elinde bulunduranları korkutarak hareketlendirdi. Zulüm ve ayrımcılığa karşı çıkanlara verilen desteğin yükselen sesi, çoğu hükümetin sadece

barışçıl protestoları bastırmaya ve ulusal sınırlarını dijital alanda da yeniden inşa etmeye çalışmakla kalmayan ve burayı umutsuzca denetlemeye çalışan çabaları ile katı bir karşıtlık oluşturmaktadır.

İktidardakiler, insanların yönetim yapılarını parçalama ve iktidarda kalmak için kullanılan baskı ve yanlış bilgilendirme araçlarını ortaya çıkarma gücünü fark ettiğinde, kendileri için “egemenlik” kavramına sıkı sıkıya sarılmaları ve bunu istismar etmeleri nasıl bir anlama bürünür? İktidardakiler tarafından yaratılan ekonomik, siyasi ve ticari sistem genellikle insan hakları istismarlarına neden olmaktadır. Örneğin, silah ticareti, yaşamları yok etse de bu silahları ya kendi halklarını baskı altında tutmak ya da bunların ticaretinden para kazanmak için kullanan hükümetler tarafından savunulmaktadır. Burada gerçekçe egemenliktir.

Egemenlik ve dayanışma

Özgürlükler, haklar ve eşitlik arayışında egemenliği yeniden düşünmeliyiz. Egemenliğin gücü, sömürgecilikten ya da baskıcı komşu devletlerden kurtulan veya baskıcı ve yolsuz rejimleri sona erdirmiş hareketlerin küllerinden doğan devletlerde olduğu gibi kendi kaderini tayin edebilme üzerinden ortaya çıkar ya da çıkabilir. Bu egemenliğin iyi yönüdür. Bunu yaşatmak ve sömürücü yanını baskı altında tutabilmek için egemenliği yeniden tanımlamak ve küresel dayanışma ile küresel sorumluluğu tanımak zorundayız. Bizler dünya vatandaşlarıyız. Bilgiye erişimimiz olduğu ve kısıtlayıcı bağlardan kurtulmayı seçebildiğimiz için dünyayı umursuyoruz.

Devletler düzenli olarak -egemenliği dış müdahale olmaksızın içişleri üzerinde denetim sahibi olmaya eşitleyerek- egemenlikten dem vurur ve böylece her istediklerini yapabilir. Bu egemenlik talebinin kapsamını öyle genişletirler ki toplu katliam, soykırım, boyunduruğu altına alma, yolsuzluk, açlık ve toplumsal cinsiyete dayalı zulmü saklayabilir ve reddedebilirler.

Ancak iktidar ve imtiyazlarını kötüye kullananlar artık bu istismarı o kadar kolay saklayamamaktadır. İnsanlar artık cep telefonları ile insan hakları ihlallerinin gerçekliğini gerçek zamanlı olarak ortaya koyacak videolar çekip bunları yüklemekte ve ikiyüzlü retorik ve yalnızca kendi çıkarlarına hizmet eden gerekçelerin ardındaki hakikati ortaya koymaktadır. Benzer biçimde, şirketler ve diğer güçlü özel sektör oyuncularını artık daha rahat incelemeye alınmaktadır, çünkü hilekarlık yaptıklarında ya da suç işlediklerinde yaptıklarının sonuçlarını saklamaları giderek artan bir şekilde güçleşmektedir.

Bizler egemenliğin varlığını kabul etmek ve 2005 yılında bir Birleşmiş Milletler Dünya Zirvesi'nde kararlaştırılan Koruma Sorumluluğu Doktrini'nin ortaya konmasının ve ardından bunun defalarca yeniden onaylanmasının takipçisi olmakla birlikte özünde egemenliği savunmayan bir insan hakları çerçevesinde çalışmaktayız. Bunun nedenini

Devletler ... egemenlik talebinin kapsamını öyle genişletirler ki toplu katliam, soykırım, boyunduruğu altına alma, yolsuzluk, açlık ve toplumsal cinsiyete dayalı zulmü saklayabilir ve reddedebilirler.

anlamak ise çok kolay; yalnızca 2012’de olanlar bile hükümetlerin yönetim sorumluluğunu aldığı insanların haklarını nasıl ihlal ettiğine dair yeterince kanıt sunuyor.

İnsan haklarının koruma altına alınmasının önemli bir unsuru tüm insanların şiddetten uzak olma hakkıdır. Başka bir önemli unsur ise devletin kişisel ve aile yaşamımıza müdahale etme olanağı üzerindeki güçlü sınırlamalardır. Bu, ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü ve düşünce özgürlüğümüzün korunmasını kapsar. Bedenlerimize ve onları nasıl kullandığımıza müdahale etmemeyi yani üreme, benimsediğimiz cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı kimliklere ve nasıl giyineceğimize dair kararları kapsar.

2012 yılının ilk günlerinde, Kamboçya’nın başkenti Phnom Penh’de mahallelerinden şiddet kullanılarak zorla tahliye edilen 300 aile evsiz kaldı. Bundan birkaç hafta sonra ise São Paulo eyaletindeki Pinheirinho gecekondu bölgesinde yaşayan 600 Brezilyalı aile aynı kaderle karşı karşıya kaldı. Mart ayında, Jamaika’da 21 kişi polisin ateş açması sonucu öldü, Azerbaycanlı müzisyenler dayak yedi, tutuklandı ve gözaltında işkence gördü, Mali’nin başkenti Bamako’da yapılan darbe sonrası kriz çıktı.

Ve bu liste bu şekilde devam ediyor: Nijerya’da daha fazla zorla tahliye; Somali, Meksika ve başka yerlerde öldürülen gazeteciler; evde ya da sokakta veya protesto hakkını kullanırken cinsel saldırıya ya da tecavüze uğrayan kadınlar; onur festivalleri düzenlemelerine izin verilmeyen ve üyeleri dövülen lezbiyen, gey, biseksüel, trans ve interseks topluluklar; düzmece suçlarla hapse atılan ya da katledilen insan hakları savunucuları... Eylül ayında, Japonya 15 yılı aşkın bir süre sonra ilk defa bir kadını infaz etti. Kasım ayında İsrail/Gazze çatışmasında yeni bir tırmanış görülürken Demokratik Kongo Cumhuriyeti’nde Ruanda destekli silahlı bir grup olan 23 Mart Hareketi’nin (M23) Kuzey Kivu eyaletinin başkentine doğru yürüyüşü sırasında on binlerce sivil evlerini terk etti.

Ve bir de Suriye vardı. Yılın sonunda BM’ye göre ölü sayısı 60.000’e ulaşmıştı ve artıyordu.

Koruyamama

Son 30-40 yıl zarfında giderek artan biçimde ulusal güvenlik kavramı ile ilişkilendirilen devlet egemenliği insan haklarına aykırı eylemleri gerekçelendirmek için sıklıkla kullanılmakta. İçeride, iktidara sahip olanlar yalnızca ve yalnızca kendisinin yönettiği insanların yaşamları hakkında karar verebileceğini düşünmektedir.

Tıpkı kendisinden önce babasının da yaptığı gibi Devlet Başkanı Beşar Esad, Suriye ordusu ve güvenlik güçlerini koltuğu bırakmasını isteyen insanlara karşı kullanarak iktidarda kaldı. Ancak bu defa önemli bir fark söz konusuydu. 1982 yılındaki Hama katliamında, Uluslararası Af Örgütü ve diğerleri olanlara dikkat çekmeye ve bitmez

tükenmez bir enerjyle katliamı durdurmaya çalışmıştı. Ancak kitlesel katliamlar çoğunlukla dünyanın gözünden uzakta gerçekleşmişti. Geçen iki yıl içinde, öncekinin aksine, cesur Suriyeli blog yazarları ve eylemciler dünyaya doğrudan ülkelerinde neler olup bittiğini - hatta olaylar sırasında - anlatabildi.

Artan ölü sayısına ve işlenen suçlara dair çok sayıda kanıt bulunmasına rağmen BM Güvenlik Konseyi bir kez daha sivilleri korumak için harekete geçemedi. Yaklaşık iki yıl boyunca Suriye ordusu ve güvenlik güçleri, hedef ayırt etmeden saldırılarda bulundu ve isyancıları desteklediğini düşündükleri kişileri tutukladı, işkenceye maruz bıraktı ve öldürdü. Uluslararası Af Örgütü raporlarından birinde 31 ayrı işkence ve diğer türlü kötü muamele biçimi belgelendi. Silahlı muhalif gruplar da, daha küçük ölçekli olsa da, yargısız infaz ve işkence uyguladı. BM Güvenlik Konseyi'nin harekete geçememesi başta Rusya ve Çin tarafından devlet egemenliğine saygı göstermenin gereği olarak savunuldu.

Hükümetler ya da güvenlik güçleri kendi insanlarını hedef aldığı anda, herhangi bir çıkarının olduğu durumlar hariç ne münferit devletlerin ne de uluslararası toplumun sivilleri koruma konusunda kararlı davranmaması gerektiği düşüncesi kabul edilemez. İster Ruanda'daki 1994 soykırımından ya da Tamillerin 2009 yılında on binlerce sivilin ölümüyle sonuçlanan kuzey Sri Lanka'daki "ateş edilmeyen bölgeleri" kuşatmasından, ister Kuzey Kore'de halen sürmekte olan açlıktan ya da Suriye'deki çatışmalardan bahsedelim, egemenliğe saygı adı altında eylemsizlik mazur görülemez.

Sonuçta, devletler kendi topraklarındaki insanların haklarını korumakla yükümlüdür. Ancak adalete ve insan haklarına inanan hiç kimse bu kavramların halihazırda her hangi bir biçimde egemenliğin yokluğundan başka bir şeye hizmet ettiğini iddia edemez.

Elbette artık, devletlerin mutlak egemenlik talebi ve insan hakları ile insan güvenliğinden ziyade ulusal güvenliğe odaklanmalarından oluşan bu zehirli karışımı reddetmenin zamanı geldi. Artık daha fazla mazeret bulmayalım. Şimdi uluslararası toplumun ayağa kalkarak tüm dünya vatandaşlarını koruma görevini yeniden çerçeveselendirme zamanı gelmiştir.

Ülkelerimizin haklarımıza saygı gösterme ve onları koruma ve yerine getirme yükümlülüğü bulunmaktadır. Şu ana kadar, en iyimser haliyle, bunu tutarsızca yapmışlardır. Son 30-40 yıldır düşünce mahkumlarının serbest bırakılmasından işkencenin küresel ölçekte yasaklanmasına ve Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yaratılmasına kadar insan hakları hareketinin tüm başarılarına rağmen, egemenliğin bu şekilde çarpıtılması milyarlarca insanın hala arkamızda kaldığını göstermektedir.

Vesayet veya sömürü

Vesayet veya sömürünün son dönemdeki en çıplak örneklerinden biri dünyadaki yerli halkların gördüğü muameledir. Dünyanın dört bir yanındaki yerli halkları birleştiren temel değerlerden biri toprağı “mülk” edinme kavramını reddetmeleridir. Bunun yerine, kendilerini geleneksel olarak yaşadıkları toprakların koruyucuları olarak tanımlamaktadırlar. Taşınmazların mülkiyeti kavramının reddedilmesinin maliyeti yüksek olmuştur. Yerli halkların yaşadıkları toprakların çoğunun doğal kaynaklar açısından zengin olduğu görülmektedir. Bu nedenle haklarını koruması gereken hükümet “egemen devlet” adına toprakları kamulaştırmakta ve ardından bu toprakları satmakta, kiralamakta ya da başkaları tarafından talan edilmesine izin vermektedir.

Devletler ve şirketler, toplulukların toprak ve kaynaklarının koruyucusu olmasının değerini gözetmek yerine bu bölgelere yerleşmiş, zor kullanarak yerli halkları yerinden etmiş ve onlarla özdeşleştirilen toprakların ve kaynakların mülkiyetini ele geçirmiştir.

Paraguay’da, Sawhoyamaxalar 2012 yılını da son 20 yılı geçirdikleri gibi geçirdiler; toprak hakları İnter Amerikan İnsan Hakları Mahkemesi tarafından 2006 yılında tanınmış olsa da geleneksel olarak yaşadıkları yerlerinden edildiler. Daha kuzeyde, Kanada’daki onlarca İlk Milletler topluluğu geleneksel olarak yaşadıkları topraklardan geçerek Alberta’nın katranlı kumlarını İngiliz Kolombiyası kıyılarına ulaştıracak bir boru hattı projesine karşı çıkmaya devam etti.

Doğal kaynaklarla olan ilişkimizi yeniden düşünmek üzere hükümetlerin yerli halklardan bir şeyler öğrenebileceğı bir dönemde, halen dünyanın dört bir yanında yerli topluluklar kuşatma altında bulunmaktadır.

Bu yıkımı özellikle acı verici hale getiren şey ise devlet ve şirketlerin BM Yerli Halkların Hakları Bildirgesi’ni dikkate almama derecesidir; bildirge, devletlerin yerli halkları ilgilendiren tüm konularda onların tam ve etkili katılımının sağlanması gerekliliğini açıkça ortaya koymaktadır. Yerli hakları savunucuları topluluklarını ve topraklarını savunurken şiddet ve hatta cinayet ile karşı karşıya kalmaktadır.

Bu türden ayrımcılık, toplum dışına itme ve şiddet, sadece Amerika kıtasına özgü değildir; Filipinler’den Namibya’ya dünyanın dört bir yanında görülmektedir. 2012 yılında San çocukları, Ovahimba halkı ve diğer etnik azınlıklar eğitime erişimlerini engelleyen sayısız engelle karşılaşmıştır. Bu durum özellikle Opuwo’da kamu okullarına gitmek için saçlarını kesmeleri ve geleneksel giysilerini giymemeleri gereken Ovahimba çocuklarını etkilemiştir.

Hükümetlerin, doğal kaynaklarla olan ilişkimizi yeniden düşünmek üzere yerli halklardan öğreneceğı çok şey var.

İnsan ve para akışı

Kaynaklar için yarış küreselleşmiş dünyamızın unsurlarından yalnızca biridir. Bir başkası ise sermayenin sınırları ve okyanusları aşarak güçlülerin ceplerine akmasıdır. Evet, küreselleşme bazıları için ekonomik büyüme ve zenginlik getirmiştir, ancak yerli halkların deneyimine benzer şekilde başka topluluklar da hükümetlerin ve şirketlerin üzerinde yaşadıkları ve açlık çektikleri topraklardan yarar sağlamasına seyirci kalyor.

Örneğin, Sahra Altı Afrika'da birçok ülkede gözlenen dikkate değer büyümeye rağmen milyonlarca insan, yaşamlarını tehdit eden bir yoksulluk düzeyinde yaşamaktadır. Yolsuzluk ve sermayenin Afrika dışındaki vergi cennetlerine akışı bunun iki önemli nedeni olmaya devam etmektedir. Bölgenin mineraller açısından zenginliği, şirketler ve siyasetçiler arasında - bir bedel karşılığında - her iki tarafın da kar sağladığı anlaşmaların sayısını artırmaktadır. İmtiyaz anlaşmaları hakkında şeffaflığın bulunmaması ve hesap verme yükümlülüğünün hiçbir şekilde olmaması, gerek şirket hissedarlarını gerekse siyasetçileri haksız yere zenginleştirirken emekleri sömürülen, toprakları kirletilen ve hakları ihlal edilenlerin payına acı düşmekte. Adalet onlar için erişebileceklerinden çok daha uzak bir yerde bulunmaktadır.

Sermayenin serbest akışına bir başka örnek ise dünyanın dört bir yanında göçmen işçilerin evlerine para transferidir. Dünya Bankası'na göre gelişmekte olan ülkelerde göçmen işçilerden gelen ödemeler, resmi olarak yapılan uluslararası kalkınma yardımının üç katıdır. Ancak aynı göçmen işçiler 2012 yılında sıklıkla evsiz kalmış ve ev sahibi ülkeler göçmenlerin haklarını yeterince koruyamamıştır.

Örneğin, 2012'de Nepal'daki İstihdam Ajansları sömürü ve zorla çalıştırma amacıyla göçmen işçi ticaretine devam etmiş, hükümetin belirlediği sınırların üzerinde ücretler talep etmiş ve işçileri yüksek faiz oranlarıyla zorla borçlandırmıştır. İstihdam Ajansları çoğu göçmeni çalışma koşulları konusunda kandırmıştır. Nepal kanunlarını çiğneyen İstihdam Ajansları nadiren cezalandırılmaktadır. Kadın haklarını sözde bir referans olmaktan öte fazla dikkate almayan bir kanun örneği verilecek olursa, Ağustos ayında hükümetin Kuveyt, Katar, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'ne bu ülkelerdeki cinsel ve diğer fiziksel istismar iddiaları nedeniyle 30 yaş altı kadınların ev işçiliği için göç etmesini yasaklamasından bahsedilebilir. Ancak bu yasaklama, bu defa kayıt dışı yollardan iş aramak zorunda kalan kadınların karşılaştığı riskleri potansiyel olarak artırmaktadır. Hükümetin asıl yapması gereken, kadınlar için güvenli çalışma ortamları sağlamaktır.

İnsanlar ülkelerinden ayrıldıktan sonra, işçi gönderen devletler bu kişiler artık kendi topraklarında bulunmadığından yükümlülüklerinin olmadığını iddia etmekte, ev sahibi devletler ise bu kişiler kendi yurttaşları olmadığından hakları olmadığını iddia etmektedir. Bu arada, 1990 yılında imzaya açılan Tüm Göçmen

İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair BM Sözleşmesi halen en az imzalanan insan hakları sözleşmelerinden biridir. Batı Avrupa’da göç alan hiçbir devlet sözleşmeyi onaylamamıştır. ABD, Kanada, Avustralya, Hindistan, Güney Afrika ve Körfez ülkeleri gibi yoğun göçmen nüfusu bulunan diğer ülkelerde de durum aynıdır.

Bu hassas durum, mülteciler için daha da ciddidir. En zor durumda olanlar ise sayıları Londra, Lagos ya da Rio gibi büyük dünya kentlerinin nüfusuna eşit olan 12 milyon vatansızdır. Bunların yaklaşık yüzde 80’i kadındır. “Egemen” devletlerinin kendilerini koruması söz konusu olmadığından, bu kişiler gerçek anlamda küresel vatandaşlardır ve onların korunması sorumluluğu hepimize aittir. Bu insanlar, koruma görevinin yerine getirilmesi için bulunabilecek en saf kanıttır. Çünkü ister kendi ülkelerinde ister başka yerde olsunlar insan haklarının korunması tüm insanlara sağlanmalıdır.

Şu anda, bu koruma devlet egemenliği fikrine tabi olarak görülmektedir. Güney Sudan’daki kamplarda kadınlara tecavüz edilmekte; Avustralya’dan Kenya’ya kadar birçok ülkede sığınmacılar alıkonulma merkezlerinde ya da metal kafeslerde kilit altında tutulmakta ve yüzlerce umutsuzca güvenli bir liman ararken su alan teknelerde yaşamlarını kaybetmektedir.

İtalya kıyıları açıklarında bata çıka ilerleyen tekneler dolusu Afrikalı 2012 yılında da Avrupa kıyılarının güvenliğinden mahrum bırakıldı, çünkü devletler sınırlarının denetiminin dokunulmaz kutsallıkta olduğunu iddia etti. Avustralya hükümeti, mülteci ve göçmen teknelerinin yolunu denizde kesmeye devam etti. ABD Sahil Güvenliği benzer uygulamalarını savundu: “Göçmenlerin denizde engellenmesi, Birleşik Devletler’e girmeyi başarmaları halinde başlatılacak maliyetli süreçlere gerek duyulmaksızın hızla menşe ülkelerine geri gönderilmeleri anlamına gelir.” Her halükarda egemenlik bireylerin sığınma hakkının önüne geçti.

Her yıl yaklaşık 200 kişi çöl üzerinden ABD’ye girmeye çalışırken yaşamını kaybetmektedir; bu da ABD hükümeti tarafından güvenli geçiş yerlerinin göçmenler açısından geçilmez hale getirilmesi için alınan tedbirlerin doğrudan bir sonucudur. Göç azalsa da bu rakamlarda bir değişiklik olmamıştır.

Bu örnekler yaşam hakkı dahil insan haklarının korunması sorumluluğunun en çirkin inkarını göstermekte ve daha önce bahsettiğimiz sermayenin serbest dolaşımı ile keskin bir zıtlık taşımaktadır.

Göçmen kontrolleri, aynı zamanda sınırlar arasında küçük silahlar ve hafif silahlar da dahil konvansiyonel silahların büyük ölçüde engellenemeyen akışı ile de zıtlık taşımaktadır. Yüz binlerce insan bu ticaret nedeniyle öldürülmüş, yaralanmış, tecavüze uğramış ve evlerini terk etmek zorunda bırakılmıştır. Silah ticareti ayrıca kadınları doğrudan hedef alacak biçimde ayrımcılık ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ile

En zor durumda olanlar ise sayıları Londra, Lagos ya da Rio gibi büyük dünya kentlerinin nüfusuna eşit olan 12 milyon vatansızdır. Bunların yaklaşık yüzde 80’i kadındır.

Silah ticareti kadınları doğrudan hedef alacak biçimde ayrımcılık ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ile bağlantılıdır. Bu durum; barış, güvenlik, toplumsal cinsiyet eşitliği ve güvenli kalkınmayı sağlama çabaları açısından önemli sonuçlar doğurmaktadır.

bağlantılıdır. Bu durum; barış, güvenlik, toplumsal cinsiyet eşitliği ve güvenli kalkınmayı sağlama çabaları açısından önemli sonuçlar doğurmaktadır. Dünya çapında silahların -en sonunda istismarcı hükümetlerle bunların güvenlik güçleri, savaşı ağaları ve suç çetelerinin eline geçecek şekilde- kolaylıkla alım satımının, takasının ve nakliyesinin yapılması kısmen de olsa istismarların artmasında etkilidir. Silah ticareti yılda 70 milyar dolarlık karlı bir iştir ve bu nedenle çıkarlarını gözetenler bu ticaret alanını düzenlemelerden korumaya çalışmaktadır. Bu raporun basılma aşamasında, silah ticaretinde önemli bir yeri olan ülkeler bir silah ticareti anlaşması için müzakerelere başlama hazırlığındaydı. Talebimiz, bu tür silahların uluslararası insancıl hukuk ihlalleri ya da ağır insan hakları ihlalleri gerçekleştirme tehlikesi bulunan yerlere satışının yasaklanmasıdır.

Bilgi akışı

Her şeye rağmen bu örneklerden çıkaracağımız olumlu sonuç bunları öğrenebilmiş olmamızdır. Uluslararası Af Örgütü yarım yüzyıldır, dünyanın dört bir yanındaki insan hakları ihlallerini belgelemekte ve elindeki tüm kaynaklardan yararlanarak istismarları durdurmaya ve haklarımızı korumaya çalışmaktadır. Küresel iletişim, modern insan hakları hareketinin kurucularının asla hayal edemeyecekleri fırsatlar sunmaktadır. Hükümetler ve şirketlerin “egemen” sınırlarının arkasında saklanabilmek için yapabilecekleri giderek azalmaktadır.

Yeni iletişim biçimlerinin yaşamımıza kök salma hızı nefes kesicidir. “Dotcom” alan adının yaratıldığı 1985 yılından 2,5 milyar insanın internete erişiminin olduğu günümüze değişim olağanüstü bir hızla gerçekleşti. 1989 yılı Tim Berners Lee'nin internetin belge paylaşma özelliğini önermesine tanık olmuştu, 1996'da Hotmail doğdu, 1999'da bloglar ortaya çıktı ve 2001'de Wikipedia yayınlandı. 2004'te Facebook doğdu, bir yıl sonrasında onu YouTube ve “istatistiksel olarak Şangay'da 24 yaşında bir kadın” olduğu hesaplanan internetin bir milyarını kullanıcıları izledi. 2006 yılı Twitter'ı ve Google'ın sansürlü Çin sitesi Gu Ge'yi getirdi. 2008'e geldiğinde Çin'de çevrimiçi insan sayısı ABD'dekinden fazlaydı. Aynı yıl, Kenyalı gazetecilerle birlikte çalışan hak savunucuları seçim sonrasında Kenya'daki şiddet olaylarını haritalamak için Ushahidi (Svahili dilinde “tanıklık”) adında bir internet sitesi geliştirdi ve o tarihten bu yana site “enformasyonun demokratikleştirilmesi” için dünya çapında kullanılan bir platform haline geldi.

Enformasyon zengini bir dünyada yaşıyoruz. Hak savunucuları ihlallerin saklı kalmasını engelleyecek araçlara sahipler. Önemli bir dönemden geçiyoruz: bu enformasyona erişebilmeye devam edecek miyiz yoksa devletler diğer güçlü

oyuncularla birlikte bu erişimi engelleyecek mi? Uluslararası Af Örgütü herkesin bilgiye erişip onu paylaşabileceği ve istismar edildiğinde iktidar ve egemenliği sorgulayabileceği araçlara sahip olmasını sağlamak istiyor. İnternet ile bir küresel vatandaşlık modeli inşa edebiliriz. İnternet, egemenlik ve vatandaşlığa dayalı haklara dair tüm kavramsallaştırmayı tersine çeviren bir dayanak noktası oluşturuyor.

Martin Luther King'in "kaçınılmaz bir karşılıklılık ağrı" ve "tek bir kader bağı" ile incelikli bir biçimde belirttiği şey hem ondan önce hem de ondan sonra birçok büyük düşünür ve hak savunucusu tarafından benimsenmiş ve yayılmaya çalışılmıştır. Ancak artık bunu uluslararası vatandaşlık modelimizin "dokusuna" harmanlamanın zamanı gelmiştir. Bir Afrika kavramı olan 'Ubuntu' bunu çok net ortaya koymaktadır: "Ben biz olduğumuz için benim".

Bu, hepimizi birleştirmeye ve doğal adalet ve insanlık anlayışımızı kirleten sınırlara, duvarlara, denizlere, "öteki" olarak düşman tasvirlerine izin vermemeye dairdir. Artık dijital dünya bizi bilgiyle gerçek anlamda birleştirmiştir.

Temsil ve katılım

Mesele basittir. Dijital dünyanın açıklığı oyun alanını eşitler ve daha fazla sayıda insanın hükümetleri ve şirketleri sorgulamak için gereksinim duydukları bilgiye erişimini sağlar. Şeffaflık ve hesap verebilirliği teşvik eder. Bilgi güçtür. İnternet günümüzde dünyadaki yedi milyar insanın güçlendirilmesi için önemli bir potansiyele sahiptir. Nerede olursa olsun insan hakları ihlallerini görmemize, belgelememize ve bunlara karşı çıkmamıza izin veren bir araçtır. Birlikte çalışarak sorunları çözmemizi, insan güvenliğini ve insani kalkınmayı yaygınlaştırmamızı ve insan hakları vaadini tutmamızı sağlamak için bilgi paylaşmamızı olanaklı kılar.

Devlet egemenliğinin istismarı ise bunun tersidir. Bilgi ve iletişim duvarlarının örülmesiyle bunların denetimine ve devlet sınırlarını koruyan kanunlarla diğer imtiyaz taleplerinin arkasına sığınmaya dairdir. Egemenlik talebi ardında yatan anlatı, hükümetin yaptıklarının kendisinden başkasını ilgilendirmemesi ve kendi sınırları içinde kaldıkça sorgulanamamasıdır. Güçlülerin güçsüzler üzerindeki yaptırımları hakkındadır.

Dijital dünyanın gücü ve olanakları devasadır. Teknoloji değer açısından tarafsız olduğundan bu olanaklar haklara saygı gösteren toplumların inşasını ya da insan haklarına aykırı eylemlerin kolaylaştırılmasını sağlayabilir.

Kökenleri ifade özgürlüğünü savunma çabalarına uzanan Uluslararası Af Örgütü açısından, hükümetlerin ifade özgürlüğünü denetleyemediğinde ve bilgiye erişimi idare etmeye karar verdiğinde yaptıklarını tekrar yaşıyor olmak ilginç bir hal almaktadır. Bu, en net haliyle Azerbaycan'dan Tunus'a, Küba'dan Filistin Yönetimi'ne farklı ülkelerdeki blog yazarlarının kovuşturulması ya da taciz edilmesinde

görülmektedir. Örneğin Vietnam'da popüler blog yazarlarından Dieu Cay adıyla bilinen Nguyen Van Hai, "Adalet ve Hakikat" blog yazarı Ta Phong Tan ve AnhBaSaiGon olarak tanınan Phan Thanh Hai, Eylül ayında devlete karşı "propaganda" yürütmekten yargılanmıştır. Blog yazarları, sırasıyla 12, 10 ve 4 yıl hapse mahkum olmuş ve şartlı tahliye ile ev hapsinde üç ile beş yıl arasında bir süre geçirmeleri istenmiştir. Mahkeme en fazla birkaç saat sürmüş ve aileler mahkemeye katılmamaları için taciz edilmiş veya tutuklanmıştır. Duruşmaya çıkmaları üç kez ertelenmiştir; son erteleme nedenini Ta Phong Tan'ın annesinin, kızının gördüğü muameleyi protesto için hükümet binasının önünde kendini ateşe vermesinin ardından yaşamını yitirmesidir.

İfade özgürlüklerini kullanmaları ve dijital teknoloji yoluyla iktidardakilerden hesap sormaları yüzünden insanların mahkum edilmesi hükümetlerin ilk savunma hattıdır. Bunun dışında devletlerin her türlü dijital iletişim ya da enformasyon sisteminin çevresini duvarlarla örmeye çalıştıklarını giderek daha fazla görüyoruz. İran, Çin ve

Vietnam gibi ülkelerin tamamı dijital alanda gerek iletişim gerekse mevcut bilgilere erişim üzerinde yeniden denetim sağlamak için bir sistem inşa etmeye çalıştı.

Daha da endişe uyandırıcı olan, kitlesel izleme ve bilgiye erişimi daha ustalıkla yöntemlerle yönlendirme yoluyla bu alanda kendini daha az belli eden denetim mekanizmalarını araştıran ülkelerin sayısıdır. İnsansız hava araçlarıyla gerçekleştirdiği saldırılardan da anlaşılacağı üzere dünya çapında kural tanımazlığı ile bilinen ABD, kısa süre önce karasal bağı bulunmayan bir dijital dosyalama sistemi olan bulut saklama sistemlerinde saklanan her türlü bilgiyi izleme hakkı olduğunu ilan etti. Daha net ifade etmek gerekirse, bu ABD'de yaşamayan ya da ABD vatandaşı olmayan tüm kişi ve şirketlerin sahip olduğu bilgilere erişim anlamına geliyor.

Bilgiye erişim ve iletişim araçlarının denetimi üzerinde bu mücadele henüz başlıyor. Şu halde uluslararası toplum Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki ayaklanmalar sırasında yaşamlarını ve özgürlüklerini bu kadar cesurca tehlikeye atanlara duyduğu saygıyı göstermek için ne yapabilir? Hepimiz ayağa kalkıp "Yeter" deme cesaretini gösteren Malala Yusufzay ve diğerleri ile dayanışma göstermek için ne yapabiliriz?

Devletlerden yönetimlerinde bulunan herkes için -ister bir cep telefonu ister masaüstü bir bilgisayarla tercihen yüksek hızlı ve gerçek anlamıyla makul maliyetlerle internet erişimi yoluyla- dijital dünyaya hakiki bir erişim sağlamalarını talep edebiliriz. Devletler böylece Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin 15. Maddesi'ndeki "Bilimsel ilerlemeden ve uygulamalarından yararlanma hakkı" ifadesinde belirtildiği üzere insan hakları ilkelerinden birinin gereklerini yerine

Devletlerden yönetimlerinde bulunan herkes için ... dijital dünyaya hakiki bir erişim sağlamalarını talep edebiliriz.

getiriyor olacaktır. Ayrıca İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 27. Maddesi'ne göre de "Herkes, toplumun kültürel yaşamına serbestçe katılma, güzel sanatlardan yararlanma, bilimsel gelişmeye katılma ve bundan yararlanma hakkına sahiptir."

İnternete hakiki bir erişim, kesinlikle, bilimsel ilerlemeden yararlanma anlamına gelir.

Yıllar önce, devletler ulusal ölçekte kurulacak ancak nihayetinde küresel bir posta sistemi yaratacak bir şekilde diğer posta servisleriyle bağlantılı olacak uluslararası bir posta servisi kurdu. Herkes dünyanın her yerinde mektup yazabilir, bir pul alabilir ve başka bir yere mektup gönderebilirdi. Mektuplar her zaman kapınıza kadar gelmeseydi de her yerde herkesin gönderilerini alabilecekleri genel bir dağıtım merkezi sistemi bulunuyordu.

Bu postalar kaç sınır geçerse geçsin özel olarak değerlendiriliyordu. Günümüz dünyasında artık biraz tuhaf ve antika kaçan bu türden bir iletişim ve bilgi paylaşımı iletişim biçimimizi değiştirdi ve bu, iletişimin özel kalması hakkının varsayımı üzerine inşa edildi. Daha da önemlisi devletler herkesin bu hizmete erişimini sağlamayı üstlenmişti. Hiç şüphesiz çoğu devlet özel olan şeyleri okumak için postalara olan erişimlerini kullanmış olsa da bu iletişimin özel kalması hakkına dair ilkeyi zorlamamıştır. Sayısız ülkede bu, insanların bilgi ile birlikte aile ve toplum yaşamlarını paylaşmalarını konusunda önlerini açmıştır.

Bugün internet erişimi insanların iletişimlerini sağlamanın yanısıra bilgiye erişimlerini sağlamak için de önemlidir. Şeffaflık, bilgiye erişim ve siyasi tartışma ve kararlara katılma olanağı haklara saygı gösteren bir toplumun inşası için hayatidir.

Hükümetler tarafından atılacak bir kaç adım insan hakları için bu kadar hızlı, güçlü ve uzun erimli olumlu sonuçlar doğurabilir.

Dünyadaki her bir hükümetin bir karar vermesi gerekiyor. Bu değer açısından tarafsız teknolojiyi alıp başkaları üzerinde egemenlik kurmak için mi kullanacak yoksa bireylerin özgürlüklerini güçlendirmek ve yaygınlaştırmak için mi?

İnternetin ilerlemesi ve -cep telefonları, internet kafeler ve okullarda, halk kütüphanelerinde, işyerlerinde ve evlerdeki bilgisayarlar yoluyla- küresel ölçekte yayılması haklarını talep etmeleri için insanları güçlendirmede büyük bir fırsat yaratmıştır.

Gelecek için seçim

Devletlerin bu anı yakalaması ve yönetimleri altındaki insanların internete hakiki erişimlerinin olmasını sağlamak için bir fırsat var. Devletler insanların internete karşılanabilir maliyetlerle erişimini sağlayabilir. Kütüphaneler ve kafeler gibi insanların ücretsiz olarak ya da düşük ücretler karşılığında internete erişebilecekleri daha fazla yerin açılmasını destekleyebilir.

En önemlisi ise devletler, şu anda yalnızca yüzde 37'sinin internete bir biçimde erişimi bulunan kadınların bu bilgi sistemine ve bu yolla içinde yaşadıkları dünyada yapılanlara ve alınan kararlara etkin olarak katılımını sağlayabilir. BM Kadın Örgütü, Intel ve ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından ortak olarak hazırlanan yeni bir raporda belirtildiği üzere, Hindistan, Meksika ve Uganda gibi ülkelerde internet kullanımı konusunda toplumsal cinsiyetler açısından büyük bir fark var. Bu da, dinsel ve kültürel nedenlerle evlerinden ayrılamayan kadınlar için internet kafeler gibi yerlere gitmenin pek kolay olmaması nedeniyle devletlerin evlerde, okullarda ve işyerlerinde erişimi sağlayan sistemler yaratmasını gerektirmektedir.

Devletler, ayrıca, kadına yönelik toplumsal ayrımcılığı ve kalıp yargıları ortadan kaldırmak için çalışabilir. Mühendislik diploması bulunan Hintli bir kadın “dokunursa ters bir şey olabilir korkusuyla” bilgisayar kullanmasının yasaklandığını anlatmaktadır. Başka bir örnek ise, bazı kocaların uygunsuz cinsel içerik görecekları korkusuyla eşlerinin aile bilgisayarını kullanmalarını yasaklamasıdır. Bu, Azerbaycan'daki

erkeklerin yüzde 75'i en az bir kez internete girmiş durumdayken kadınların neden yalnızca yüzde 14'ünün internete girebilmiş olduğuna ilişkin gösterilen nedenlerden biridir.

Devletler, insanların internete erişim hakkını tanımakla ifade özgürlüğü ve bilgi edinme hakkı yükümlülüklerini yerine getiriyor olacaktır. Ancak bu yapılırken özel yaşama saygı gösterilmesi gerekmektedir.

Bu şekilde hareket edilmemesi halinde gerek ülke içinde gerekse küresel ölçekte iki tür insan grubu yaratılması riski ile karşılaşılacaktır: haklarını talep etmek için ellerinde araçları bulunanlar ve bunlardan mahrum olarak geride kalanlar.

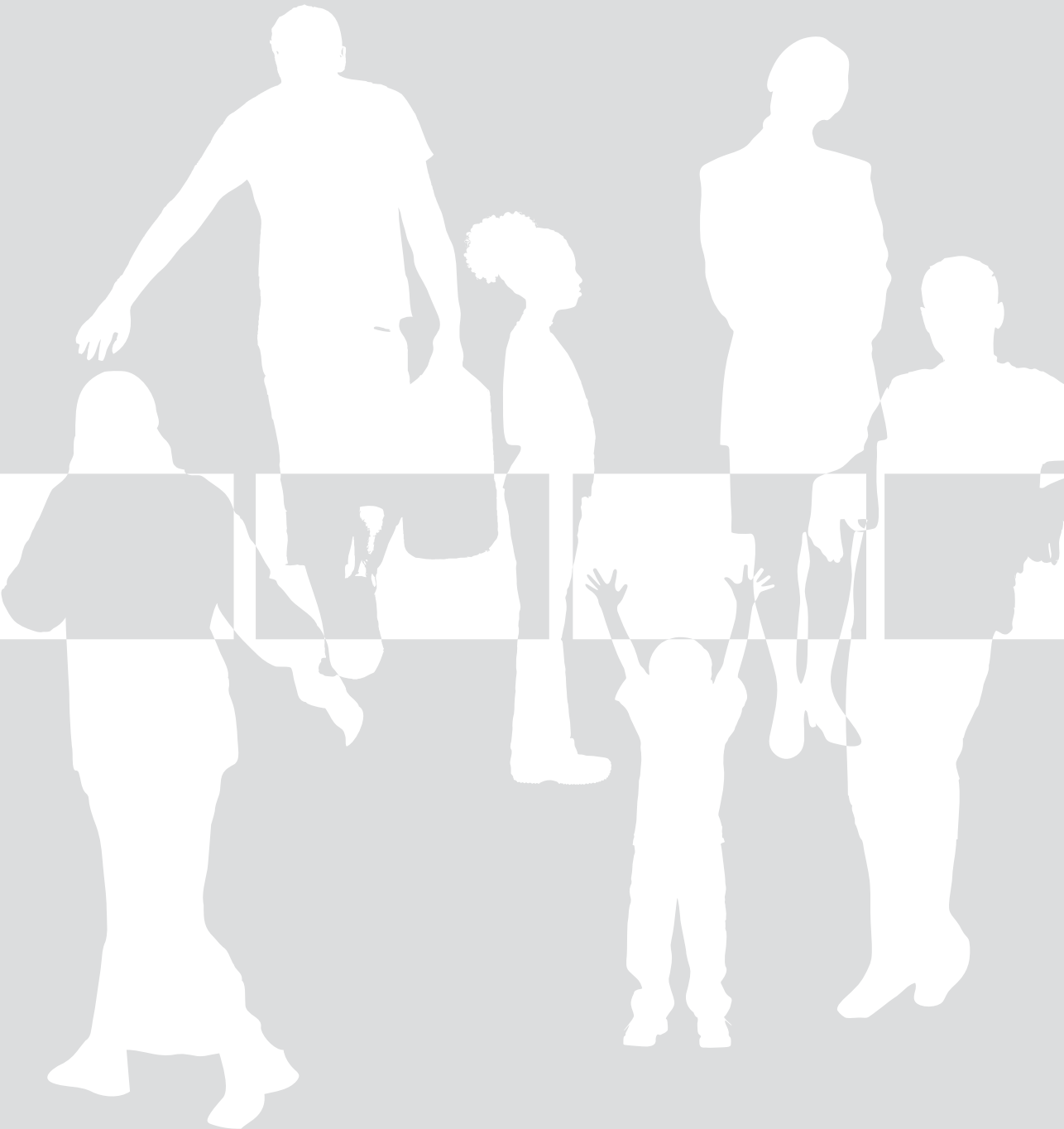
Bilgi, enformasyon ve konuşabilme güç demektir. Haklara saygı gösteren devletler insanların güçlendirilmesini destekler. Dijital alanın sınırsız doğası ise, evimize yakın küçük yerlerde ve uzaklarda yaşayanlarla dayanışma içinde insan haklarına saygı gösterilmesini sağlayacak bu araçları kullanarak küresel vatandaşlığı yaşama geçirebileceğimiz anlamına gelmektedir.

Geleneksel dayanışma biçimleri internet üzerinden yayıldığıında çok daha fazla etkiye sahip olacaktır. Aralık 2012'de Uluslararası Af Örgütü'nün 10. Küresel “Haklar için Yaz!” sloganlı mektup yazma maratonunun bir ayağında binlerce eylemcinin kendileri için kampanya yürüttüğü 12 kişiyi düşünün. Bu, dünyanın en geniş insan hakları etkinliğidir ve son yıllarda e-postalar, dijital dilekçeler, SMS mesajları, fakslar, Tweetler ile birlikte dayanışma ifade eden, destek veren ve inandıkları nedeniyle hapsedilenlerin serbest bırakılmasını sağlayan iki milyon eyleme ulaşmıştır.

Uluslararası Af Örgütü adına bizler, internette, kurucumuz Peter Benenson'un 50 yıldan daha uzun süre önce gördüğünü, yani herkes için özgürlük ve hak talep etmek

Bilgi, enformasyon ve konuşabilme güç demektir. Haklara saygı gösteren devletler insanların güçlendirilmesini destekler.

amacıyla insanların sınırları aşarak çalışabilmesine dair radikal umudu ve olanakları görüyoruz. Benenson'un rüyası zamanının en büyük deliliklerinden biri diye dikkate alınmamıştı. Ancak bugün birçok eski düşünce mahkumu özgürlüklerini ve yaşamlarını bu rüyaya borçlu. Şimdi yine bazılarının delilik diyerek dikkate almayacağı başka bir rüyanın yaratılması ve gerçekleştirilmesinin başlangıcındayız. İşte bugün Uluslararası Af Örgütü bu zorluğu kucaklıyor ve devletlere dünyamızın değiştiğini fark etmeleri ve tüm insanların güçlendirilmesi için araçlar yaratmaları çağrısında bulunuyor.

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ RAPORU 2013
BÖLÜM İKİ: BÖLGESEL GENEL BAKIŞLAR

13

Eski Sovyetler Birliği ülkelerinde nadiren görülen iktidarın demokratik biçimde el değiştirmesi süreci Gürcistan'daki parlamento seçimlerinde yaşandı. Diğer ülkelerde otoriter rejimler iktidarı ellerinde tutmaya devam etti. Avrupa Birliği Nobel Barış Ödülü'nü kazandı ancak üye ülkelerde mültecilere temel barınma ve güvenlik sağlamak ve altı milyon Roman vatandaşı için eşit haklar temin etmek konularında başarısız oldu. Uzun süredir Avrupa'nın insan hakları koruma sisteminin en önemli parçası olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, ülkelerin mahkeme kararlarını uygulamayı reddetmesi ve mahkemenin yetki alanını daraltma çabalarıyla zayıflatılmaya devam etti.

Eski Sovyetler Birliği ülkelerinde medeni ve siyasi haklar tehdit altındaydı. Belarus'ta 2011 sonrası kısıtlamalar devam etti. Azerbaycan'da birkaç düşünce mahkumu serbest bırakıldı, yenileri gözaltına alındı. Rusya'da yeni bir baskıcı yasa dalgası devletin eleştirel protestoları, gösterileri, kişileri ve örgütleri kısıtlama gücünü artırdı. Tüm bölgede ülkeler kendilerini eleştirenler üzerinde daha da sinsî bir baskı uyguladı: anonim şiddet tehditleri ile uyuşturucu kullanımı, rastgele cinsel ilişki ya da vergi kaçırma iddialarında bulunan karalama kampanyaları gerçekleştirildi.

Türkiye, bölgesel aktör olarak etkisi artsa da, binlerce kişiyi adil olmayan yargılamalar sonucu mahkum edip cezaevlerinde çürümeye bırakarak ifade özgürlüğü haklarını ihlal etti ve insan haklarını gözetmek konusunda önemli bir ilerleme kaydetmedi.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Aralık ayında verdiği dönüm noktası niteliğindeki kararlar, Makedonya hükümetini Halid El-Masri'nin 2003'te Üsküp'te CIA tarafından kaçırılmasının ardından kaybolması ve işkence görmesinden sorumlu buldu. Eylül ayında İtalya Yüksek Temyiz Mahkemesi 23 eski CIA görevlisinin 2003'teki kaçırma olayı ve Mısırlı terör zanlısı Osama Mustafa Hasan Nasr'ın kaçırılarak Milano'da sorgulanmasından dolayı aldıkları cezayı onayladı.

Ancak ilgili ülkelerin soruşturmaları ağırdan alması ve ihlallere iştirak ettiğini reddetmesi nedeniyle Avrupa'da ABD liderliğindeki adam kaçırma ve ülke dışında sorgulama programı ile bağlantılı işlenen suçlar için genellikle hesap verilmedi.

Eski Sovyetler Birliği'nde adam kaçırma ve ülke dışında sorgulama yöntemleri uygulanmaya devam etti. Rusya ve Ukrayna, ülkelerine iadelerini engelleyen Avrupa

İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına açıkça meydan okuyarak, aranan ve işkence tehdidi altında bulunan kişilerin kaçırılması ve iade edilmesi konularında işbirliği yaptı.

Başta Rusya olmak üzere bazı ülkeler, kararlarını uygulamayarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin yetkilerini yok saydı. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne sunulan değişiklik önerileri Mahkeme'nin bağımsızlığına zarar verdi ve bireylerin Mahkeme'ye erişimini kısıtladı.

Balkanlar'ın bazı bölgelerinde 1990'larda işlenen savaş suçlarının mağdurları için adaletin yerini bulması olasılığı azaldı. Bu davaların soruşturma ve kovuşturmaları ağır bir şekilde ilerlemeye ve siyasi iradenin yokluğu yüzünden engellenmeye devam etti. Bosna-Hersek'te ve diğer ülkelerde tecavüz ve diğer cinsel şiddet içeren savaş suçlarının mağdurları adalete ve sosyal desteğe erişimden yoksun bırakılmaya devam etti.

Avrupa ülkeleri, sınır kontrollerini güçlendirerek ve kıyılarına geri gönderilen bireylerin haklarını gözetmeyen Libya gibi Kuzey Afrika ülkeleri ile işbirliğini sıkılaştırarak mülteci ve sığınmacı akışını kısıtlamaya çalıştı. Yunanistan'da sığınmacılar, sığınma başvurusu yapmak konusunda ciddi engellerle karşı karşıya kaldı, insanlık dışı koşullarda gözetim altında tutulma ve yabancı düşmanı yasa dışı gruplardan şiddet görme riskine maruz kaldı.

Macaristan, üniformalı aşırı sağcı grupların Romanların oturduğu mahallelerde ırkçı sloganlar atarak ve mahallede yaşayanlara taş atarak yürüyüş yapmasına izin verdi. Tüm bölgede Roman bireyler tacize ve ayrımcılığa uğramaya devam etti.

2010 yılı sonundan itibaren Kuzey Afrika ve Orta Doğu'yu etkisi altına alan halk ayaklanmaları 2012 yılı boyunca da bölgedeki insan hakları ile ilgili gelişmeleri şekillendirmeye devam etti.

Suriye'de hükümet güçleri ile muhalifler arasındaki iç çatışma ülkeyi kasıp kavurdu. Tüm tarafların gerçekleştirdiği ağır insan hakları ihlalleri ve işlediği savaş suçları ile hükümet güçlerinin, yerleşim alanlarındaki hedef ayırt etmeyen saldırılar, siyasi cinayetler ve işkence de dahil olmak üzere işlediği insanlığa karşı suçlar 2012 yılı ve sonrasında devam etti. Geniş çaplı korku ve yıkım ciddi bir insani krizle karşı karşıya kalan iki milyon insanın Suriye içinde yerinden edilmesine neden oldu ve yıl sonuna gelindiğinde neredeyse 600.000 kişiyi daha ülke dışına kaçırmaya zorlayarak komşu ülkelerin üzerine ağır bir yük bindirdi. Çökmüş bir ekonomi ve altyapı ile yakın zamanda sonlanmayacak gibi görünen savaş nedeniyle Suriye'nin geleceği gerçekten karanlık görünüyor.

Diğer ülkelerde 2012'nin yansıttığı görüntü karışık. Otokratik yöneticilerin iktidardan devrildiği Mısır, Libya, Tunus ve Yemen gibi ülkelerde daha fazla basın özgürlüğü ve sivil toplum için artan fırsatlar vardı. Ancak dini ve ahlaki temellerle ifade özgürlüğünün karşısına çıkarılan engeller gibi gerilemeler de bulunuyordu. Libya'da milislerin kontrol altına alınamaması da insan haklarındaki ilerlemeyi tehdit eden bir unsur oldu.

Tüm bölgede insan hakları savunucuları ve siyasi eylemciler baskı görmeye devam etti. Birçok kadın ve erkek, görüşlerini ifade ettikleri için mahkum edildi, barışçıl gösterilerde dövüldü ya da öldürüldü, gözaltında işkence gördü, seyahat etmeleri engellendi ya da devlet görevlileri tarafından taciz edildi. Körfez ülkelerinde eylemciler, şairler, sağlık çalışanları ve birçokları yalnızca reform istedikleri ya da görüşlerini ifade ettikleri için mahkum edildi. Bahreyn'de yetkililer reform yapılacağını duyururken aralarında muhaliflerin ve insan hakları savunucularının da bulunduğu düşünce mahkumlarını cezaevinde tutmaya devam etti. Cezayir ve Ürdün'de yeni yasalar basın üzerindeki kontrolü sıkılaştırdı. Fas'ta yetkililer, gazeteciler ve muhalifler üzerinde baskı uyguladı.

Geçiş dönemindeki ülkelerde adalet ve güvenlik alanlarında çok ihtiyaç duyulan reformlar üzerine tartışmalar devam etti ancak elle tutulur çok az değişiklik yapıldı. Geçmişteki bazı ihlaller ele alınsa da genelde insan hakları ihlalleri karşısındaki cezasızlık rejiminin yeri sağlam kalmaya devam etti. Keyfi tutuklamalar, işkence ve adil olmayan

yargılamalar yaygın bir şekilde uygulanmaya devam etti ve başta İnan ve Suudi Arabistan olmak üzere birçok ÷lke sıklıkla ölüm cezası uyguladı.

Ayaklanmaların kalbindeki kadınların umutları gerçeğe dönüşmedi. Cinsiyete dayalı ayrımcılığın sona ermesi talepleri karşılanmadı ve bazı kadın göstericiler cinsiyete özgü biçimlerde taciz edildi. Ancak bölgedeki kadınlar hukuktaki ve uygulamadaki kemikleşmiş ayrımcılıkla mücadele etmeye ve aile içi ve cinsiyet temelli şiddetle ilgili yeterli koruma talep etmeye devam etti.

Bu sırada İsrail, Gazze Şeridi'ne abluka uygulamaya devam etti ve işgal altındaki Filistin toprağı Batı Şeria'da bulunan yasa dışı İsrail yerleşimlerini genişletti. Sonuç, Gazze'nin 1.6 milyonluk nüfusu için devam eden bir insanlık krizi ile Batı Şeria ve Gazze'deki Filistinlilerin hareketlerinin büyük oranda kısıtlanması oldu. Kasım 2012'de İsrail, Gazze'den İsrail'e hedef ayırımı gözetmeyerek roket atan Filistinli silahlı gruplara yönelik sekiz günlük bir askeri hareket başlattı, 160'tan fazla Filistinli ve altı İsraili öldürüldü.

2012'nin başarısızlıklarına rağmen bölge çapında insanların adalet, onur ve insan hakları mücadelelerinde gösterdiği kararlılık ve cesaret iyimser olmak için iyi bir neden veriyor.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

Devlet ve Hükümet Başkanı:

Barack H. Obama

Yıl boyunca 43 kişi infaz edildi ve acımasız cezaevi koşullarına dair endişeler devam etti. Çok sayıda tutuklu Guantánamo'da süresiz bir şekilde askeri gözaltında kalmaya devam etti. Bu tutuklulara dair askeri komisyon tarafından yapılan yargılamaların ardından yönetimin de verilen ölüm cezasını uygulama niyetinde olduğu altı dosyaya ilişkin ön duruşmalar devam etti. Terörle mücadele bağlamında öldürücü güç kullanılması ve ülke içinde kolluk kuvvetlerince aşırı güç kullanımına dair sürekli gelen bildirimler ciddi endişelere yol açtı.

Terörle mücadele ve güvenlik

Guantánamo'da gözaltılar

2012 yılının sonunda, Başkan Obama'nın Guantánamo'daki askeri gözaltı merkezinin kapatılması için verdiği son tarihten neredeyse üç yıl sonra, çoğunluğu hüküm giymemiş ya da mahkemeye çıkarılmamış 166 kişinin üsteki tutukluluğu hala devam ediyordu.

Yıl içinde ikisi Askeri Komisyon tarafından suçlu bulunmuş dört erkek tutuklu üstün başka yerlere sevk edildi. 2002 yılından bu yana mahkemeye çıkarılmadan ve haklarında suç isnadında bulunulmaksızın alıkonulan iki Uygur tutuklu Nisan ayında yeniden yerleşim için El Salvador'a sevk edildi.

Suç isnadında bulunulmadan ve mahkemeye çıkarılmadan süresiz tutukluluğundan duyduğu rahatsızlığı defalarca ifade eden Yemen vatandaşı Adnan Farhan Abdul Latif'in geçen yıl ölmesi ile Ocak 2002'den bu yana Guantánamo'da hayatını kaybettiği bilinen tutukluların sayısı dokuzaya çıktı.

Yıl boyunca, Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi, tutuklulukları Temyiz Mahkemesi tarafından devam ettirilen bir grup Guantánamo tutuklusunun itiraz dilekçesini gözden geçirmeyi reddetti. Bu dilekçelerde, diğer konuların yanı sıra, Yüksek Mahkeme'nin, tutukluların bu durumunun Federal Mahkeme tarafından hukukilik açısından değerlendirilmesi hakkına dair 2008 tarihli

Boumediene - Bush kararının, tutukluları, vaat edilen "anlamli" bir değerlendirmeden mahrum bırakacak biçimde uygulanıp uygulanmadığını dikkate alması isteniyordu.

Guantánamo tutuklularının davaları

Mayıs ayında, ABD'ye yönelik gerçekleştirilen 11 Eylül 2001 tarihli saldırılara karışmakla suçlanan beş Guantánamo tutuklusunun (Halid Şeyh Muhammed, Velid bin Attaş, Remzi Binelşib, Ali Abdülaziz Ali ve Mustafa Ahmed Havsavi) Askeri Komisyon tarafından görülecek davada ölüm cezası istemiye yargılanacağı bildirildi. Bu beş kişi ve 2011 yılında ölüm cezası istemiyle hakkında dava açılan Abdülrahim el-Naşiri'nin duruşmaları 2012 sonu itibarıyla henüz başlamamıştı. Adı geçen altı kişi, 2006 yılında Guantánamo'ya sevk edilmeden önce dört yıl boyunca ABD tarafından gizli olarak haberleşmesiz alıkonuldu ve bu süre zarfında en az ikisi işkence gördü.

Ağustos ayında, Suudi Arabistan vatandaşı Ahmed Muhammed al Darbi hakkında suç isnadında bulunuldu. Haziran 2002'de Azerbaycan'da sivil yetkililer tarafından yakalanan Al Darbi Ağustos 2002'de ABD yetkililerine teslim edildi ve Mart 2003'te Guantánamo'ya sevk edildi. 2012 yılı sonunda, hakkında bulunulan suç isnadına dair dava henüz Askeri Komisyon'un önüne gelmemişti.

Şubat ayında, Pakistan vatandaşı Mecid Han, Guantánamo'da askeri bir hakim karşısına çıkarıldığında 2009 Askeri Komisyonlar Yasası (AKY) kapsamındaki suçları itiraf etti. Duruşma öncesi anlaşmanın şartlarına göre ABD makamlarıyla işbirliğinin ardından Şubat 2016'da ya da öncesinde cezasının infazına başlanması gerekmekte. 2006 yılında Guantánamo'ya getirilmesinden önce, ABD yönetimi tarafından gizli bir şekilde gözaltında tutuldu, iddialara göre bu süre zarfında işkence veya kötü muamele gördü.

Bununla birlikte Guantánamo'da Askeri Komisyon tarafından hüküm giydirilen kişi sayısı yediye ulaştı. Beşi ABD denetimindeki gözaltılarının erken bir tarihte sona ermesi olasılığı karşılığında suç itirafında bulundu. Bu beş kişiden ikisi 2012 yılında ülkelerine iade edildi: Temmuz ayında İbrahim al Qosi Sudan'a ve Eylül ayında ise 15 yaşından bu yana ABD gözetiminde bulunan Ömer Kadir Kanada'ya gönderildi.

Ekim ayında, bir Federal Mahkeme 2008 tarihli Salim Hamdan'ın "teröre maddi destek sağlamaktan" hüküm giymesi kararını bozdu. Birleşik Devletler

Temyiz Mahkemesi, ABD hukukuna göre “teröre maddi destek sağlamanın” AKY'nin yürürlüğe girmesinden önce bir savaş suçu olmadığına dair karar vermişti.

Afganistan'daki ABD gözaltıları

Haziran ayında, bir Birleşik Devletler Bölge Mahkemesi hakimi Aralık 2008'de Afganistan'da ABD tarafından askeri gözaltına alınan ve o tarihten bu yana hakkında suç isnadında bulunulmayan ya da davası görülmeyen Afgan vatandaşı Zia-ur-Rahman adına yapılan bir ihzar emri değerlendirmesi dilekçesini reddetti. Hakim, ABD yönetiminin mahkemenin dava konusu hakkında yargı yetkisi olmadığına dair gerekçesini kabul etti.

9 Eylül'de, altı ay öncesinde imzalanmış olan bir anlaşma kapsamında, Afgan yetkilileri Bagram'daki ABD hava üssündeki gözaltıların denetimini devraldı. Her ne kadar Afgan yetkililerin 9 Mart tarihi itibarıyla yaklaşık 3.000 Afgan vatandaşını gözaltında tuttuğu belirtilse de, o tarihten bu yana üsse getirilen 600'ü aşkın tutuklu ile birlikte yaklaşık 50 Afgan vatandaşı olmayan tutuklunun ABD tarafından askeri gözaltında tutuldukları açıkça görülmektedir.

Ekim ayında, bir Birleşik Devletler Bölge Mahkemesi hakimi Bagram'da ABD tarafından gözaltında tutulan ve Afgan vatandaşı olmayan üç kişinin ihzar emri değerlendirmesi dilekçelerini reddetti. Dilekçelere göre, Amin al-Bakri 2002'de Tayland'da; Redha al-Najar ise 2002'de Pakistan'da ve Fadi al-Maqaleh 2003'te Afganistan dışında yakalanmıştı, ancak ABD yetkilileri Afganistan'da yakalandığını iddia etmekteydi. Mayıs 2010'da, ABD Temyiz Mahkemesi bu üç kişinin tutukluluk durumunun hukukiliğinin değerlendirilmesi için mahkeme huzuruna çıkma talebini kabul eden 2009 tarihli bir Bölge Mahkemesi kararını reddetmişti. Bunun hemen ardından tutukluların avukatları Temyiz Mahkemesi'nin kararını değiştireceğini iddia ettikleri yeni bilgileri ekleyerek yeniden başvuruda bulundu, ancak başvuru Bölge Mahkemesi tarafından kabul edilmedi.

Kasım ayında, bir Birleşik Devletler Bölge Mahkemesi hakimi Bagram'da ABD tarafından gözaltında tutulan bir kişinin daha ihzar emri değerlendirmesi dilekçesini reddetti. Pakistan vatandaşı olan Amanatullah uzun yıllar üste tutulmaktaydı. Amanatullah, Şubat 2004'te Irak'taki Birleşik Krallık ordusu tarafından alıkonularak ABD

gözetimine verilen ve Afganistan'a sevk edilen iki kişiden biriydi. İkisi de 2012 sonunda mahkemeye çıkarılmadan ve haklarında suç isnadında bulunulmadan Bagram'da ABD tarafından alıkonulmaya devam etti.

Cezasızlık

CIA'nın gizli gözaltı programına ilişkin olarak Başkan George W. Bush yönetimi döneminde işlenen ve uluslararası hukuka göre ihlal kabul edilen suçlara dair hesap verilmesi yine sağlanamadı.

30 Ağustos tarihinde, ABD Başsavcısı ülke dışında ABD tarafından gözaltında tutulan iki kişinin ölümü hakkındaki ceza soruşturmalarının kapandığını açıkladı. Başsavcı, 2002 yılında Afganistan'da ve 2003 yılında Irak'ta meydana geldiğine inanılan ölümlere ilişkin kimse hakkında suç isnadında bulunulmayacağını belirtti. Bu açıklama Haziran 2011'de CIA programı kapsamındaki sorgulamalara dair yürütülen “ön değerlendirmelerin” sonuçlandırıldığı ve söz konusu iki ölüm dışında herhangi başka bir soruşturmaya gerek olmadığı açıklamasının ardından geldi.

Öldürücü güç kullanımı

ABD tarafından insansız hava taşıtları kullanılarak Pakistan, Somali ve Yemen'de terör zanlılarının “hedef alınarak öldürülmesi” yıl boyunca devam etti. Gizlilik nedeniyle ancak sınırlı ölçüde ulaşılabilen bilgiye göre, El-Kaide ve bununla ilişkisi bulunan gruplara karşı açılan “küresel savaş” teorisi doğrultusunda ABD politikaları uluslararası insan hakları hukukunu ihlal ederek yargısız infazların yapılmasına izin vermektedir.

Aşırı güç kullanımı

Yirmi eyalette en az 42 kişi polisin şok tabancası kullanması nedeniyle öldü ve böylelikle 2001'den beri bu şekilde yaşamını kaybedenlerin sayısı 540'ı buldu. Şok tabancaları, 60'tan fazla ölüm olayında, olayın nedeni ya da olaya katkıda bulunan etken olarak kaydedildi. Şok tabancası nedeniyle ölenlerin çoğu silahsız ve elektroşoka maruz kaldıkları anda ciddi bir tehdit oluşturuyor gibi görünmüyorlardı.

Mayıs ayında, Amerikan Kalp Derneği şok tabancalarının kalp krizine ve ölüme neden olabileceği sonucuna varılmasını sağlayan kanıtları sunan ve diğer uzmanlarca da değerlendirmeye tabi tutulmuş ilk bilimsel raporu yayımladı. Çalışma, kişilerin Taser X26 denen silahla elektroşok

verilmesinin ardından bilinçlerini kaybettiği sekiz vakaya dair otopsi raporlarını, tıbbi kayıtları ve polis verilerini kapsayan bilgileri analiz etmekteydi.

■ 20 Haziran'da, 39 yaşındaki Macadam Mason, Thetford, Vermont'ta bulunan evinin önünde eyalet devriyesi polisinin kullandığı bir şok tabancası ile vurulduktan sonra öldü. Eylül ayında, New Hampshire Adli Tıp Bürosu, Macadam Mason'ın "kullanılan elektrikli silahın boşalttığı yük nedeniyle ani bir kalp krizi geçirdiği" sonucuna vardı.

Ekim ayında, İç Güvenlik Bakanlığı Genel Müfettişliği öldürücü güç kullanımı konusunda ABD Sınır Devriyesi politikalarını gözden geçirdiklerini bildirdi. Yıl sonunda da devam etmekte olan bu değerlendirmenin başlangıcının ardından ABD'nin Meksika sınırında Sınır Devriyesi'nin ateşli silah kullanması nedeniyle ölümler sonuçlanan bir dizi olay meydana geldi.

■ Ekim ayında, 16 yaşındaki José Antonio Elena Rodríguez ateşli silahla vurularak öldürüldü. ABD yetkilileri, Nogales, Arizona'dan bir sınır devriyesi polisinin uyuşturucu kaçırdığından şüphelenilen iki kişinin sınırın diğer yanına kaçması ve taş fırlatması nedeniyle ateş açtığını belirtti. Olay yıl sonunda FBI ve Meksikalı yetkililer tarafından soruşturuluyordu.

■ Nisan ayında, ABD Adalet Bakanlığı 2010 yılında bir sınır devriyesi polisi tarafından başından vurulan 15 yaşındaki Sergio Hernández Guereca'nın ölümüne dair herhangi bir federal ceza ya da hukuk davasının açılmayacağını açıkladı.

Cezaevi koşulları

Tutuklama oranları yüksek seviyelerde devam etti.

ABD çapında binlerce mahkum "süper-maksimum güvenli" cezaevlerinde tecritte tutulmaya devam etti. Bu kişiler doğal ışık, egzersiz ya da rehabilitasyon programlarına yeterli erişim olmaksızın günde 22-24 saat hücre hapsinde tutulmaktaydı. Bu tesislerdeki koşullar uluslararası standartlara uymamakta ve bazı durumlarda zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muameleye karşılık gelmekteydi.

Ekim ayında, beş kişi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Florence, Colorado'da bulunan Federal ADX Yüksek Güvenlikli Cezaevi'ne kapatılmaları halinde gerçek bir işkence ya da diğer zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele riski ile karşılaşacakları iddialarını reddettikten sonra, terörle ilgili suçlamalarla mahkemeye çıkarılmak üzere

Birleşik Krallık'tan ABD'ye iade edildi. Birleşik Devletler yetkilileri Uluslararası Af Örgütü'nün ADX Cezaevi'ni ziyaret talebini reddetti.

Çocuk hakları

Haziran ayında, Miller - Alabama davasında, Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi suçun işlendiği tarihte 18 yaşından küçük olan suçlular hakkında şartlı tahliye olanağı bulunmaksızın zorunlu ömür boyu hapis cezasını yasakladı. Karar, Mahkeme'nin 18 yaşın altındakiler tarafından işlenen adam öldürme haricindeki suçlarda şartlı tahliye olanağı bulunmaksızın zorunlu ömür boyu hapis cezasını yasaklamasından iki yıl sonra verildi.

Temmuz ayında, Iowa Valisi Terry Bransted, Miller - Alabama kararına karşılık olarak suçun işlendiği tarihte 18 yaşından küçük olan ve birinci derece adam öldürme suçundan hüküm giymiş 38 suçlu hakkında Iowa'da şartlı tahliye olanağı bulunmaksızın zorunlu ömür boyu hapis cezasını, şartlı tahliye olanağı bulunmaksızın zorunlu 60 yıllık hapis cezasına çevirdi. Duruşma aşamasında şartlı tahliye olanağı bulunmaksızın zorunlu ömür boyu hapis cezasının doğrudan uygulanması kuralı nedeniyle dikkate alınmayan hafifletici deliller, Vali'nin genel talimatı sırasında da göz ardı edildi.

Göçmen hakları

Haziran ayında, Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi düzensiz göçmen statüsündeki kişilerin iş aramasını ya da bir işte çalışmasını eyalet suçu haline getiren bir hükmü de içeren Arizona Göç Yasası'nın başlıca kısımlarını reddetti. Ne var ki, Mahkeme, yasanın, kolluk kuvvetlerinin ülkede yasa dışı olarak bulunduğu şüphelendiği kişilerin göçmenlik durumunu kontrol etmesini zorunlu kılan bir bölümünü, haklar alanında çalışan grupların bu durumun "ırk profili" çıkarmayı teşvik edeceğine, yani kişilerin yalnızca görünüşleri, ırk ya da etnik kökenleri nedeniyle hedef alınabileceğine dair eleştirilerine rağmen onayladı. Kararın ardından, federal mahkemeler Alabama ve Georgia'da benzer bir mevzuatı kabul etti.

Göçmenleri hedef alan eyalet yasalarının yayılması bu kişiler için ayrımcılık riskini artırmakta ve eğitim ile birlikte temel sağlık hizmetlerine erişimi engellemekteydi.

ABD-Meksika sınırının bazı kısımlarında göçmenlerin engellenmesi için artan kolluk çalışmaları

düzensiz göçmen statüsündeki kişileri Birleşik Devletler'in çöllük kesimlerinden geçen özelliklerle tehlikeli rotaları seçmeye itti ve bu durum yüzlerce kişinin hayatını kaybetmesine neden oldu. Yerel kolluk kuvvetleri ve göçmenlik birimleri arasındaki işbirliğinin artması, ABD-Meksika sınırında yaşayan toplulukları bu görevliler tarafından ırka dayalı profillerinin çıkarılması riski ile karşı karşıya bıraktı. İnsan ticareti ve aile içi şiddet benzeri suçların mağduru olan düzensiz göçmen statüsündeki kişiler adalete erişim konusunda çeşitli engellerle karşılaştı.

Sağlık hakkı

Haziran ayında, Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi, 2014 yılı itibarıyla sağlık hizmeti kapsamını sağlık sigortası bulunmayan 30 milyonu aşkın kişiyi kapsayacak şekilde genişletecek olan ve 2010 yılında kabul edilmiş olan Uygun Maliyetli Sağlık Hizmeti Yasası'nı onayladı. Yasanın bazı hükümleri sigorta şirketlerinin kadınlardan daha fazla prim almasının engellenmesi benzeri nitelikli anne sağlığı hizmetlerine ulaşılması önündeki engelleri ortadan kaldırırken, bazı eksiklikler ve engeller konusunda değişiklik olmadı.

Anne Sağlığında Hesap Verebilirlik Yasası yıl sonunda hala Kongre'de görüşülmeyi bekliyordu.

Kadın hakları

Kadın tutukuların gebeliklerinin tüm aşamalarında kelepçe takılmasını yasaklayan mevzuat Ekim ayında Kaliforniya'da kabul edildi. Bu, ABD'de ilk defa yapılan bir düzenlemeydi.

Haziran ayında, kadınların kürtaj öncesi ultrasona girmesini zorunlu kılan mevzuat Virginia'da yürürlüğe girdi.

Kongre, yerli kadınlara yönelik uygulanan yüksek düzeylerde şiddeti ele alan ve aile içi şiddetten kurtulanlara koruma ve hizmet sunan hükümleri içeren Kadına Yönelik Şiddeti Engelleyen Yasa'nın tekrar yürürlüğe girmesini sağlayamadı.

Her yıl ABD'ye kaçırılan binlerce kişiyi koruyacak İnsan Ticareti Mağdurlarının Korunması Yasası'nın tekrar yürürlüğe girmesi konusu 2012 yılı sonunda hala Kongre'de görüşülmeyi bekliyordu.

Ölüm cezası

Yıl boyunca ABD'de tamamı erkek 43 mahkum zehirli iğne ile infaz edildi. İnfazların 15'i Teksas'ta yapıldı. 2012 yılının sonuna gelindiğinde, Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi'nin ölüm cezasına dair yeni

cezaları onayladığı tarih olan 1976'dan bu yana, ABD'deki 1320 infazın 492'si Teksas'ta gerçekleştirilmiş oldu.

Nisan ayında, Connecticut ölüm cezasını kaldıran 17. ABD eyaleti oldu.

Kasım ayında, Kaliforniya seçmenleri yüzde 47'lik bir oya karşı yaklaşık yüzde 53'lük bir oyla, eyalette ölüm cezasını kaldırarak ve infaz bekleyen 700'ü aşkın ölüm cezasını şartlı tahliye olanağı bulunmayan ömür boyu hapis cezasına çevirecek olan "34 Sayılı Öneri"yi reddetti.

Uluslararası Af Örgütü ziyaretleri/ raporları

🚗 Uluslararası Af Örgütü temsilcileri yıl boyunca Guantánamo'daki Askeri Komisyon yargılamalarını gözlemledi.

📄 ABD: "Kongre böyle bir karar almadı": Yönetimin üç kolu, terörlü mücadelede kaynaklanan ihlallere sıfır çözüm (AMR 51/008/2012)

📄 Düşman topraklarında: ABD'nin güney batısında göçmenlik uygulamalarında insan hakları ihlalleri (AMR 51/018/2012)

📄 ABD: Zalimane tecrit – Uluslararası Af Örgütü'nün Arizona'daki maksimum güvenli cezaevleri koşulları hakkında endişeleri (AMR 51/023/2012)

📄 ABD: Duvardan bir tuğla daha (AMR 51/028/2012)

📄 ABD: Yanlış mahkeme, yanlış yer, yanlış ceza (AMR 51/032/2012)

📄 ABD: İnsan haklarına ihanet: ABD'nin Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'ni onaylamasından 20 yıl sonra insan hakları ilkeleri "küresel savaş" teorisyle göz ardı ediliyor (AMR 51/041/2012)

📄 ABD: "Hedefli öldürme" politikaları yaşam hakkını ihlal ediyor (AMR 51/047/2012)

📄 ABD: Ölümcül formül – Furman – Georgia davasının 40. yılında uluslararası bakış açısı (AMR 51/050/2012)

📄 ABD: Sabrın son noktası – Kaliforniya'daki Güvenlikli Barınma Birimleri'nde mahkumiyet koşulları (AMR 51/060/2012)

📄 ABD: Tek yönlü hesap verme – Guantánamo tutuklusunu itiraf etti; hükümetin kendisi aleyhine işlediği suçlar devlet sırrı kalacak (AMR 51/063/2012)

📄 ABD: Texas – Hala en kötü; mevcut Vali'nin yönetiminde 250. infaz (AMR 51/092/2012)

📄 ABD: Hakikat, adalet ve Amerika'nın yolu? Uluslararası hukuk uyarınca suç sayılan durumlara dair detaylar hala çok gizli bilgi olarak sınıflandırılıyor (AMR 51/099/2012)

FİLİSTİN YÖNETİMİ

FİLİSTİN YÖNETİMİ

Filistin Yönetimi Başkanı:
Hükümet Başkanı:

Mahmud Abbas
Salam Fayyad

Batı Şeria'da Filistin Yönetimi, Gazze Şeridi'nde ise Hamas Fiili Yönetimi başta kendi siyasi muhalifleri olmak üzere bireyleri keyfi olarak tutuklamaya ve gözaltına almaya devam etti. İki tarafta da güvenlik güçleri, cezasızlık koruması altında, gözaltına alınanları işkence ve diğer kötü muameleye maruz bıraktı. İki Gazze'de ikisi Batı Şeria'da olmak üzere gözaltındaki dört kişi şüpheli bir biçimde öldü. Gazze'deki Filistinli silahlı gruplar, başta Kasım ayında İsrail'le gerçekleştirilen sekiz günlük çatışma sırasında olmak üzere, İsrail'e hedef ayrımı gözetmeksizin roket atarak savaş suçları işlemeye devam etti. Bu çatışma sırasında Hamas'ın askeri kanadı İsrail'le "işbirliği" yapmakla suçlanan yedi kişiyi yargısız infaz etti. Hem Filistin Yönetimi hem de Hamas ifade, toplanma ve örgütlenme özgürlüklerini kısıtladı. İki tarafın da güvenlik güçleri göstericilere yönelik aşırı güç kullandı. Her iki bölgede kadınlar şiddete ve ayrımcılığa maruz kalmaya devam etti. En az altı kadının "namus" cinayetlerinde öldürüldüğü bildirildi. Gazze'de en az beş kişiye ölüm cezası verildi, altı kişi ise infaz edildi. Batı Şeria'da bir kişiye ölüm cezası verildi, infaz edilen olmadı. Gazze Şeridi'nde yaşayan 1,6 milyon insan İsrail'in devam etmekte olan askeri ablukası ve diğer devletlerin Hamas'a uyguladığı yaptırımlar nedeniyle ciddi sıkıntılara maruz kalmaya devam etti ancak önceki yıllarla karşılaştırıldığında koşullar hafifledi.

Arka plan

29 Kasım'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Filistin'e "üye olmayan gözlemci devlet" statüsü verdi. Doğu Kudüs de dahil olmak üzere Batı Şeria ve Gazze Şeridi, İsrail işgali altında kalmaya devam etti. İki ayrı Filistin yönetimi, Batı Şeria'da El-Fetih liderliğindeki Filistin Yönetimi ve Gazze'de Fiili Hamas Yönetimi, sınırlı güce sahip olarak varlığını sürdürmeye devam etti.

El-Fetih ve Hamas arasında uzlaşma sağlayarak

birleşik bir Filistin hükümeti oluşturma çabaları Mısır ve Katar arabuluculuğuyla devam etti.

Filistin Yönetimi Ekim ayında Batı Şeria'da yerel seçim düzenledi ancak Hamas ve İslami Cihad Örgütü ile bağlantılı partiler seçime katılmadı. Hamas yetkilileri Gazze'de seçmenlerin kaydolmasını engelledi. Batı Şeria'daki yargı organı, hükümetin müdahalesi iddialarını protesto etmek amacıyla Ekim ayında kısa bir süre çalışmaya ara verdi.

İsrail, 2007'den beri uyguladığı askeri ablukayı sürdürerek Gazze'nin kara ve deniz sınırları ile hava sahasını kontrol etmeye devam etti. Önceki yıllarla karşılaştırıldığında daha çok insanın Refah sınır kapısını kullanarak Gazze ve Mısır arasında gidip gelebilmesine rağmen abluka, çocuklar, yaşlılar ve hastalar da dahil olmak üzere Gazze'de yaşayan sivilleri ağır bir şekilde etkilemeye devam etti. Mısır ve Filistin arasında kaçakçılık yapmak için tünelleri kullanan yaklaşık 20 Filistinli meydana gelen kazalarda öldü.

Batı Şeria'da İsrail, Batı Şeria'da Filistinlilerin hareketlerini büyük oranda kısıtladı ve uluslararası hukuku ihlal ederek Filistin topraklarına inşa edilmiş İsrail yerleşimlerini genişletmeye ve geliştirmeye devam etti.

İsrail askeri güçleri yıl boyunca düzenli olarak ve Kasım ayındaki sekiz günlük askeri operasyon sırasında Gazze Şeridi'ne hava ve top saldırısı düzenledi. Saldırıların sonucunda birçok sivil öldürüldü, evler ve diğer sivil mülkler tahrip edildi. Filistinli silahlı gruplar Gazze'den İsrail'e düzenli olarak hedef ayrımı gözetmeyen roketler attı. Kasım ayındaki çatışmada İsrail'e 1500'den fazla roket atıldı.

Silahlı gruplar tarafından gerçekleştirilen ihlaller

Kasım ayındaki çatışmanın öncesinde ve çatışma sırasında Hamas, El-Fetih, İslami Cihad Örgütü, Filistin Halk Kurtuluş Cephesi ve Selefilerle bağlantılı Filistinli silahlı gruplar, İsrail'e hedef ayrımı gözetmeyen roket ve havanı atarak savaş suçu işledi. Bunların bazıları menzillerinden kısa mesafede Gazze'ye düşerek en az iki Filistinlinin ölümüne neden oldu. Diğerleri ise İsrail'de evlere ve diğer binalara isabet ederek dört İsraili sivilin ölümüne, onlarcasının yaralanmasına ve sivil binaların hasar görmesine neden oldu. Hamas yetkilileri sorumlulardan hesap vermelerini istemedi.

■ Filistinli bir silahlı grubun attığı roketin 19 Haziran'da

Gazze'deki al-Zeitoun mahallesinde bulunan evlerine düşmesi sonucu iki yaşındaki Hadeel Ahmed Haddad öldü, sekiz yaşındaki kuzeni ciddi şekilde yaralandı.

■ 15 Kasım'da Filistinli bir silahlı grup tarafından atılan ve hedef ayırımı gözetmeyen bir roketin Gazze'de Kiryat Malachi'de bulunan evlerine isabet etmesi sonucu Mirah Scharf, Itzik Amsalem ve Aharon Smadja adlı üç İsraili sivil öldü, diğer siviller yaralandı.

Keyfi gözaltı ve tutuklamalar

Batı Şeria'da Filistin Yönetimi güvenlik güçleri, El-Fetih üyeleri de dahil olmak üzere yüzlerce kişiyi keyfi olarak gözaltına aldı ve tutukladı, çoğunun yasal süreçlere erişimini engelledi. Eylül ayında Başkan Abbas Birleşmiş Milletler'i ziyaret ettiği sırada, yüzlerce Hamas taraftarı çoğu iki güne varan sürelerde olmak üzere gözaltında tutuldu. Hamas güvenlik güçleri Gazze'de El-Fetih üyesi olduğundan şüphelenilen yüzlerce kişiyi keyfi olarak gözaltına aldı ve tutukladı, çoğu zaman avukatlara ulaşmalarına izin vermedi. Gözaltındakiler sıklıkla dövüldü ya da diğer kötü muamelelere maruz kaldı. Hem Filistin Yönetimi hem de Hamas güvenlik güçlerinin eylemleri cezasız kaldı.

Filistin Yönetimi tarafından kurulmuş bir izleme organı olan Bağımsız İnsan Hakları Komisyonu 2012 yılında Batı Şeria'da 685'den, Gazze'de ise 470'ten fazla keyfi tutuklama şikayeti aldığını bildirdi.

Cezaevi koşulları

Filistin Yönetimi, mahkumlar ağır koşulları ve serbest bırakılmaları yönünde çıkan mahkeme kararlarına rağmen devam eden gözaltılarını protesto etmek için açlık grevi yaparken, Bağımsız İnsan Hakları Komisyonu'nun Batı Şeria'da Koruyucu Güvenlik tarafından kontrol edilen gözaltı merkezlerine erişimini engelledi. Hamas, beş yıl sonra ilk kez Ekim ayında, Bağımsız İnsan Hakları Komisyonu'nun Gazze'deki İç Güvenlik kontrolü altında bulunan gözaltı merkezlerini ziyaretlerini tekrar başlatmasına izin verdi.

İşkence ve kötü muamele

Gözaltındakiler özellikle Batı Şeria'daki Polis Suç Soruşturma Birimi ve Koruyucu Güvenlik ile Gazze'deki polis ve İç Güvenlik tarafından yapılan işkence ve diğer kötü muamelelere maruz kaldı. Sorumlular cezasız kalmaya devam etti. Bağımsız İnsan Hakları Komisyonu Batı Şeria'dan 142, Gazze'den ise 129 adet işkence ve diğer kötü muamele ile ilgili suçlama dilekçesi aldığını

bildirdi. Uygulandığı iddia edilen yöntemler arasında dövme, el ve ayak bileklerinden asma, acı verici durumlarda uzun süre ayakta durmaya ya da oturmaya zorlama vardı.

■ Muhammed Said al-Zaqzouq Ekim ayında Gazze'de Khan Younes Polis Karakolu'nda tutulurken şüpheli koşullar altında öldü. Soruşturma açılacağı duyuruldu ancak yıl sonuna gelindiğinde herhangi bir sonuç bildirilmemişti.

■ Tarık Khriesheh Ocak ayında Ramallah'ta Suç Soruşturma Birimi tarafından sorgulanırken bir elinden duvara bağlı olarak ayakta tutulduğunu ve dövüldüğünü söyledi.

Adalet sistemi

Filistin Yönetimi güvenlik güçleri, bireyleri bir suçlama olmadan ve mahkemeye çıkarmadan uzun süreler boyunca gözaltında tutmaya ve serbest bırakılmaları yönünde verilen mahkeme kararlarını geciktirerek uygulamaya ya da hiç uygulamamaya devam etti. Filistin Yönetimi askeri mahkemeleri, sivillerin askeri mahkemelerde yargılanmasını sona erdiren Ocak 2011 kararından önce kovuşturmaları başlamış sivilleri yargılamaya devam etti. Gazze'de Hamas, bireyleri suçlama olmaksızın ya da duruşmaya çıkarmaksızın gözaltında tuttu ve sivilleri askeri mahkemede yargıladı.

Hem Batı Şeria'da hem de Gazze'de sivil ve askeri savcılar tarafsız davranmak ve polis ve güvenlik güçlerinin tutuklama emri olmadan insanları tutuklamalarına, insanları kötü muameleye maruz bırakmalarına ve siyasi gerekçelere dayanan suçlamalar getirmelerine engel olmak konularında başarısız oldu.

■ 2010 yılında bir mahkeme Abd al-Fatah al-Hasan'ın serbest bırakılmasına karar verdi ancak al-Hasan Ramallah'taki Koruyucu Güvenlik tarafından 2012 yılı boyunca gözaltında tutulmaya devam etti. Al-Hasan, Eylül 2009'da askeri mahkeme tarafından 12 yıl hapis cezasına mahkum edilmişti. Ekim ayında, Filistin Anayasa Mahkemesi, al-Hasan'ın avukatı tarafından serbest bırakılması için yapılan temyiz başvurusunu reddetti.

■ İsmail Abd al-Rahman Eylül ayında İç Güvenlik görevlileri tarafından Gazze Şehri'ndeki evinden alınarak bir suçlama ve duruşma olmaksızın gözaltında tutuldu ve bir avukatla görüşmesine izin verilmedi. Aralık ayında serbest bırakıldı.

İfade, toplanma ve örgütlenme özgürlükleri

Hem Filistin Yönetimi hem de Hamas, gazetecileri, blog yazarlarını ve diğer muhalifleri taciz ederek ve yargılayarak ifade, toplanma ve örgütlenme özgürlüklerini kısıtlamaya devam etti. Hem Gazze’de hem de Batı Şeria’da güvenlik güçleri göstericilere yönelik aşırı güç kullandı, onlarcasını keyfi olarak gözaltına aldı ve tutukladı.

■ Gazeteci Muhammed Qunayta, İç Güvenlik görevlileri tarafından Haziran ayında Gazze’deki evinde tutuklanmasının ardından gözaltına alındı ve kötü muameleye maruz kaldı. Ağustos ayında kefaletle serbest bırakıldı.

■ Üniformalı ve sivil kıyafetli Filistin Yönetimi polisleri, 30 Haziran ve 1 Temmuz’da Ramallah’ta göstericilere yönelik aşırı güç kullandı. Onlarca gösterici yaralandı ve gözaltına alındı. Gazeteci Muhammed Jaradat gözaltında işkence gördü, baş aşağı tutularak copla dövüldü.

■ Hamas yetkilileri, 2 Ekim’de Gazze’de Filistin’in birleşmesi için gösteri yapmak isteyen kadınları engelledi. Polis beş kadını kısa süre gözaltında tuttu.

İnsan hakları savunucuları

İnsan hakları savunucuları Filistin Yönetimi ve Hamas yetkilileri ile taraftarları tarafından taciz edildi, zaman zaman saldırıya uğradı.

■ El-Mizan İnsan Hakları Merkezi yöneticilerinden Mahmud Abu Rahma, Hamas yönetimini eleştiren bir yazı yayımlamasının ardından Ocak ayında Gazze Şehri’nde kimliği belirlenemeyen saldırganlar tarafından bıçaklanarak yaralandı.

Kadın ve kız çocuklarına yönelik şiddet

Kadınlar ve kız çocukları hukukta ve uygulamada ayrımcılığa ve erkek aile bireyleri tarafından öldürülme de dahil olmak üzere cinsiyet temelli şiddete maruz kalmaya devam etti. Batı Şeria’da görülen cinayet davalarında “ailenin namusunu koruma” savunmasının hafifletici sebep olarak kullanılması başkanlık kararname ile askıya alındı. Ancak polis aile içi şiddet ve ölüm tehdidi şikayetinde bulunan kadınları korumada başarısız oldu. Gazze’de mahkumiyet kararının çıktığı nadir durumlarda, faille “namus” bahanesi ile 24 aydan az olmak üzere düşük cezalar verilmeye devam edildi.

■ Batı Şeria’daki Samu’dan Randa al-Mahareq, babası ve ağabeyi Haziran’da kendisini dövmek suçlamasıyla

tutuklanana dek aylarca polisten ve diğer yetkililerden koruma talep etti. Babası ve ağabeyi dört gün sonra serbest bırakıldı ve kısa süre sonra al-Mahareq’i boşanmasını onaylamadıkları için öldürdü.

■ 23 Mart’ta, 22 yaşındaki bir kadın Khan Younis’teki bir hastanede vurularak öldürüldü. Amcası ve ağabeyi gözaltına alındı. Polis suçun “namus” adına işlendiğini söyledi.

Alelacele öldürmeler

Kasım ayında Gazze Şeridi’nde İç Güvenlik tarafından gözaltında tutulan ve İsrail’le “işbirliği” yapmakla suçlanan yedi kişi, Hamas’ın askeri kanadı tarafından alelacele infaz edildi. Hamas yetkilileri ölümlerin soruşturulacağı sözünü verse de bilindiği kadıyla sorumlularla ilgili harekete geçilmedi.

Cezasızlık

Hamas yetkilileri, İsrail’in 2008 ve 2009 yılındaki “Dökme Kurşun Operasyonu” ve Kasım ayındaki sekiz günlük çatışma sırasında Hamas güçleri ve diğer Filistinli silahlı gruplar tarafından işlendiği iddia edilen savaş suçlarını ve olası insanlığa karşı suçları soruşturmadı. Filistin Yönetimi de Hamas da işkence ve diğer kötü muamele iddialarını güvenilir bir biçimde soruşturmadı, suçları işleyenleri sorumlu tutmadı.

Ölüm cezası

Gazze’de askeri ve adli mahkemeler en az beş kişiyi “İsrail’le işbirliği yapmak” suçundan ve diğer suçlardan ölüm cezasına mahkum etti. Altı kişinin cezası infaz edildi. Batı Şeria’da bir kişi ölüm cezasına mahkum edildi, burada infaz gerçekleşmedi.

Uluslararası Af Örgütü ziyaretler/raporları

■ Uluslararası Af Örgütü Batı Şeria ve Gazze’yi Haziran ve Temmuz aylarında, Gazze’yi ise Kasım ve Aralık aylarında ziyaret etti.

■ Filistin Yönetimi: Üç kişi asıldı, daha fazlası infazla karşı karşıya (MDE 21/004/2012)

■ Filistin Yönetimi: Ramallah polis şiddeti mağdurları için adalet yerine getirilsin (4 Temmuz 2012)

IRAK

IRAK CUMHURİYETİ

Devlet Başkanı:
Hükümet Başkanı:

Celal Talabani
Nuri el-Maliki

Binlerce insan tutuklandı. Çoğu adil olmayan yargılanma süreçleri sonucunda ve terörle ilişkili suçlamalardan olmak üzere yüzlerce insan ölüm ve hapis cezasına mahkum edildi. Tutuklulara işkence ve diğer kötü muamele yaygın olarak uygulanmaya ve sorumluları cezasız kalmaya devam etti. Yüzlerce mahkum infaz edilmeyi bekliyordu. Üçü kadın olmak üzere en az 129 kişi infaz edildi. Hükümet karşıtı silahlı gruplar ağır insan hakları ihlallerinde bulunmaya, intihar ve diğer bombalı saldırılarla yüzlerce sivil öldürmeye devam etti. Gazetecilere ve medya çalışanlarına yönelik taciz, tehdit ve şiddet uygulamaları bildirilmeye devam etti. 67.000'in üzerinde Suriyeli mülteci Irak'a sığındı.

Arka plan

Parlamento'daki siyasi çıkmazlar, diğerlerinin yanı sıra genel af kanununun çıkarılmasını da engelleyerek, yasama sürecini zorlaştırmaya devam etti. Ölüm tugayları organize etmekle suçlandıktan sonra Bağdat'tan kaçan Devlet Başkanı Yardımcısı Tarık el-Haşimi ile ilişkili birçok kişinin tutuklanmasıyla siyasi tansiyon yükseldi. Aralık 2011'de Irak televizyonu Haşimi'nin korumaları olduğu bildirilen ve onun tarafından cinayet işlemek için kendilerine ödeme yapıldığını söyleyen tutukluların "itiraflarını" yayınladı. Haşimi kaçtı ancak giyabında yapılan yargılama sonucunda bir kadın avukatın ve hükümet görevlisinin cinayetiyle bağlantılı olarak, damadı Ahmed Kahtan'la beraber, Eylül ayında ölüm cezasına mahkum edildi. Her ikisi de Kasım ve Aralık aylarında giyablarında devam eden diğer davaların sonucunda başka ölüm cezaları da aldı.

Petrol gelirlerinin dağılımıyla ilgili görüş farklılıkları ve iç sınırlarla ilgili tartışmalar sebebiyle, Bağdat yönetimi ve Kürdistan Bölgesel Yönetimi (KBY) arasındaki ilişkiler gergin kalmaya devam etti.

Özellikle muhalif olan ve toplumun geneli tarafından "farklı" görülen gençler, kendilerini hedef gösteren el ilanlarının Şubat ayında Sadr Şehri, al-Hababiya ve Hayal-'Amal gibi semtlerde

dağıtılmasının ardından tehdit ve gözdağı kampanyasına maruz kaldı. Hedef gösterilenler arasında, eşcinsel ilişki yaşadığından şüphelenilen ve saç, giyimi ya da müzik zevki sebebiyle alternatif bir yaşam tarzını benimsediği düşünülen gençler de bulunmaktaydı.

Arap Birliği, 2003'te Saddam Hüseyin'in devrilmesinden bu yana, Bağdat'ta ilk defa Mart ayında bir araya geldi. Toplantı öncesi "önlem almak" üzere, güvenlik güçleri, Bağdat'ta toplu gözaltılar gerçekleştirdi.

Parlamento Nisan ayında, bağımsız bir İnsan Hakları Yüksek Komisyonu kurulmasını onayladı.

Aralık ayında çoğu Sünni on binlerce Iraklı, tutuklulara yapılan kötü muameleyi protesto etmek amacıyla hükümet karşıtı barışçıl gösteriler düzenlemeye başladı. Gösterileri tetikleyen, deneyimli Sünni siyasi lider ve Maliye Bakanı Rafi-el İsvavi'nin bazı korumalarının tutuklanması ve kadın tutuklulara yönelik cinsel taciz ve kötü muamele iddialarıydı. İddiaları araştıran parlamento komisyonları çelişkili sonuçlara ulaştı.

Silahlı gruplar tarafından gerçekleştirilen ihlaller

Hükümet karşıtı silahlı gruplar, ayırım gözetmeksizin sivillerin öldürülmesinin de dahil olduğu bir dizi ağır insan hakları ihlalinde bulunmaya devam etti.

■ 5 Ocak'ta gerçekleşen intihar saldırılarında ve diğer saldırılarda, aralarında Kerbela'ya gitmekte olan Şii hacıların da bulunduğu en az 55 sivil öldürüldü, onlarca kişi yaralandı. Saldırlar, özellikle Sadr Şehri ve Hamidiye gibi Bağdat'taki Şii mahallelerini ve hacıların beklediği al-Nassiriya yakınındaki polis kontrol noktasını hedef aldı.

■ Aralarında sivillerin ve güvenlik mensuplarının bulunduğu en az 100 kişi, 23 Temmuz'da Bağdat'ta ve Kerkük ile Taji'nin de dahil olduğu diğer şehirlerde yapılan bombalı saldırılar ve çatışmalar sonucu öldürüldü.

■ Çok sayıda sivilin de aralarında bulunduğu 81 kişi, 9 Eylül'de Bağdat, Bakuba, Samarra, Basra ve diğer şehirlerde yapılan eş zamanlı bombalı saldırılar sonucu öldü.

İşkence ve kötü muamele

İşkence ve kötü muamele, özellikle İçişleri Bakanlığı ve Savunma Bakanlığı'nın denetimindeki cezaevi ve gözaltı merkezlerinde yaygındı ve cezasızlıkla

uygulandı. Bacaklardan asma, kablo ve hortumla dövme, elektrik şoku, uzuvları kırma, plastik torbalarla kısa süreli nefessiz bırakma ve tecavüz tehdidini de içeren cinsel istismar, kullanılan yöntemler arasındaydı. İşkence, tutuklulardan bilgi ve daha sonra davalarda kullanılabilcek "itirafı" almak için uygulandı.

■ Nabhan 'Adel Hamid, Mu'ad Muhammed 'Abed, 'Amer Ahmed Kassar ve Şakir Mahmud 'Anad Mart sonu/Nisan başında Ramadi ve Felluce'de tutuklandı. Suçla Mücadele Şubesi'nde haftalarca haberleşmesiz alıkonuldukları ve işkenceye uğradıkları bildirildi. "İtirafı" yerel televizyonda yayımlandı. Daha sonra Anbar Ceza Mahkemesi'ne çıkarıldıklarında, işkence altında cinayete yardımcı "itiraf" etmeye zorlandıklarını söylediler. Diğer tutukluların tanıklık ifadeleri işkence iddialarını destekledi. Bir sanığın tıbbi muayenesinde işkenceye bağlı yanık ve yaralar belirlendi. Buna rağmen, dört kişi de 3 Aralık'ta ölüm cezasına mahkum edildi. İşkence iddialarıyla ilgili bağımsız bir soruşturma yapıldığına dair herhangi bir bilgi edinilmedi.

Gözaltında ölümler

Gözaltında, işkencenin ya da diğer kötü muamelelerin sebep olduğu ya da etkili olduğu düşünülen çok sayıda ölüm gerçekleşti.

■ Devlet Başkanı Yardımcısı Haşimi'nin eski koruması Amer Sarbut Zaidan el-Battawi Mart ayında gözaltında öldü. Ailesi vücudundaki izlerin işkence sonucu olduğunu iddia etti. Yetkililer işkence iddialarını reddetti ve soruşturma yapılacağını duyurdu.

■ Eczacı Samir Naji'Awda el-Bilawi ve 13 yaşındaki oğlu Mundhir, Eylül ayında Ramadi'deki araç kontrol noktasında güvenlik güçleri tarafından gözaltına alındı. Üç gün sonra ailesi el-Bilawi'nin gözaltında öldüğünü öğrendi. Irak medyasına verdikleri görüntüler kafası ve ellerindeki yaraları gösteriyordu. Serbest bırakıldıktan sonra Mundhir, babası ve kendisinin polis karakolunda saldırıya uğradığını, ardından Ramadi'deki Suçla Mücadele Şubesi'ne götürüldüğünü ve burada elektroşok da olmak üzere işkenceye maruz kaldığını söyledi. Bir sorgu hakimine babasının terör örgütüyle bağlantısı olduğunu söylemesi için emir aldığını belirtti. Avukatlar, el-Bilawi'nin elektroşoka maruz kalmanın da dahil olduğu işkence sonucu öldüğünü belgeleyen resmi otopsi raporunu okuma iznini aldı, ancak kopyalama izni alamadı. Yıl sonuna kadar sorumlularla ilgili herhangi bir işlem yapıldığı bildirilmedi.

Terörle mücadele ve güvenlik

Yetkililer yüzlerce kişiyi, sivilere ve güvenlik güçlerine yönelik bombalı ve diğer saldırılarda yer aldığı iddiasıyla, terör suçlamaları ile tutukladı ve gözaltına aldı. Çoğu tutuklu, duruşma öncesi gözaltında işkence veya kötü muameleye maruz kaldıklarını ve adil olmayan yargılanma süreçleri sonucu suçlu bulunup mahkum edildiklerini iddia etti. Bazı davalarda yetkililer, Irak televizyon kanallarının, gözaltındakilerin dava öncesi kendi aleyhlerinde tanıklık görüntülerini yayınlamasına izin verdi. Bu, adil yargılanma hakkına erişimlerini ciddi biçimde zayıflattı. Bazıları, davalar sonucunda ölüm cezasına mahkum edildi. İçişleri Bakanlığı, gözaltındakileri "itiraf" bulunmaları için resmi basın toplantılarına çıkardı. Ayrıca, gözaltındakilerin "itiraf" videolarını düzenli olarak video paylaşım internet sitesi olan Youtube'daki resmi kanalına yükledi.

■ Mayıs sonunda, İçişleri Bakanlığı El-Kaide ile bağlantılı bir gruba üye olmakla suçlanan 16 tutukluyu basın toplantısına çıkardı ve televizyon kanallarına bazı tutukluların kendilerini aşağılayan ifadelerinin bulunduğu kayıtları dağıttı. Basın toplantısı sırasında tutuklulardan Bağdat II Genel Meclisi üyesi Laith Mustafa al-Dualimi, kendisinin ve diğerlerinin suistimale uğradığını haykırarak protestoda bulundu. ■ 70 yaşındaki Irak ve İngiliz vatandaşı Ramzi Shihab Ahmed, 20 Haziran'da, teröristlerin finansmanına yardımcı olmak ve dini fetva vermek suçlarından, Resafa Ceza Mahkemesi tarafından 15 yıl hapis cezasına mahkum edildi. İtirafının işkence altında alındığına dair ciddi belirtiler olmasına rağmen mahkeme duruşma öncesi gözaltındaki "itirafı" nı kanıt olarak kabul etti.

Ölüm cezası

Önceki yıllarda olduğu gibi, çok sayıda, muhtemelen yüzlerce insan ölüm cezasına mahkum edildi. Böylece, infaz sırasındaki mahkumların sayısı yükseldi. Çoğu, terörle ilgili suçlar nedeniyle mahkum edildi. Ramadi'deki Tasfirat Cezaevi'nde yılın ilk yarısı ölüm cezası almış 33 hükümlü bulunmaktaydı; 27'si terörle ilgili suçlardan mahkum edilmişti. Davalar, uluslararası adil yargılama standartlarını karşılamakta sürekli yetersiz kaldı. Çok sayıda sanık, mahkeme öncesi sorgu sırasında işkence gördüğünü ve "itiraf"ta bulunmaya zorlandığını iddia etti.

■ Ekim ayında, Devlet Başkan Yardımcısı Haşimi'nin iki meslektaşı Muhammed Hüseyin ve Sohail Akram,

Merkez Ceza Mahkemesi tarafından güvenlik görevlilerinin cinayetinden suçlu bulunarak ölüm cezasına mahkum edildi.

■ 2005'te ölüm cezalarının tekrar başlatılmasından bu yana gerçekleşmiş yıllık infaz rakamları aşıldı ve en az 129 mahkum infaz edildi. Yetkililer bazen çoklu infazlar gerçekleştirdi. Ocak ayında 24 mahkum ve Ağustos ayında üçü kadın olmak üzere 21 mahkum bir günde infaz edildi. Eylül ayında, en az 18 kadının Bağdat'ın al-Kadhemiya semtindeki bir cezaevinde infaz sırasında olduğu bildirildi.

■ Saddam Hüseyin'in eski başkanlık sekreteri ve koruması Abid Hamid Mahmud, Haziran ayında infaz edildi. Mahmud, Irak Yüksek Ceza Divanı tarafından Ekim 2009'da ölüm cezasına mahkum edilmişti.

Mülteciler ve sığınmacılar

3.200 İranlı siyasi sürgünün Yeni Irak Kampı'ndan (önceki adıyla "Eşref Kampı") Bağdat'ın kuzey doğusundaki Hurriya Geçiş Merkezi'ne ("Özgürlük Kampı") taşınması süreci Şubat ayında başladı ve yıl sonunda neredeyse tamamlanmıştı. Siyasi sürgünler, uzun süredir Irak'ta ikamet ediyordu ve çoğu İran Halkın Mücahitleri Örgütü üyesi ya da destekçisiydi. Yer değiştirme sırasında Irak güvenlik güçlerini kendilerine saldırmakla suçladılar ve Özgürlük Kampı'ndaki yaşam koşullarını eleştirdiler. Temmuz ayında BM Mülteci Ajansı BMMYK, Özgürlük Kampı'ndakilere yeni yerleşim yerleri sağlanması veya diğer insani kabul biçimlerinin sunulması için uluslararası topluma açık çağrıda bulundu.

Suriye'de şiddetlenen çatışmaların Irak üzerindeki etkisi ağır oldu. 67.000'in üzerinde mülteci, çoğu 18 Temmuz'dan sonra olmak üzere, Irak'a ve özellikle Kürdistan bölgesine giriş yaptı. Suriye'deki binlerce Iraklı mülteci Irak'a geri döndü. Ekim ayında Iraklı yetkililer, al-Quam sınır kapısını acil durumlar hariç Suriyeli mültecilere kapatarak uluslararası hukuku ihlal etti. Ağustos ayındaki sınır kapatmadan sonra, sınırlı ulaşım izni verilmişti.

Irak Kürdistan Bölgesi

Kürdistan Bölgesel Yönetimi (KBY) ve Merkezi Hükümet arasında yükselen gerilim devam etti. Haziran ayında, Kürdistan Parlamentosu Kürdistan bölgesinde uygulamak üzere genel af yasası çıkardı. Genel af yasası, "töre" cinayeti, tecavüz, terör ve uyuşturucu kaçakçılığından hüküm giymiş mahkumları kapsıyordu.

KBY yetkilileri yolsuzluğu eleştirenleri ve muhalifleri hedef almaya devam etti. İşkence veya diğer kötü muamele vakaları bildirilmeye devam etti.

■ İşadama Hüseyin Hama Ali Tawfiq 27 Mart'ta tutuklandı. Süleymaniye'deki Asayiş Şubesi'ne götürüldü ve burada gözleri ve elleri arkadan çaprazlama bağlı bir şekilde bir cisimle dövüldü. Bir yolsuzluk davasında başkaları aleyhine ifade vermesi söylendi ancak reddetti. Sonrasında rüşvetle suçlandı ve Kasım ayındaki beraatına kadar tutuklu kaldı. İşkence iddialarıyla ilgili bir soruşturma yapıldığına dair herhangi bir bilgi edinilemedi.

Uluslararası Af Örgütü ziyaretleri/ raporları

✉ Uluslararası Af Örgütü temsilcileri Eylül ayında Irak'ı ziyaret etti.

📄 Iraklı kadınlar haklarında suç isnadı olmaksızın alıkondu (MDE 14/003/2012)

📄 Iraklı erkekler haberleşmesiz gözaltında tutuldu (MDE 14/005/2012)

📄 Irak: Uluslararası Af Örgütü sivil ölümleri kınadı ve soruşturma çağrısı yaptı (MDE 14/009/2012)

📄 Irak infazları durdurulmalı (MDE 14/011/2012)

İRAN

İRAN İSLAM CUMHURİYETİ

Devlet Başkanı:

Ayetullah Seyid Ali Hamaney

(İran İslam Cumhuriyeti Dini Lideri)

Hükümet Başkanı:

Mahmud Ahmedinejad (Cumhurbaşkanı)

Yetkililer ifade, toplanma ve örgütlenme

özgürlüklerine ciddi kısıtlamalar getirdi.

Muhalifler ve içlerinde azınlık ve kadın hakları

savunucularının da bulunduğu insan hakları

savunucuları keyfi olarak tutuklandı, haberleşmesiz

alıkonuldu, adil olmayan yargılama süreçleri sonucu

hapis cezasına mahkum edildi veya yurt dışına çıkma

yasası aldı. Çok sayıda siyasi mahkum ve düşünce

mahkumu bulunuyordu. İşkence ve kötü muamele

yaygındı ve herhangi bir soruşturma olmaksızın

uygulandı. Kadınlar, etnik ve dini azınlıklar,

LGBTİ bireyler yasada ve uygulamada ayrımcılığa

maruz kaldı. Kırbaç ve uzuvların kesimi gibi

zalimane cezalandırma teknikleri uygulanmaya

devam etti. Resmi kaynaklar 314 infazin

gerçekleştiğini belirtti, ancak toplam 554 infaz kaydedildi. Gerçek rakamlar çok daha yüksek olabilir.

Arka plan

İran'ın nükleer programı uluslararası gerilim yaratmaya devam etti. BM, AB ve ABD'nin de aralarında bulunduğu bazı hükümetler yaptırımlarını sürdürdü ve bazı durumlarda, insan hakları ihlallerine yolculuk yasağı gibi ek yaptırımlar uyguladı. Gıda güvensizliği ve ekonomik zorluklar arttı.

Mart ayındaki Meclis seçimlerine girmek isteyen binlerce kişinin adaylığı kabul edilmedi.

Ayrıca Mart ayında, İran'da insan haklarını soruşturan BM Özel Raportörü'nün yetkisi bir yıl daha uzatıldı. Hem Raportör hem de BM Genel Sekreteri, içlerinde hukukun üstünlüğü ilkesinin çiğnenmesi ve cezasızlık gibi yaygın insan hakları ihlallerine işaret edilen raporlar yayımladı.

Şubat ayında Meclis'ten geçen ceza kanununa ilişkin değişiklikler zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı cezalandırmalara izin vermeye ve bazı tecavüz durumlarında cezasızlık sağlamaya devam etti. Değişiklikler ne çocuklar için ölüm cezasını ne de taşlanarak infaz edilmeyi (recim) ortadan kaldırdı. Değiştirilmiş ceza kanunu yıl sonunda yürürlüğe girmemişti.

Aralık ayında, BM Genel Meclisi İran hükümetini insan haklarını iyileştirmeye çağıran bir karar yayımladı.

İfade, toplanma ve örgütlenme özgürlükleri

Yetkililer ifade, toplanma ve örgütlenme özgürlükleri konusunda ciddi kısıtlamalar getirdi. Kontrollü ulusal bir internet ağı yaratmak, telefon görüşmelerini düzenli olarak takip etmek, internet sitelerini engellemek ve yabancı radyo ve televizyon yayınlarını kısıtlamak yönünde adımlar attı ve bu konularda itirazda bulunanlara yönelik sert tedbirler uyguladı. Medya çalışanları ve blog yazarları taciz edildi ve gözaltına alındı. Öğrenci eylemciler ve azınlık mensupları tutuklandı veya taciz edildi, bazılarının yüksek öğrenimi engellendi. Önceki yıllarda tutuklanan çok sayıda düşünce mahkumunun tutuklulukları devam etti ve 2012 yılında daha fazlası hapis cezasına mahkum edildi.

■ Gazeteci, insan hakları savunucusu ve İnsan Hakları Muhabirleri Komitesi üyesi Şiva Nazar Ahari, Eylül ayında dört yıllık hapis cezasını çekmeye başladı. Ekim ayında, o ve diğer sekiz kadın düşünce mahkumu Tahran Evin Cezaevi'ndeki gardiyanların kötü muamelesini protesto etmeye açlık grevine başladı.

■ İsfahan Üniversitesi öğrencisi Abbas Khosravi Farsani, bir kitapta ve blogunda yetkilileri eleştirmekten 21 Haziran'da tutuklandı. "Yalan açıklamalar yayınlamak ulusal güvenliğe zarar vermek ve kamu huzurunu bozmak," "dini lidere hakaret" ve "İsrail'le bağlantıları bulunan muhalif bir gruba üyelik" gibi suçları "itiraf etmeye" zorlandı. Yirmi gün sonra serbest bırakıldı ancak üniversite öğrenimine devam etmesi engellendi. Yıl sonunda hala mahkemeye çıkmayı bekliyordu. Onlarca bağımsız sendika üyesi barışçıl sendikal faaliyetleri nedeniyle tutuklu kalmaya devam etti.

■ 2010'dan beri tutuklu olan Otobüs Çalışanları Sendikası'nın saymanı Reza Shahabi Şubat ayında "devlet güvenliğine" zarar vermek üzere "toplanmak ve komplo hazırlamak" ve "sisteme karşı propaganda yapmak" suçlarından altı yıl hapis cezası aldığını öğrendi. İşkence yüzünden ve gerekli tıbbi yardım sağlanmadığı için sağlık durumunun kötü olduğu bildirildi.

Keyfi tutuklamalar ve gözaltılar

Hükümeti eleştirenler ve muhalifler güvenlik güçleri tarafından keyfi olarak tutuklandılar ve gözaltına alındılar. Uzun süre haberleşmesiz alıkonuldular ve tıbbi yardım almaları engellendi. Çoğu işkence gördü ya da kötü muameleye maruz kaldı. Onlarca adil olmayan yargılamalar sonucunda hapis cezasına mahkum edildi.

2009–2011 yılları arasındaki kitlesel gösterilerle bağlantılı olarak gözaltına alınan onlarca barışçıl hükümet muhalifi, yıl boyunca hapsinde ya da ev hapsinde kaldı. Çoğu düşünce mahkumuydu.

■ Muhalif liderler Mehdi Kerrubi, Mir Hüseyin Musavi ve eşi Zahra Rahnavard Şubat 2011'de gerçekçe gösterilmeksizin ev hapsine zorlandı.

■ Laleh Parkı Anneleri adlı insan hakları sivil toplum örgütü üyesi Mansoureh Behkish "yas anneleri grubunu" kurarak ulusal güvenliği tehdit etmekten ve "sistem karşıtı propagandadan" suçlu bulunarak Temmuz ayında altı ay hapis cezasına mahkum edildi. Ayrıca 42 aylık

ertelenmiş hapis cezası aldı. Yıl sonunda serbest bırakıldı.

■ Blog yazarı Hüseyin Ronaghi Maleki, Ağustos'ta Doğu Azerbaycan bölgesindeki deprem mağdurları için kurulmuş olan yardım kampında tutuklanan onlarca yardım gönüllüsü ve insan hakları savunucusu arasındaydı. Eski bir düşünce mahkumu olan Maleki, 2010 yılında aldığı 15 yıllık hapis cezasını çekerken, serbest bırakılmasından yedi hafta önce sağlık sebeplerinden dolayı yüklü bir kefaletle serbest bırakılmıştı. Yeniden tutuklandığında Tebriz'de İstihbarat Bakanlığı'na ait bir sisteme işkence gördüğünü söyledi. Kasım ayında serbest bırakıldı.

İnsan hakları savunucuları

Hukukçuların, sendika üyelerinin, azınlık ve kadın hakları savunucularının aralarında bulunduğu insan hakları savunucuları taciz, keyfi tutuklama ve gözaltı ve adil olmayan yargılamalar sonucu gelen hapis cezalarıyla yüzleşmeye devam etti. Önceki yıllarda adil olmayan yargılamalar sonucu ceza alanların da aralarında bulunduğu çoğu hak savunucusu, düşünce mahkumuydu. Yetkililer, hak savunucularının ailelerini sürekli olarak taciz etti.

■ Gazeteci ve Kürdistan İnsan Hakları Örgütü kurucusu Muhammed Sadık Kabudvand gazetecilik ve insan hakları faaliyetleri sebebiyle aldığı 10 yıl 6 aylık hapis cezasını çekmeye devam etti. Mayıs ve Temmuz aylarında, yetkililer hasta oğluyla görüşmesine izin vermediği için açlık grevine başladı. Bu durum sağlık durumunun kötüleşmesine sebep oldu. Kendisine gerekli tıbbi yardım sağlanmadı.

■ Nobel Barış ödüllü Şirin Ebadî'nin eski avukatı Nesrin Sotoudeh "sistem karşıtı propaganda yapmak" ve "ulusal güvenliğe zararlı yasa dışı örgüte üyelik" suçlamalarından dolayı 2011 yılında aldığı altı yıllık hapis cezasını çekmeye devam etti. 2010 yılından beri düşünce mahkumu olan Sotoudeh, 49 günlük açlık grevini, yetkililerin 13 yaşındaki kızının üzerindeki hukuki yaptırımları kaldırmayı kabul etmesi üzerine Aralık ayında bitirdi.

■ 2008 yılında zorla kapatılan İnsan Hakları Savunucuları Merkezi (İHSM) kurucularından avukat Muhammad Ali Dadkhab, Abdulfattah Soltani ve Muhammed Seyfzadeh yıl sonunda düşünce mahkumu olarak tutuklu bulunuyordu. İHSM yöneticisi Nergis Muhammedi, sağlık sebebiyle Temmuz ayında geçici olarak serbest bırakıldı. Kasım ayında, Abdulfattah Soltani'nin eşi, kocasının aldığı bir insan

hakları ödülüyle bağlantılı olarak bir yıllık ertelenmiş hapis cezasına mahkum edildi ve beş yıl boyunca İran'ı terk etmesi yasaklandı.

Adil olmayan yargılamalar

Siyasi sanıklar ile birlikte diğer sanıklar da Devrim ve Ceza Mahkemeleri'nde adil olmayan yargılamalarla karşılaşmaya devam etti. Sıklıkla, açık suçlamalar içermeyen belirsiz iddianemelerle karşılaştılar ve bazen savunma avukatı dahi olmaksızın, itiraflara ya da işkence sırasında alınmış bilgilere dayanarak mahkum edildiler. Mahkemeler bu tarz "itirafları" nasıl elde edildiklerini soruşturmaksızın delil olarak kabul etti.

■ Muhammed Ali Amouri ve Ahvazi Arap azınlığına mensup dört kişi, "kafirlik ve ahlaksızlık" gibi belirsiz suçlamalardan Temmuz ayında ölüm cezasına mahkum edildi. Ahvazi Arap topluluğu için yaptıkları aktivizm sebebiyle bir yıla yakın süredir gözaltında bulunuyorlardı. En az dördünün işkenceye uğradığı ve avukatlarıyla görüştürülmediği bildirildi. Yıl sonunda herhangi bir temyiz açıklaması yapılmadı.

İşkence ve kötü muamele

Güvenlik güçleri, herhangi bir soruşturmaya karşılaşmadan, gözaltındakilere işkence ya da kötü muamele uygulamaya devam etti. Bildirilen yaygın yöntemler arasında dayak, yalancı infaz, tehdit, dar alanda hapis ve gerekli tıbbi yardımdan mahrum bırakma bulunmaktaydı.

■ Uyuşturucu suçlamalarıyla ölüm cezasına mahkum edilmiş bir mağaza çalışanı olan Saeed Sedeghi, uluslararası gösteriler sonucu infazı ertelendikten sonra Evin Cezaevi'nde işkence gördü. 22 Ekim'de asılarak infaz edildi.

Gözaltında gerçekleşen en az sekiz ölüme dair işkence şüphesi bulunmasına rağmen bunların hiçbirini bağımsız bir soruşturmaya tabi tutulmadı.

■ Blog yazarı Sattar Behesti işkence gördüğüne dair şikayette bulunduktan sonra siber polis tarafından gözaltındayken Kasım ayında öldü. Yetkililerin çelişkili açıklamaları adli soruşturmanın tarafsızlığına dair soru işaretlerine sebep oldu. Ailesi güvenlik güçleri tarafından sessiz kalmaları yönünde baskıya uğradı.

Kadınlara yönelik ayrımcılık

Kadınlar, evlilik ve boşanma, miras, çocukların vekaleti, uyruk ve uluslararası seyahat gibi meselelerle ilgili yasada ve uygulamada ayrımcılıkla karşılaştı.

Kıyafet yönetmeliğini çiğneyen kadınlar üniversiteden uzaklaştırıldı. Bazı yüksek öğretim merkezleri, cinsiyete dayalı ayırım getirdi veya kadınların belli konularda öğrenim görmesini kısıtladı ya da engelledi.

Ayrımcılığı kuvvetlendirecek Aile Koruma Yasa Tasarısı görüşülmeye devam etti. Ceza yasası taslağı, halihazırda geçerli olan kadınların ifadesinin erkeğinkinin yarısı değerinde olduğunu belirten ayrıma değinmedi.

■ Bahareh Hedayet, Mahsa Amrabadi ve Evin Cezaevi'ndeki diğer yedi kadın mahkum, aşağılayıcı aramalar ve kişisel eşyalarının ellerinden alınmasını protesto etmek için Ekim ayında açık grevine başladı. Bunun ardından 33 kadın siyasi mahkum, vücut boşlukları aramasını cinsel istismar sayan açık bir mektuba imza attı; cezaevi yetkililerinden özür ve benzer hak ihlallerine uğramayacaklarına dair taahhüt talep etti.

Lezbiyen, gey, biseksüel, trans ve interseks bireylerin hakları

LGBTİ bireyler yasada ve uygulamada ayrımcılıkla karşılaşmaya devam etti.

Ayrımcılık – etnik azınlıklar

Ahvazi Arapları, Azeriler, Baluçlar, Kürtler ve Türkmenler gibi etnik azınlık mensupları yasada ve uygulamada ayrımcılığa uğradı; çalışma, eğitim ve diğer ekonomik, sosyal ve kültürel haklardan İranlılarla aynı ölçüde yararlanmaları engellendi. Azınlık dillerinin kamu kuruluşlarında ve eğitim kurumlarında konuşulması yasağı devam etti. Azınlık hakları için kampanya yürüten savunucular resmi tehditler, tutuklamalar ve hapis cezalarıyla karşılaştı.

■ Jabbar Yabbari ve en az 24 Ahvazi Arap, 2005 yılındaki ayrımcılık karşıtı gösterileri anmak için Nisan ayında düzenlenen gösterilerde tutuklandı.

Yetkililer Afgan mültecileri saldırılardan yeterince koruyamadı ve bazılarını İran'ı terk etmeye zorladı. İsfahan'da yerel yetkililer Afgan uyruklarının şehir parkına girmesini yasakladı.

Azeri hak savunucuları İranlı yetkilileri, 11 Ağustos'ta Doğu Azerbaycan, Karadağ'da meydana gelen depreme yavaş ve yetersiz müdahalede bulunmaları sebebiyle eleştirdi. Yetkilileri, yardım için gelenleri gözaltına almakla ve yıkımın boyutlarını ve ölüm sayısını olduğundan küçük göstermekle suçladılar. Eylül ayında, 16 azınlık mensubu hak savunucusu yardım çalışmalarlarıyla ilişkili olarak güvenliğe dayalı

sebeplerden altı aylık ertelenmiş hapis cezasına mahkum edildi.

Din veya inanç özgürlüğü

Yetkililer, içlerinde muhalif Şii imamlarının, Sufi tarikatlarının, Ehl-i Hak üyelerinin ve İslam'dan Hıristiyanlığa geçenler gibi dini ve felsefi grupların bulunduğu, Şii olmayan azınlıklara yönelik ayrımcılık uyguladılar. Bahaîlere yapılan zulüm yoğunlaştı; Bahaîler, yetkililer ve devlet denetimindeki medya tarafından açıkça şeytanlaştırıldı.

■ Muhalif imam Sayed Hüseyin Kazemeyni Boroujerdi, 2007 yılında mahkum edildiği 11 yıllık hapis cezasını çekmeye devam etti. Yetkililer 10 kadar müridini Nisan, Mayıs ve Aralık aylarında sorgu için çağırdı, ancak herhangi bir suçlama yapılmadı.

■ Ağustos ayında, 19 Sünni Müslüman Huzistan'da ve 13 Sünni Müslüman da Batı Azerbaycan'da inançları yüzünden tutuklandı. Sekiz kişi de Ekim ayında Kürdistan'da tutuklandı. Suçlanıp suçlanmadıkları ya da daha ileri soruşturmaya tabi tutulup tutulmadıkları bilinmiyor.

■ 2009 yılında tutuklanan Papaz Yusuf Naderkhani, 2010 yılında misyonerlikten suçlu bulunarak ölüm cezasına mahkum edildi. Karar Yüce Divan tarafından onaylandı ancak dini lidere danışıldığında suçlamalar düşürüldü. Naderkhani, Müslümanları Hıristiyanlığa döndürme suçundan üç yıl hapis cezası çektikten sonra, Eylül ayında serbest bırakıldı.

■ Dini vecibelerini gerçekleştirmeleri engellenen en az 177 Bahaî, inançları sebebiyle gözaltına alındı. Yedi topluluk lideri, "İsrail adına casusluk" ve "dini değerlere hakaret" gibi sebeplerle 2009 yılında mahkum edildikleri 20 yıllık hapis cezasını çekmeye devam etti.

Zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı cezalar

Kırbaç ve uzuv kesim cezaları uygulanmaya devam etti.

■ Gazeteci ve blog yazarı Siamak Ghaderi ve diğer 13 siyasi mahkumun Ağustos ayında Evin Cezaevi'nde kırbaçlandığı bildirildi. Ghaderi "cumhurbaşkanına hakaret" ve 2007'de LGBTİ bireylerle yaptığı görüşmeleri blogunda yayınlamak "yalan haber yapmak" gibi sebeplerle dört yıl hapis cezasına ve altmış kırbaç cezasına mahkum edildi.

Ölüm cezası

Yüzlerce insan ölüm cezasına mahkum edildi. Resmi kaynaklarda 314 infaz kayıtlara geçti. Resmi olmayan güvenilir kaynaklara göre ise, çoğu gizli olmak üzere, en az 230 infaz daha gerçekleştirildi. Gerçek rakamlar 600'ün üstünde ve çok daha yüksek olabilir.

Resmi olarak kabul edilen infazların yüzde 71'i uyuşturucuyla ilgili suçlardan adil olmayan yargılama süreçleri sonucunda gerçekleştirildi; çoğu, aralarında Afganların da bulunduğu yoksul ve toplumun dışına itilmiş topluluklardan geliyordu.

Ölüm cezası, cinayet, tecavüz, suç sırasında ateşli silah kullanma, casusluk, misyonerlik, evlilik dışı ilişki ve eşcinsel ilişki gibi durumlarda uygulanmaya devam etti.

En az 63 infaz halka açık bir şekilde gerçekleşti. Taşlayarak infaz (recim) gerçekleştirilmedi ancak en az on kişi taşlanarak recme mahkum edildi.

■ Azeri azınlık mensubu Sünni bir Müslüman olan Allahverdi Ahmadpourazer Mayıs ayında uyuşturucu suçlarından infaz edildi. Yargılaması adil bir şekilde gerçekleşmemiş olabilir.

■ İran-ABD çift vatandaşı Amir Hekmati Ocak ayında casusluktan suçlu bulunarak ölüm cezasına mahkum edildi. Sözde "itirafı" devlet televizyonunda yayınlandı. Mart ayında Yüce Divan cezayı iptal etti. Hekmati, cezaevinde yeniden yargılanmayı bekliyor.

■ Kanada-İran çift vatandaşı olan Hamid Ghassemi-Shall'ın ailesine Nisan ayında oğullarının infazının yakın zamanda gerçekleşeceği söylendi, ancak Ghassemi-Shall yıl sonuna kadar infaz sırasında kaldı. Bir avukatla görüştürülmeksizin 18 ay boyunca hücre hapsinde tutuldu ve Aralık 2008'de, adil olmayan bir yargılamanın ardından, "kafirlik", "casusluk" ve "yasa dışı örgüte yardım"dan ölüm cezasına mahkum edildi.

■ Üç Kürt azınlık mensubu, 20 Eylül'de Urumiye Merkez Cezaevi'nde siyasi faaliyetleri sebebiyle infaz edildi.

■ Fotoğraf yüklemek için hazırladığı yazılımın başkaları tarafından pornografik görüntüler yüklemek için kullanılmasının ardından, "İslam'a hakaret ve saygısızlık" sebebiyle ölüm cezasına mahkum edilen Saeed Malekpour'un cezası yetkililer tarafından ertelendi. Malekpour Ekim 2008'den bu yana cezaevinde tutulmakta; işkence iddiaları ise hiç soruşturulmadı.

Uluslararası Af Örgütü ziyaretleri/ raporları

■ Uluslararası Af Örgütü'ne insan hakları konusunda araştırma yapması için 1979'dan bu yana İran'a giriş izni verilmemektedir. Yetkililer örgütün yazışmalarına nadiren karşılık vermektedir.

■ "Sizi ezmek için emir aldık": İran'da muhalefete yönelik baskı artıyor (MDE 13/002/2012)

İSRAİL VE İŞGAL ALTINDAKİ FİLİSTİN TOPRAKLARI

İSRAİL DEVLETİ

Devlet Başkanı:

Hükümet Başkanı:

Simon Peres

Binyamin Netanyahu

İsrail yetkilileri, Filistin'de ve uluslararası düzeyde gerçekleşen protestoların ardından bir süre boyunca sayısını azalttığı, 178 idari tutuklunun da aralarında bulunduğu, 4.500'den fazla Filistinli tutsağı yıl sonunda da alıkoymaya devam etti. Yetkililerin tutuklama ve sorgulama sırasında işkence ve kötü muamele yaptığı bildirildi. İsrail ordusunun Gazze Şeridi'ni ablukaya almaya devam etmesi 1,6 milyon Gazzeli'yi şiddetli bir biçimde etkilemeye devam etti. Kasım ayında İsrail, Gazze'den İsrail'e rastgele roket fırlatan Filistinli silahlı gruplara yönelik sekiz günlük askeri saldırı başlattı; aralarında birçok sivilin de olduğu 160'dan fazla Filistinli ve altı İsrailli öldürüldü. Çatışma sırasında iki taraf da uluslararası insancıl hukuku ihlal etti. İsrail yetkilileri, bir yandan Filistinlileri ve mal varlıklarını yerleşimcilerin şiddetinden korumazken bir yandan da Doğu Kudüs dahil Batı Şeria'da Filistinlilerin dolaşımını kısıtladı; çit/duvar inşa ederek yasal olmayan İsrail yerleşimlerini genişletti. Ayrıca, Filistinlilerin evlerini yıkmaya ve zorla tahliyelere devam etti. İsrail ordusu, İşgal Altındaki Filistin Toprakları'nda (İAFT) protestoculara yönelik aşırı güç kullanmaya devam etti. İsrail güçleri Kasım ayında Gazze'de yaşanan çatışma sırasında öldürdükleri 100 sivil ek olarak yıl boyunca İAFT'de 35 sivil daha öldürdü.

İsrail'deki Filistinli vatandaşlar, barınma ve yerleşme hakkı konusunda ayrımcılığa uğradı ve özellikle Negev/Nakap bölgesinde devam eden ev yıkımlarıyla karşı karşıya kaldı. Uluslararası koruma bekleyen binlerce kişi Haziran ayında uygulanmaya başlanan yeni bir kanun kapsamında idari olarak tutuklandı. Filistinli sivilleri öldürme ve yaralamaktan ve tutuklulara işkence ve kötü muamele yapmaktan sorumlu tutulan İsrail güçleri hesap vermekten kaçınmaya devam etti.

Arka plan

İsrail ve Filistin Yönetimi (FY) arasındaki müzakereler tekrar başlamadı. Kasım ayında BM Genel Kurulu tarafından Filistin'in üye olmayan gözlemci devlet olarak tanınmasından sonra ilişkiler daha da kötüleşti. Bunun üzerine, İsrail yerleşim genişletme planlarını açıkladı ve FY'ye gümrük ödemelerini durdurdu. Mart ayında, BM İnsan Hakları Komisyonu'nun İAFT'deki İsrail yerleşimlerinin "sonuçlarının soruşturulması" için bilirkişi komitesi kurması üzerine İsrail, Komisyon ile işbirliğini durdurdu.

Temmuz ayında, hükümet tarafından görevlendirilen bir komite, aksini gösteren uluslararası resmi bulguların ağırlığına rağmen işgal altındaki Batı Şeria'daki İsrail yerleşimlerinin uluslararası hukuku çiğnemediğine karar verdi ve devlete izinsiz yerleşimci karakollarını resmileştirmesini önerdi. Yedi yıldır ilk defa, İsrail yetkililerinin desteğiyle 14 yeni karakol ve yerleşim yeri kuruldu.

Yıl boyunca belirli aralıklarla Filistinli silahlı gruplar İsrail'e roket saldırıları düzenlerken İsrail askeri güçleri Gazze'ye hava saldırıları düzenledi. İsrail, Gazze'nin kıta sahanlığı ve kara suları sınırları içinde kara ve deniz "yasak bölgesi" oluşturmak için açmaya devam ettiği ateşle altı sivil öldürdü ve diğerlerinin yaralanmasına sebep oldu. İsraili liderler, İran nükleer tesis alanlarını bombalayacaklarını alenen dile getirdiler.

Bir İsraili sivil Haziran ayında Mısırlı militanlar tarafından öldürüldü.

Hareket özgürlüğü- Gazze ablukası ve Batı Şeria'daki kısıtlamalar

İsraili yetkililer tarafından Filistinlilerin serbest dolaşımı üzerine getirilen sayısız kısıtlama uluslararası hukuku ihlal edecek şekilde Gazze ve Batı Şeria'daki nüfusun toplu cezalandırılmasına neden oldu. Batı Şeria'daki çit/duvar da dahil olmak üzere 500'den fazla İsrail kontrol noktası ve bariyeri özellikle Doğu

Kudüs'te, Hebron'un (El-Halil) bir kısmında, Ürdün Vadisi'nde ve yerleşimlere yakın alanlarda Filistinlilerin hareketini kısıtladı. Yerleşimciler de dahil olmak üzere İsraililer bu alanlarda serbestçe dolaşabilirken Filistinlilerin İsraili yetkililerden izin alması gerekti. Kontrol noktalarındaki İsrail personelinin Filistinlilere yönelik taciz ve suiistimalleri bildirilmeye devam etti. Dolaşımın kısıtlanması ayrıca Filistinlilerin sağlık yardımına, suya ve tarıma elverişli araziye erişimini engelledi.

İsrail'in Gazze Şeridi'ndeki askeri ablukası altıncı yılına girerken, ablukanın, su, sağlık hizmetleri ve güç kaynakları da dahil olmak üzere temel altyapı üzerindeki ağır etkisi sürdü. İsrail, Gazze ekonomisini dar boğaza sokarak tüneller yoluyla Mısır'dan yapılan ve bu tünelleri kullananların yaşamına mal olan tehlikeli kaçakçılığı artıracak şekilde Gazze'nin ithalat ve ihracat yapmasını sınırlamaya devam etti. Devam eden kısıtlamalara rağmen daha fazla insan, Mısır sınıрыyla kesişen Refah sınırı boyunca seyahat edebildi; ancak acil tıbbi tedaviye gereksinim duyan hastalar için bile Batı Şeria'ya gitmek için verilen izinler seyrek ve edinmesi zordu. Eylül ayında İsrail Yüksek Mahkemesi, Batı Şeria'daki üniversitelerde eğitim görmek istediğini belirten Gazzeli bir kadının dilekçesini reddederek Gazze'yi Batı Şeria'dan ayırma politikasını onayladı.

Zorla tahliyeler ve yıkımlar

İsrail ordusu, C Bölgesi olarak bilinen Batı Şeria'nın yüzde 60'ından fazlasında planlamaları, bölgelemeleri ve güvenliği kontrol etmeye devam etti ve sürekli olarak Filistinlilerin evlerini yıktı. Üçte biri ev ve 36'sı su sarnıcı olan 604 yapı yıkıldı. Bu durum 870 Filistinlinin evinden zorla tahliyesine ve bunların dışında en az 1600 kişinin etkilenmesine neden oldu. İsraili yerleşimciler cezalandırılma korkusu olmaksızın Filistinli yerleşimcilere ve mallarına saldırmaya devam etti. İsrail'in Filistinli vatandaşlarının, özellikle de Negev bölgesindeki resmi olarak "tanınmayan köylerde" yaşayanların evleri İsrail Arazi Yönetimi (İAY) ve belediye birimleri tarafından düzenli olarak yıkıma uğradı.

■ Ordu, bir yandan Batı Şeria'daki al-'Aqaba, Khirbet Tana, Humsa ve Hadidiya gibi köylerdeki evlerin tamamını yıkma tehdidinde bulunurken, bir yandan da Umm al-Kheir'de ve Hebron tepelerinin güneydoğusundaki diğer köylerde evleri, su sarnıklarını ve hayvan ağıllarını defalarca yıktı.

■ İAY, Temmuz 2010'dan bu yana süren onlarca yıkımı takiben 2012'de de Negev'deki "tanınmayan" köylerden biri olan Al-'Araqib'de çadırları ve diğer yapıları 13 kere yıktı.

Cezasızlık

Yetkililer, bir kere daha, Batı Şeria ve Gazze'deki Filistinli vatandaşların İsrail askerleri tarafından öldürülmesini bağımsız bir şekilde soruşturmadı ve sorumlular kovuşturulmadı. 2008 ve 2009 yıllarındaki "Dökme Kurşun Operasyonu" sırasında İsrail güçleri tarafından işlenen savaş suçları cezasız kalmaya devam etti ve Kasım 2012'deki Gazze-İsrail anlaşmazlığı sırasındaki ihlallere ilişkin bağımsız soruşturmaların gerçekleşeceğine yönelik herhangi bir işaret görülmedi. İsraili yerleşimcilerin Filistinlilere yönelik hak ihlalleri üzerine gerçekleştirilen polis soruşturmaları nadiren kovuşturmaya sonuçlandı.

■ Mayıs ayında, "Dökme Kurşun Operasyonu" sırasında aralarında küçük çocukların da bulunduğu 21 üyeli Samouni ailesinin öldürülmesine yönelik soruşturma askeri yetkililer tarafından kapatıldı. Aile, İsraili askerlerin taşınmalarını istediği bir eve sığınırken gerçekleştiği belli olan bir bombardıman sonucu öldürüldü. Yetkililer ölümlerin İsrail askeri güçlerinin ihmali sonucu olmadığına karar verdi.

■ Ağustos ayında "Dökme Kurşun Operasyonu" sırasında beyaz bayrak tutan iki Filistinli kadını öldürmekten yargılanan bir asker, ceza pazarlığı sonucu "bir silahın yasa dışı kullanımı" suçundan 45 günlük hapis cezasına mahkum edildi.

■ 28 Ağustos'ta, 2003 yılında Refah, Gazze'deki ev yıkımlarını protesto ettiği sırada araçla ezilerek öldürülen Amerikalı eylemci Rachel Corrie'nin ölümünden sorumlu tutulan İsraili yetkililer Haifa'daki bir mahkeme tarafından aklandı.

"Bulut Sütunu Operasyonu"

İsrail güçleri 14 Kasım'da Gazze'de Hamas'ın askeri kanadının liderinin öldürüldüğü hava saldırısıyla başlayan büyük bir askeri operasyon gerçekleştirdi. Sonraki sekiz gün boyunca, Mısır'ın 21 Kasım'daki arabuluculuğuyla gerçekleşen ateşkese kadar, aralarında 30'dan fazla çocuk ve 70 yetişkin sivilin bulunduğu 160 Filistinliyi ve dördü sivil altı İsrailiyi öldürüldü. İki taraf da savaş suçu işledi ve uluslararası insancıl hukuk kapsamında diğer ihlallerde bulundu. İsrail hava kuvvetleri, yerleşim yerlerinde ağır sivil kayıplara neden olacak şekilde bomba ve füzelerle

orantısız hava saldırıları gerçekleştirdi. Diğer saldırılarda sivillerin mal varlıklarına, medya tesislerine, kamu binalarına ve polis merkezlerine hasar verildi ve bazılarında bunlar tamamen imha edildi. Birçok durumda İsrail bu yerlerin askeri amaçlarla kullanıldığına dair kanıt sunmadı. İsrail donanması, hedef ayırımı gözetmeksizin sahildeki yerleşim yerlerine top yağdırdı. Hamas'ın askeri kanadı ve Filistinli diğer silahlı gruplar İsrail'e karşılık verirken roketler ve diğer silahlarla sivilin öldürdü ve mal varlıklarına zarar verdi.

■ 18 Kasım'da al-Dalu ailesinin, dördü sekiz yaş altında olan çocukları ile biri genç kız ve dördü kadın olan toplamda 10 üyesi ve komşuları olan iki kadın Gazze'ye düzenlenen İsrail hava saldırısı sırasında evlerinin hedef olması sonucunda öldürüldü. İsrail askeri sözcüsü, tutarlı açıklamalarda bulunmadı; bu açıklamaların bazılarında saldırının bir kaza olduğunu, bazılarında ise hedeflenen bir militana yönelik olduğunu belirtirken hedef için iddialarını destekleyecek herhangi bir kanıt sunmadan farklı isimler verdi.

■ 19 Kasım'da, komşusunun evini hedef alan bir İsrail hava saldırısında beş yaşındaki Muhammed Abu Zur ve iki teyzesi öldürüldü ve onlarca insan yaralandı.

Yargısız tutuklamalar

Yıl boyunca İAFT'den 320'den fazla Filistinli, suçlanmadan ya da mahkemeye çıkarılmadan idari gözetim altına alındı; ancak kitlesel açlık grevinin (bkz. aşağıda "Cezaevi koşulları") ardından bu şekilde gözetim altına alınan kişilerin sayısı önemli ölçüde azaldı. 2011 yılındaki tutuklu değişiminde serbest bırakılan birkaç Filistinli, askeri bir komitenin emri doğrultusunda yeniden tutuklandı ve suçlanmadan ya da önceki cezalarının infazı resmi olarak tekrar talep edilmeden daha uzun sürelerle gözetim altında tutuldu.

■ Batı Şeria yerleşimcisi Hana Shalabi, Şubat 2012'de başlayan idari gözetimsiz protesto etmek için girdiği 43 günlük açlık grevi sonrasında, muhtemelen isteği dışında, Nisan ayında en az üç yıllığına Gazze'ye sevk edildi.

Cezaevi koşulları

17 Nisan'da hücre tecridi, suçlanmadan ya da yargılanmadan tutukluluk ve aile ziyaretlerinin engellenmesini de içeren koşulları protesto etmek amacıyla 2.000 Filistinli hükümlü ve tutuklu açlık grevine başladı. İsraili yetkililerin 19 tutuklunun hücre

tecridini sonlandırması ve Gazzeli tutukluların aile ziyaretlerine izin verilmesi karşılığında hükümlü ve tutuklular Mısır'ın arabuluculuğu sonucunda 14 Mayıs'ta açlık grevini bitirdi. 2012 yılının sonuna gelindiğinde iki Filistinli mahkum hala uzun süreli hücre tecridindeydi ve kısa süreli tecrit bir cezalandırma yöntemi olarak kullanılmaya devam etti.

■ 17 Eylül 2010'dan bu yana İsrail'in güneydoğusundaki Ketziot Cezaevi'nde suçlanmadan ya da yargılanmadan gözaltında tutulan idari tutuklu Hasan Shuka'nın yalnızca 14 ve 8 yaşlarındaki kız kardeşleri tarafından ziyaret edilmesine izin verildi; diğer aile üyelerinin İsrail'e girmesi yasaklandı.

İşkence ve kötü muamele

Filistinli tutuklular, İsrail Emniyet Kurumu (İEK) tarafından yapılan sorgulama sırasında, acı verecek şekilde kelepçeleme ya da bacaklarını bağlama, acı verici pozisyonlarda hareketsiz bırakma, uykusuz bırakma, tehdit ve sözlü taciz de dahil olmak üzere işkence ve kötü muamele gördüklerini bildirdi. Tutukluların, gözaltı sırasında avukatlarıyla iletişim kurmasına günlerce ve bazen haftalarca izin verilmedi. Uzun süre açlık grevinde olan tutukluların bağımsız doktorlara erişimi sürekli olarak engellendi ve bu tutuklular İsrail Cezaevi Servisi (İCS) tarafından kötü muamele gördü.

Yetkililer, cezasızlık ortamı yaratarak tutukluların İEK tarafından işkence gördüklerine dair iddiaları bağımsız olarak değerlendirmede. Soruşturmalar, Başsavcı'nın Kasım 2010'da aldığı ve sorgulanan kişilerin şikayetlerini alan denetçiyi Adalet Bakanlığı'na bağlayan kararına rağmen, bir İEK çalışanı olan denetçinin sorumluluğunda kalmaya devam etti. İsrail polisini ve İEK'yi, neredeyse tamamı Filistinli olan "emniyet" tutuklularının sorgularını kaydetme yükümlülüğünün dışında bırakan yasa genişletildi. Bu, işkence ve diğer kötü muamelelerin cezasız kalmasının sürdürülmesine neden oldu. 2001-2012 yıllarına ilişkin 700'den fazla şikayet bildirimine rağmen, 2012 yılı sonunda yalnızca bir cezai soruşturma açıldı.

■ Samer al-Barq, 2010 yılından bu yana devam eden idari tutukluluğunu ve Ramleh'deki cezaevinin sağlık merkezindeki kötü koşulları protesto etmek amacıyla Nisan 2012'den bu yana üç defa açık grevine başladı. Özel tıbbi tedaviden mahrum bırakıldı ve kendisini döverek sözlü tacizde bulunan cezaevi görevlilerinden kötü muamele gördü.

■ Şubat 2011'de Ukrayna'dan İsrail'e zorla sevk edilen Gazzeli mühendis Dirar Abu Sisi, Aşkelon yakınındaki Shikma Cezaevi'nde aile ziyaretlerine izin verilmeksizin bulunduğu hücre tecridinde ikinci yılına girdi. Sağlığının kötü durumda olduğu ve yeterli tıbbi tedaviye izin verilmediği bildirildi. Avukatı ve ailesi, Hamas'ın askeri kanadı için roket tasarladığını işkence altında "itiraf etmeye" mecbur bırakıldığını iddia etti.

İfade ve örgütlenme özgürlükleri

İsrail askerleri, Gazze çevresindeki yerlerde Filistinli protestoculara gerçek mühimmatla defalarca ateş açtı. Batı Şeria'da göstericilere yönelik düzenli olarak aşırı güç kullandı; bu göstericilerden en az dördünü öldürdü. Yerel insan hakları gruplarının belgelediği üzere, İsrail askerleri, barışçıl göstericilere yönelik ciddi yaralanmalara sebep olacak göz yaşartıcı bomba kullandı. Yetkililer ayrıca İsrail'deki gösterilerde de aşırı güç kullandı.

■ İsrail askerleri, 30 Mart'ta Gazze'deki Erez Geçidi yakınında "Toprak Günü" göstericilerine gerçek mühimmatla ateş açtı. Mahmud Zaqout öldürüldü ve çok sayıda protestocu yaralandı. Ayrıca Doğu Kudüs'tekiler de dahil olmak üzere Batı Şeria'daki gösterilerde aşırı güç kullanıldı.

■ Güvenlik güçleri, 22 ve 23 Haziran'da Tel Aviv'de düşük maliyetli barınma ve daha iyi sağlık ve eğitim hizmetleri talepleriyle bir araya gelen yüzlerce İsraili protestocunun dağıtılması için aşırı güç kullandı ve 100'den fazla kişiyi gözaltına aldı.

■ Kasım ayında, eylemci Bassem Tamimi 2012'de, İsrail yerleşimlerine yönelik düzenlenen barışçıl protestolara katılmaktan ikinci kez tutuklandı. Kasım ayında adil olmayan bir şekilde yargılanarak dört ay hapis cezasına mahkum edildi.

Vicdani ret

En az altı İsrail vatandaşı vicdani gerekçelerle askerlik yapmayı reddettiği için tutuklandı. Onlardan biri olan Natan Blanc yıl sonunda da cezaevindeydi.

■ Noam Gur, askerlik yapmayı reddettiği için 17 Nisan'da tutuklandı. Nisan ve Mayıs aylarında iki kere 10'ar gün tutuklu kaldı.

Mülteci ve sığınmacılar

Uluslararası koruma bekleyen kişilerin adil bir mülteci statüsü belirleme prosedürüne erişimi engellenmeye devam etti ve bu kişiler tutuklama ve gözaltıyla karşı karşıya kaldı. Binlerce sığınmacı, Ocak ayında geçen

ve Haziran'dan beri yürürlükte olan "Ülkeye İzinsiz Girişi Engelleme Yasası" kapsamında tutuklandı. Uluslararası mülteci hukukuna aykırı olan yasa, yetkililere, İsrail sınırlarından düzensiz yollarla geçenlerin yanı sıra sığınmacıları da en az üç yıllığına doğrudan alıkoyma yetkisi verdi ve bu yetki bazı durumlarda süresiz tutuklamalara neden oldu. Yıl sonunda yetkililer, 11.000'den fazla kişiyi tutuklamak için Negev Çölü'ndeki alıkoyma kapasitesini genişletti ve 2.400 sığınmacı, çoğu çadırlarda olmak üzere, alıkondu.

■ Yüzlerce sığınmacı, adil, tutarlı ve şeffaf bireysel sığınma prosedürlerinin uygulanmasına izin verilmeden Güney Sudan'a iade edildi.

Uluslararası Af Örgütü ziyaretleri/ raporları

■ Uluslararası Af Örgütü temsilcileri Haziran/Temmuz ve Kasım/Aralık aylarında İsrail ve İAFT'yi ziyaret etti.

■ İsrail ve İşgal Altındaki Filistin Toprakları: Nakli durdurun - İsrail yerleşimlerini genişletmek için Bedevileri sürmek üzere (MDE 15/001/2012)

■ İsrail ve İşgal Altındaki Filistin Toprakları: Adalet açlığı - İsrail Filistinlileri yargılamaksızın tutukluyor (MDE 15/026/2012)

■ İsrail/İAFT: BM İşkence Karşıtı Komisyon'a yazılan ve Komisyon tarafından benimsenmesi istenen konularla ilgili mektup (MDE 15/029/2012)

■ İsrail/İAFT: Uluslararası baskı Gazze ablukasını zorluyor (MDE 15/033/2012)

■ İsrail: Uluslararası Af Örgütü barışçıl gösteri yapma hakkının tanınması için hükümete baskı yapıyor (MDE 15/037/2012)

işkence ve kötü muamele gördüklerini iddia etti. Kasım ve Aralık aylarında, muhalfler ile Devlet Başkanı taraftarları zaman zaman şiddet içeren protestolar gerçekleştirdi. Olağanüstü Hal Yüksek Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin adil olmayan yargılamaları devam etti ve güvenlik güçleri kanunun üstünde hareket etmeyi sürdürdü. 2011 ayaklanması sırasında protestocuların öldürülmesi nedeniyle Devlet Eski Başkanı Hüsnü Mübarek ve İçişleri Eski Bakanı ömür boyu hapse mahkum edildi; diğer birçok sanık beraat etti. Silahlı Kuvvetler Yüksek Konseyi'nin (SCAF) hiçbir üyesi yönetimde oldukları dönemde yapılan ihlallerden sorumlu tutulmadı. Devlet Başkanı Muhammed Mursi Ocak 2011 ve Haziran 2012 arasındaki ihlalleri soruşturmak üzere bir komisyon kurdu. Askeri mahkemeler tarafından yargılanan bazı sivilleri affetti ve askeri yönetime karşı yapılan gösterilerde protestocular tarafından işlenen suçlar için genel af ilan etti. Dinsel azınlıklara yönelik ayrımcılık devam etti. Gazeteciler ve eylemciler "devlet başkanına hakaret" ve dine hakareten kovuşturmaya uğradı. Kadınlar gerek yasalar gerekse uygulamalar açısından ayrımcılığa uğradı ve yaygın cinsel taciz ile karşı karşıya kaldı. Binlerce aile gayri resmi yerleşim alanlarındaki (varoşlar) "güvenli olmayan yerlerde" yaşamaya devam ederken, binlercesi de zorla tahliye tehdidiyle karşı karşıya kaldı. Sınırı geçerek İsrail'e girmeye çalışan ya da Sina Yarımadası'nda insan ticareti yapanların istismar ettiği göçmenlerin güvenlik güçleri tarafından öldürüldükleri bildirildi. En az 91 kişi ölüm cezasına mahkum edildi. Cezaların infaz edilmediği bilinmiyor.

Arka plan

Yeni seçilen parlamento ilk defa 23 Ocak tarihinde toplandı. Mart ayında, parlamento, Mısır'ın yeni anayasasını hazırlaması için 100 üyeden oluşan bir Kurucu Meclis atadı. Kurucu Meclis çoğunlukla İslamcı partilerin temsilcilerinden oluşuyordu ve yalnızca altı kadın ve altı Kıpti Hıristiyan üyesi bulunması nedeniyle eleştiriliyordu. Parlamento, hukuki bir sorun nedeniyle bir idare mahkeme tarafından 10 Nisan'da askıya alındı. Mayıs ayında 31 yıllık olağanüstü halin sona ermesiyle yetkililer bazı istisnai güçleri ellerinde bulundurmaya devam etmek istedi. 13 Haziran'da Adalet Bakanlığı, ordu ve istihbarat servisi görevlilerine tutuklama yetkisi verdi;

MISIR

MISIR ARAP CUMHURİYETİ

Devlet Başkanı:

Muhammed Mursi

(Haziran ayında Muhammed Hüseyin Tantavi'nin yerine geçti).

Hükümet Başkanı:

Hişam Kandil

(Ağustos ayında Kemal Ganzuri'nin yerine geçti).

Askeri yönetime yönelik protestolar Kahire ve Süveyş'te en az 28 protestocunun güvenlik güçleri tarafından öldürülmesiyle sonuçlandı. Çevik kuvvet ve ordu, protestoculara yönelik aşırı güç kullandı. Olaylar sonrasında protestocular gözaltındayken

ancak bir idare mahkeme bu kararı durdurdu. Parlamento, Haziran ayında yeni Kurucu Meclisi onayladı. Bu parlamento hakkında da yeni davalar açıldı ve muhalif siyasi partiler, sivil toplum ve Kıpti Hıristiyan Kilisesi tarafından boykot edildi. Seçimlerin anayasaya uygun olmadığına dair bir Yüksek Anayasa Mahkemesi kararı üzerine SCAF parlamentoyu 16 Haziran'da feshetti. 17 Haziran'da, başkanlık seçimlerinden kısa bir süre önce, SCAF kendi yetkilerini genişletti ve yeni seçilecek yönetimin yetkilerini kısıtladı. 12 Ağustos'ta yeni seçilen Başkan Mursi, SCAF'ın yeni yetkilerini reddettiğini ve SCAF lideri Muhammed Tantavi'nin görevden ayrılacağını açıkladı. Açıklamanın ardından Sina Yarımadası'nda silahlı bir grup 16 askeri öldürdü. Yetkililer olayın hemen ardından bölgede hızla güvenlik tedbirleri aldı.

22 Kasım'da Devlet Başkanı Mursi, kararları hakkında mahkemelerin hükümde bulunamayacağını ve Kurucu Meclis aleyhinde herhangi bir davaya bakamayacaklarını bir kararname ile ilan etti. Başkan Mursi aynı zamanda "devrimi korumak" amacıyla baskıcı bir yasa çıkardı, Başsavcı'yı değiştirdi ve protestocuların ölümleri ile ilgili davalar konusunda yeni soruşturma ve kovuşturmalar başlattı. Kurucu Meclis 30 Kasım'da Anayasa taslağını hazırladı.

Kararname ve Anayasa taslağı, ülke çapında protestoları, hakimlerin grev yapmasını ve Başkan'ın taraftarları ile muhalifler arasında şiddet olaylarını tetikledi. 5 ve 6 Aralık'ta, Kahire'deki Başkanlık Sarayı'nın yakınlarında en az 10 kişi öldürüldü. Çıkan huzursuzluk nedeniyle, Başkan Mursi 8 Aralık'ta kararnameyi kısmen iptal etti. Ardından Aralık ayının sonunda yeni anayasa ulusal bir referandum ile kabul edildi.

İşkence ve kötü muamele

Ne SCAF ne de Başkan Mursi'nin yönetiminde işkencenin sonlandırılması için herhangi bir yasal ya da siyasi reform yapıldı. Halk Meclisi işkenceye karşı daha sert cezalar verilmesini tartışsa da dağılmadan önce bunları yürürlüğe sokma fırsatı bulamadı. İşkence ve diğer kötü muameleler devam etti ve güvenlik güçleri cezasızlık koruması altında hareket etti. Bir sivil toplum kuruluşu, Başkan Mursi'nin yönetimde olduğu ilk 100 gün içinde polis eliyle gerçekleştirilen 88 işkence ve diğer kötü muamele vakası kaydetti. Ordu ve polis tarafından tutuklanan protestoculara gözaltında şiddetli dayak ve elektroşok uygulandı. Bu uygulamaların gerçekleştirildiği

yerlerden Kahire'nin güneyindeki Tora Cezaevi'nde mahkumlar aşırı kalabalık, yetersiz giysi ve tıbbi bakımın bulunmaması gibi sorunlar da yaşadı. Bazı erkek protestocular, kaçırılarak bilmedikleri yerlere götürüldüklerini ve protestolara katılmaları hakkında bilgi vermeleri için kendilerine elektroşok uygulandığını ve cinsel istismara uğradıklarını belirtti.

■ George Ramzi Nakhla, 6 Şubat'ta Kahire'de tutuklandı. Polisin onu kollarından ve bacaklarından zırhlı bir aracın arkasına bağlayarak yavaşça yol boyunca sürüklemesi sırasında bir yandan da coplarla dövüldüğünü söyledi. Daha sonra İçişleri Bakanlığı'nda tekrar dayak yedi ve elektroşoka maruz bırakıldı. Kırılan kolu için tedavi görmedi ve 13 kişiyle birlikte saatlerce çömelerek durmaya zorlandı. Tora Cezaevi'nde elektrik kabloları ile dövüldü ve sözlü tacize uğradı. Üç günlük açlık grevinin ardından 25 Mart'ta serbest bırakıldı.

■ Abdel Haleem Hnesh, 4 Mayıs'ta Kahire'deki Abbaseya'da düzenlenen bir protestoda askeri güçler tarafından tutuklandı. Askerler tarafından 2 metre uzunluğunda sopalar ve elektrikli coplarla ağır biçimde dövüldüğünü ve sonra 40 kadar mahkumla birlikte Kahire'deki S28 adındaki askeri bölgeye götürüldüğünü söyledi. Askeri savcılarının önüne çıkarıldıktan sonra Tora Cezaevi'ne sevk edildi ve varır varmaz burada hortum ve sopalarla dövüldü. Beş gün sonra ise serbest bırakıldı.

Adil olmayan yargılamalar

Yeni anayasa sivillerin adil olmayan bir şekilde askeri mahkemelerde yargılanmasına izin verdi. Halk Meclisi, Nisan 2012'de Başkan'ın sivilleri askeri mahkemeye gönderme yetkisini kaldırarak Askeri Adalet Yasası'nı değiştirdi. Ancak askeri mahkemelere sivilleri yargılama yetkisi veren maddeleri değiştirmede. Temmuz ayında, Başkan Mursi, askeri mahkemeler tarafından yargılanan sivillerin, İçişleri Bakanlığı'nın elinde dosyaları bulunan diğer kişilerin ve sivil mahkemeler tarafından hapis cezası verilmiş "devrimcilerin" dosyalarını incelemek üzere bir komite kurdu. Temmuz ve Ağustos aylarında, Başkan Mursi Komite'nin tavsiyeleri uyarınca yaklaşık 700 kişiyi affetti ve Ekim ayında 2011 ve 2012 yıllarında "devrimi desteklerken" işlenen suçlar için genel bir af ilan etti. Ancak bu kararname askeri mahkemeler tarafından diğer suçlardan tutuklanan 1100 sivil için adil yargılama sağlamadı.

Her ne kadar olağanüstü hal Mayıs ayı sonunda sona ermiş olsa da, terörle ilgili suçlar ve protesto ve

toplular şiddet olaylarını da içeren bazı davalar olağanüstü hal mahkemeleri tarafından görülmeye devam etti.

■ 4 Mayıs'ta ordu Kahire, Abessaya'da askeri yönetim aleyhine gösteri yapan ve aralarında Mahmud Muhammed Amin'in de bulunduğu yaklaşık 300 kişiyi tutukladı. Protestocular askeri savcıya çıkarıldı ve "ordu mensuplarına saldırıda bulunmak" ve "kamu düzenini bozmak" benzeri suçlamalarla askeri mahkemede yargılandı. 20 Mayıs'ta, Mahmud Muhammed Amin ve diğer tutuklular askeri mahkeme tarafından yargılanmalarını protesto etmek için açlık grevine başladı. Amin, 19 Haziran'da tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı ve Ekim ayında başkanlık affı ile hakkında yapılan suçlamalar düştü.

Aşırı güç kullanımı

2012 yılı başındaki protestolar daha çok askeri yönetime yönelikti. Başkan Mursi'nin seçilmesinin ardından, gösteriler Mursi taraftarları ve karşıtları tarafından düzenlenmeye başladı. Güvenlik güçleri, özellikle Tahrir Meydanı'ndaki büyük çaplı protestolara genellikle müdahale etmedi; ancak bazı durumlarda protestocularla çatışmaya girdi. Polis bünyesinde herhangi bir reforma gidilmedi ve yetkililer, güvenlik güçlerinin protestoculara yönelik aşırı güç kullanması benzeri Mübarek dönemini andıran taktikleri kullandı. Çevik kuvvet, ateşli silahlar ve ABD yapımı göz yaşartıcı gaz kullanımı dahil olmak üzere aşırı ve gereksiz güç kullandı.

■ Güvenlik güçleri, Kahire ve Süveyş'te 2 ve 6 Şubat tarihleri arasında protestocuları dağıtmak için ölümcül güç kullandı ve 16 protestocuyu öldürdü. Protestolar Port Said'de yapılan bir maç sırasında güvenlik güçlerinin futbol takımı Al-Ahly'nin 70 taraftarının sivil giyimli kişiler tarafından öldürülmesine tanıklık etmesi ve şiddeti engellememesine tepki olarak düzenlenmişti.

■ 28 Nisan ve 4 Mayıs tarihleri arasında Abbaseya Meydanı'nda başkanlık seçimlerinin protesto edildiği bir oturma eyleminde en az 12 kişi sivil giyimli kişiler tarafından öldürüldü. Güvenlik güçleri bu kişilerin ordunun komutasında ya da onayıyla hareket ettiğini ileri sürerek olaylara müdahale etmedi.

■ 20 Kasım'da, 18 yaşından küçük protestocu Gaber Salah Gaber'in Kahire'de İçişleri Bakanlığı yakınlarında güvenlik güçleri tarafından vurularak öldürüldüğü bildirildi.

Cezasızlık

Haziran ayında cezasızlığa karşı tarihi bir adım atılarak Devlet Eski Başkanı Mübarek ve İçişleri Eski Bakanı Habib El-Adly 2011 ayaklanmasında protestocuların öldürülmesinden ve yaralanmasından sorumlu bulunarak ömür boyu hapis cezasına mahkum edildi. Ancak altı üst düzey görevli beraat etti. Savcılık bu kişiler aleyhinde delil bulunamamasının nedeninin Genel İstihbarat ile İçişleri Bakanlığı arasındaki işbirliği eksikliği olduğunu ileri sürdü.

2011 ayaklanması sırasında protestocuların öldürülmesi ile ilgili yargılanan polis görevlilerinin çoğu beraat etti. Mahkemeler genel olarak polisin haklı gerekçelerle ölümcül güç kullandığına ya da delillerin yetersiz olduğuna karar verdi. Hakikat ve adalet yüzlerce ayaklanma mağduru ve aileleri için ulaşılmaz olarak kaldı.

Ekim ayında, Tahrir Meydanı'nda Şubat 2011'de Mübarek yanlıları ve muhalifleri arasında çıkan çatışmalarla ilgili "Develer Savaşı" olarak adlandırılan yargılamada sanıkların tamamı beraat etti. Ardından, Savcılık Makamı'ndan yetkililer davanın tekrar açılacağını ileri sürdü.

Kasım ve Aralık 2011'de gerçekleşen Muhammed Mahmud Caddesi protestoları ve Bakanlar Kurulu protestoları sırasındaki ölümler ve işkencelerle ilgili hiçbir ordu mensubu mahkeme önüne çıkarılmadı. Bunun yerine sivil tetkik hakimleri protestocuların şiddet iddiasıyla mahkemeye çıkmalarını sağladı. Muhammed Mahmud Caddesi protestolarından suçlananlar affedildi; ancak Bakanlar Kurulu protestolarının yargılamasına devam edildi. Muhammed Mahmud Caddesi protestoları sırasındaki hak ihlalleri ile ilgili yalnızca bir çevik kuvvet polisi yargılandı. Dava yıl sonunda hala devam ediyordu.

Eylül ayında, bir askeri mahkeme, Kahire, Maspero'da Ekim 2011'de zırhı araçlarını 14 Kıpti protestocunun üzerine sürerek "kasti olmayan adam öldürme" suçundan iki ordu mensubunu ikişer yıl, üçüncü bir askeri ise üç yıl hapis cezasına mahkum etti. Bunların dışındaki 13 kişinin ölümü ile ilgili sivil hakimler tarafından yürütülen kovuşturmalarda suçlular tespit edilemedi. 17 aylık yönetimleri boyunca hiçbir SCAF üyesi öldürülen protestoculara ilişkin mahkemeye çıkarılmadı.

Temmuz ayında, Başkan Mursi 2011 ayaklanması ve SCAF yönetimi sırasında protestocuların öldürülmesi ve yaralanmasından sorumlu failerin teşhis edilmesi için yetkililer, sivil toplumdaki hak

savunucuları ve mağdurların ailelerinden oluşan bir tespit komitesi kurdu.

Mübarek'in 30 yıllık iktidarı sırasında işkence dahil ağır insan hakları ihlallerinin mağdurlarına adalet, hakikat ya da tazminata erişimlerinin sağlanması için hiçbir tedbir alınmadı.

İfade ve örgütlenme özgürlükleri

Ceza soruşturmaları ve dini değerlere hakaret ve kamu görevlilerini aşağılamadan suç isnadında bulunma devam etti. Yeni anayasa hükümleri kişileri ya da peygamberleri aşağılamayı yasaklayarak ifade özgürlüğünü kısıtladı. Taslak mevzuat örgütlenme özgürlüğünü kısıtladı ve sivil toplum kuruluşlarının tescil edilmeleri ve yabancı fon almaları üzerine baskıcı kurallar getirdi.

■ Düşünce mahkumu Maikel Nabil Sanad, 24 Şubat'ta SCAF tarafından verilen genel bir af çerçevesinde serbest bırakıldı. Blog yazarı olan Sanad, Nisan 2011'de askeri mahkeme tarafından yürütülen ve adil olmayan bir yargılamayla orduyu eleştirmek ve askerlik hizmetini yapmayı reddetmekten hapse mahkum edildi.

■ Ağustos ayında, El-Dostor gazetesi genel yayın yönetmeni İslam Affifi "başkana hakaret" eden yanıltıcı bilgileri yayımlamaktan yargılanmaya başladı. Mahkeme yıl sonunda hala devam ediyordu.

■ Ekim ayında, televizyon muhabiri Tawfiq Okasha "başkana hakaret" etmekten para cezası ile birlikte dört ay hapis cezasına mahkum edildi. Devam eden temyiz sürecinde tutuksuz yargılandı.

■ Düşünce mahkumu Alber Saber Ayad, kendisini, tartışma yaratan Innocence of Muslims (Müslümanların Masumiyeti) adlı filmi yaymakla suçlayan kişilerin evini sarmasının ardından, 13 Eylül'de tutuklandı. Aralık ayında videoları ve internet gönderileri ile "dini kötülemekten" üç yıl hapis cezasına mahkum edildi; ancak temyiz sürecinde kefaletle serbest bırakıldı.

■ Şubat ayında, hükümet izni olmaksızın yabancı fon kabul etmek ve yasadışı faaliyet göstermek iddialarıyla beş uluslararası örgütün 43 personelinin yargılanması başladı. Çoğu giyaben yargılandı. Yargılamalar yıl sonunda hala devam ediyordu.

Kadın hakları

Yeni Anayasa Mısır yurttaşları arasında ayrımcılığı yasaklamakla birlikte kadına yönelik ayrımcılığı açıkça yasaklamadı ve hatta kadınların yuva kurma görevleri

olduğunu belirtti. Kadınlar yeni siyasi kurumlarda toplum dışına itildi. Dağılmasından önce Halk Meclisi'ndeki 508 üyeden yalnızca 12'si kadındı. İkinci Kurucu Meclis'e yalnızca yedi kadın dahil edildi. Kadınlar genel olarak Başkan Mursi tarafından atanan Mısır Bakanlar Kurulu'nun dışında kaldı ve hiçbirine valilik görevi verilmedi. Kadınlar aynı zamanda yargıda görev alma konusunda da ayrımcılığa uğradı. Evlilik, boşanma, çocuk velayeti ve miras ile ilgili ayrımcı yasa ve uygulamalar ele alınmadı.

Tahrir Meydanı'nda düzenlenenler dahil çeşitli kitlesel protestolarda çok sayıda kadının cinsel istismar ve saldırıya uğradığı bildirildi. Haziran ayında, cinsel istismara karşı yürüyüş yapanlara erkekler tarafından müdahale edildi ve yürüyüşe katılanlar cinsel istismar ve saldırıya uğradı. Eylül ayında, Asyut'ta bir erkek uyguladığı cinsel istismara karşı koyduğu belirtilen bir kadını sokakta vurarak öldürdü. Ekim ayındaki Eid Bayramı'nın ardından yetkililer 1000'den fazla cinsel istismar şikayeti aldıklarını açıkladı. Güvenlik güçlerinin hiçbir üyesi 2011 yılındaki SCAF karşıtı gösterilerin ardından kadın tutuklulara uygulanan cinsel ya da toplumsal cinsiyet temelli şiddet için sorumlu tutulmadı.

■ Mart ayında, bir askeri mahkeme Mart 2011'de kadın protestoculara zorla "bekaret testi" uygulaması suçlaması ile açılan davada bir askeri doktoru beraat ettirdi.

Ayrımcılık

Yeni anayasa potansiyel olarak Nubianlar gibi azınlıkları etkileyecek olan ırk temelli ayrımcılığı açıkça yasaklamadı.

Anayasa din özgürlüğünü teminat altına almakla beraber bu özgürlüğü, potansiyel olarak Bahaî ve Şii Müslümanları etkileyecek bir şekilde, resmen "semavi" olarak bilinen dinlerle sınırladı. Anayasa, Hristiyan ve Yahudiler için ayrı münferit statülerin oluşturulmasını ve bu dinlerin mensuplarına kendi dini işleyiş ve liderlerini belirleme hakkını vermekle beraber diğer dinsel azınlıklara bu hakkı tanımadı.

Mısır kanunları, Kıpti Hristiyanlar'ın kilise inşa etmesini ve onarmasını resmi onayların kolay verilmemesi yoluyla zorlaştırdı. Bazı kilise inşaatları, çevredeki Müslümanlar tarafından zaman zaman toplu şiddetle engellendi. Bu türden olaylarda, güvenlik güçleri Kıptileri saldırılardan koruma konusunda genellikle başarılı olamadı.

■ Ocak ayı sonunda, İskenderiye'deki Şarbat

Köy'ünden üç Kıpti aile Kıpti bir erkeğin Müslüman bir kadına ait "uygunsuz" resimleri elinde bulundurduğu iddiasıyla Müslümanlar tarafından zorla evlerinden edildi. Kalabalık gruplar Kıptilerin ev ve işyerlerine saldırdı. Köy "uzlaştırma toplantıları"nda Kıpti erkek ve geniş ailesinin, komşu beş Kıpti aile ile birlikte, köyü terk etmesine ve mallarının onlar adına satılmasına karar verildi. Polis Kıptileri saldırılardan korumadı ve zorla tahliyelerini engellemedi. Parlamento üyelerinden oluşan bir heyetin ziyaretinin ardından ancak anlaşmazlık konusu ile bağlantısı olmayan beş Kıpti aile geri dönebildi.

Barınma hakkı - zorla tahliyeler

Anayasa yeterli barınma hakkını korumakla beraber zorla tahliyeyi açıkça yasaklamadı.

Mısır kanunları ve politikalarında zorla tahliye karşı teminatlar hala yoktu.

Hükümetin bünyesindeki Gayri Resmi Yerleşimler Kalkınma Kurumu (ISDF) tahminlerine göre çoğu Kahire'de bulunan 11.500 ev "güvensiz bölgelerde" bulunuyor ve acilen tahliye edilmelerini gerektirecek biçimde yaşamsal tehdit barındırıyordu. ISDF, ayrıca, 2017'den önce boşaltılmak üzere "güvensiz bölgelerdeki" 120.000 evi daha zorunlu tahliye programına aldı. ISDF'nin varoş bölgelerini yenilemeyi ve mevcut konutların yakınlarında alternatif konut seçenekleri sağlamayı değerlendirdiği bildirildi.

İmar Bakanlığı yetkilileri, Kahire 2050 planının yenilendiğini ve kitlesel zorunlu tahliye içeren bazı projelerden vazgeçildiğini belirtti. Yeni bir kentsel Mısır 2052 planı hazırlanmakla beraber gayri resmi yerleşim yerlerindeki topluluklara danışılmadı.

■ Ağustos ayında, polis Kahire'nin merkezinde kaçak bir yerleşim yeri olan Ramlet Bulak sakinleri ile çatıştı. Çatışmada polisin mahalle sakinlerinden birini öldürdüğü iddia edildi. Sonrasında polis birçok kez Ramlet Bulak'a baskın düzenleyerek erkekleri tutukladı ve bu kişilerin çoğu bölgeyi terk etmek zorunda bırakıldı. Mahalle sakinleri söz konusu yer boşaltılana kadar polisin bu tür baskıyı sürdüreceği yönünde tehdit aldıklarını bildirdi. Ramlet Bulak'ta yıkım planlanıyor.

Mülteciler ve göçmenler

Mısır güvenlik güçleri en az sekiz kişinin ölümüne yol açacak şekilde Mısır'ın Sina sınırından İsrail'e geçmeye çalışan yabancı göçmen, mülteci ve sığınmacılara ateş açmaya devam etti. İnsan tacirlerinin Sina sınırından İsrail'e geçmeye çalışan

mülteci, sığınmacı ve göçmenlerden tehditle para aldığı ve bu kişileri istismar ettiği bildirildi.

Ölüm cezası

Olağanüstü hal mahkemelerinin adil olmayan yargılamalarında en az 91 kişi ölüm cezasına mahkum edildi. Cezaların infaz edilip edilmediği bilinmiyor.

■ Eylül ayında, bir olağanüstü hal mahkemesi altı kişinin öldürülmesiyle sonuçlanan bir saldırıdan sekizi giyaben yargılanan 14 kişiyi ölüm cezasına mahkum etti. Bu kişiler aynı zamanda Cihatçı bir gruba mensup olmaktan hüküm giydi.

Uluslararası Af Örgütü ziyaretleri/ raporları

■ Uluslararası Af Örgütü temsilcileri 2012'de araştırma yapmak üzere Mısır'ı birçok kez ziyaret etti.

■ Gaddarlık cezasız ve denetimsiz kalıyor: Mısır ordusu cezalandırılmaksızın protestocuları öldürüyor ve onlara işkence ediyor (MDE 12/017/2012)

■ Baskı unsurları: Mısır polisi ve reform meselesi (MDE 12/029/2012)

■ Mısır: Yeni devlet başkanı hukuk devletini yeniden tesis etmeli ve herkes için ülkeyi yönetmeli (PRE01/316/2012)

■ Mısır'ın yeni anayasası temel hakları kısıtlıyor ve kadın haklarını göz ardı ediyor (PRE01/590/2012)

SURİYE

SURİYE ARAP CUMHURİYETİ

Devlet Başkanı:

Beşar Esad

Hükümet Başkanı:

Vail Nadir el-Halki

(Haziran ayında Abdel Safar'ın yerine Riyad Farid Hicab geçti, el-Halki, Hicab'ın görevini Ağustos'ta devralan Ömer İbrahim Galvancı'nın yerine Ağustos'ta geçti)

Hükümet güçleri ile Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) ve diğer silahlı muhalif gruplardan oluşan muhalefet arasındaki silahlı iç çatışmada büyük insan hakları ihlalleri, savaş suçları ve insanlığa karşı suçlar işlendi. İhlallerin çoğundan sorumlu olan hükümet güçleri yerleşim alanlarına hava taşıtları, top mermisi, havan topu, yangın silahları ve misket bombaları ile ayırım gözetmeksizin saldırdı. Kendilerine destek veren milisler ile birlikte çocuklar

da dahil olmak üzere binlerce kişiyi tutukladı, birçoğunun zorla kaybedilmelerine neden oldu. Gözaltına alınanlara uygulanan işkence ve diğer kötü muamele çeşitleri yaygındı. Çoğu işkenceden kaynaklı olmak üzere en az 550 kişinin gözaltında öldüğü rapor edildi. Diğerleri yargısız infaz edildi. Emniyet güçlerinin keskin nişancıları hükümet karşıtı barışçıl göstericileri ve cenaze törenlerine katılanları vurmaya devam etti. Yaralıları tedavi eden sağlık çalışanları hedef alındı. Geçmişte yaşanan ve devam etmekte olan insan hakları ihlalleri cezasız kaldı. Hükümete karşı savaştan silahlı gruplar da savaş suçları dahil olmak üzere ciddi hak ihlalleri gerçekleştirdiler. Hükümet askerlerine ve milislere işkence yaptılar ve/veya yargısız infaz ettiler ve hedef ayırımı gözetmeksizin yaptıkları bombalamalar ile sivilleri öldürdüler ya da yaraladılar. Yüzbinlerce insan evlerini terk etmek zorunda bırakıldı; BM tahminlerine göre iki milyondan fazla kişi ülkelerinde yerlerinden edildi ve Suriye'de çok zor koşullar altında yaşıyor. Çatışmanın başlamasından itibaren neredeyse 600.000 kişi koşulların genellikle ağır olduğu komşu ülkelere iltica etti. Herhangi bir ölüm cezası verilip verilmediğini ve bunların infaz edilip edilmediğini doğrulamak mümkün olmadı.

Arka plan

Silahlı iç çatışma sivil nüfustan binlerce kişinin ölmesine neden oldu ve ülkenin büyük kısmına yayıldı. Hedef gözetmeyen hava saldırıları, top ve havan topu saldırıları, bombalamalar, yargısız infazlar, tehditler, kaçırımlar ve rehin almalar sıradan hale geldi.

Ocak ayında Arap Birliği Suriye hükümetinin silahlı güçlerini şehirlerden çekeceğine, şiddeti durduracağına ve mahkumları bırakacağına dair verdiği taahhütleri yerine getirip getirmediğini izlemek üzere yaptığı çalışmalarını askıya aldı. Benzer biçimde, BM ve Arap Birliği Ortak Özel Temsilcisi Kofi Annan'ın planının uygulanmasını gözlemlemek ve desteklemek üzere Nisan ayında kurulan BM Suriye Gözlem Misyonu da silahlı çatışma devam ettiği için 19 Ağustos'ta sona erdi. Rusya Federasyonu ve Çin, Suriye'deki durumu ele alan BM Güvenlik Konseyi kararını iki kez veto etti. Deneyimli Cezayirli diplomat Lakhdar Brahimi, Kofi Annan'ın görevini Ağustos ayında devraldı ancak sene sonuna kadar çatışmayı

sonlandırarak uzlaşmış bir siyasi çözüm üretmek konusunda ilerleme kaydedemedi.

Şubat ayında hükümet Baas Partisi'nin iktidardaki tekeli sona erdiren yeni bir Anayasa için referandum düzenledi ancak bu da muhaliflerin kökten siyasi reform talebini karşılayamadı. Parlamento seçimleri 90 gün sonra yapıldı.

Hükümet protestocuların öldürülmesini şüpheli "silahlı çetelere" bağlamaya devam etti ve Haziran ayında yeni bir terörle mücadele yasasını kabul etti. Bu yasa, siyasi eylemcilerin ve diğer kişilerin "terörist eylemlerde" bulunma gibi belirsiz suçlarla gözaltına alınması ve göreve Eylül ayında başlayan Terörle Mücadele Mahkemesi'nde adil olmayan bir şekilde yargılanması için kullanıldı.

Başkent Şam'da 18 Temmuz'da meydana gelen ve ÖSO'nun üstlendiği bir bombalı saldırıda Savunma Bakanı ve Yardımcısı, Başkan Vekili Yardımcısı ve Ulusal Güvenlik Bürosu Başkanı öldürüldü. İki gün sonra silahlı muhalif güçler silahlı çatışmayı Halep, Şam ve diğer yerlere yayan bir saldırı başlattı.

Eylül ayında BM İnsan Hakları Konseyi 2011'de kurulan Bağımsız Uluslararası Soruşturma Komisyonu'nun yetkisini uzattı. Komisyon Şubat ve Ağustos aylarında hükümet güçlerinin insanlığa karşı suçlar ve savaş suçları işlediğini ve ciddi insan hakları ihlalleri gerçekleştirdiğini ancak silahlı muhalif güçlerin işlediği savaş suçlarının hükümet güçlerinininkine kadar "ciddiyette, sıklıkta ve boyutta" olmadığını rapor etti. Yetkililer hem İnsan Hakları Konseyi'nin hem de Komisyon'un ülkeye girmelerine izin vermemeye devam etti. Ayrıca uluslararası basın ve bağımsız insan hakları örgütlerinin ülkeye girişini de kısıtladı ancak bunlar silahlı muhalif güçlerin kontrol ettikleri kısımlar da dahil olmak üzere çeşitli bölgelere ulaştı.

Hükümet Ocak ve Ekim aylarında genel af ilan etti ancak keyfi olarak gözaltına alınanların kaçının serbest bırakıldığı açık değildi.

Kasım ayında çeşitli muhalif gruplar Suriye Muhalif ve Devrimci Güçler Ulusal Koalisyonu'nu oluşturmak üzere birleşti ve bu koalisyon zaman geçtikçe Suriye halkının tek yasal temsilcisi olarak uluslararası alanda kabul görmeye başladı.

ABD ve Arap Birliği, Devlet Başkanı Esad'a iktidarı bırakması için sürekli olarak çağrıda bulunurken Suriye'ye yaptırım uygulamaya devam etti. AB, Suriye devlet görevlilerinin hedefleyen yaptırımlarını genişletti.

Uluslararası hukuka göre suçlar

Hükümet güçleri ve onlarla bağlantılı milisler Humus, İdlib, Hama, Şam ve Halep valilikleri de dahil olmak üzere muhalefetin kalesi olarak görülen şehirler, kasabalar ve köylere saldırırken savaş suçları işledi. Binlerce sivil öldüren ya da yaralayan rastgele saldırılar düzenledi. Ölümlerin çoğu sivillerin yaşadığı nüfusun yoğun olduğu bölgelerde hedef keskinliği olmayan savaş alanı silahlarının uygunsuz bir biçimde kullanımından kaynaklandı. Güvenlik güçleri hava araçlarından hedefi belirlenmemiş serbest düşüş bombaları atmalarının yanı sıra havan topu, ağır silahlar, yangın silahları ve roketler de kullandılar. Ayrıca anti-personel mayınları ve parça tesirli cephaneler de dahil olmak üzere uluslararası olarak yasaklanmış silahları kullandılar ve sistematik bir şekilde öldürdükleri kişilerin mallarını ve bazen de cesetlerini yağmaladılar, imha ettiler ve yaktılar.

■ 11 ve 8 yaşlarındaki Hasan ve Rayan al-Bajri, anneleri Salha ve babaları Naasan ile iki komşuları Haziran ayında hükümet güçlerinin attığı bir havan mermisinin Ma'arat al-No'man'daki evlerine isabet etmesi sonucu öldü.

■ 28 Ağustos'ta hükümetin hava saldırısının Kafr Anbel köyündeki pazar yerini vurmasıyla 22 sivil hayatını kaybetti ve daha fazlası yaralandı. Mağdurlar arasında dokuz çocuk annesi Fathiya Fares Ali al-Sheikh ile Mohamed ve Jumaa al-Sweid adlarında iki genç de bulunuyordu.

Silahlı muhalif gruplar tarafından gerçekleştirilen ihlaller

Bazıları ÖSO ile bağlantılı olmak üzere hükümete karşı savaşan silahlı gruplar uluslararası insancıl hukuku savaş suçuna varacak kadar ciddi derecede ihlal etti. Mağdurların çoğu, işkence edilen ya da yakalanmalarının hemen ardından yargısız infaz edilen veya yasal olmayan mahkemelerde düzenlenen "duruşma"larda adil olmayan bir şekilde yargılanmalarının ardından öldürülen, hükümet güçleri üyesi olduğu bilinen ya da düşünülen kişiler ile milislerdi. Ayrıca hükümet yanlısı basın için çalışan gazetecileri ve hükümet milisleri olduğundan şüphelenilen kişilerin ailelerini de hedef aldılar. Silahlı gruplar sivilleri tehdit etti ve kaçırdı, bazen serbest kalmaları karşılığında fidye istedi, bazı durumlarda ise yakalanmış askerler, Lübnan ve İran vatandaşları gibi kişileri rehin olarak tuttu. İntihar eylemleri ve bomba saldırılarını düzenledi ve bazen de nüfus yoğunluğunun

fazla olduğu mahallelerde ağır silahlar ve havan topu gibi hedef keskinliği olmayan ve anti-personel mayınları gibi doğası gereği hedef ayrımı gözetmeyen silahları kullandı, konutlarda cephane ve patlayıcı hazırlayıp depolayarak orada oturan sivilleri tehlikeye attı. Çocuklar genelde çatışmada olmasa da destekçi olarak askeri amaçla kullanıldı. Silahlı muhalif grupların yıl sonuna gelindiğinde gittikçe tehditkar hale geldikleri ve hükümet taraftarı olarak görülen azınlık gruplarına saldırdıkları bildirildi.

■ 22 Mayıs'ta Lübnan'dan İran'a giderken 'Asifat al-Shimal Tugayı adlı silahlı grup tarafından rehin alınan 11 Şii Müslüman Lübnanlı erkektek dokuzu yıl sonunda hala rehin tutuluyordu.

■ Yoğun çatışmaların ardından 31 Temmuz'da El-Tevhid Tugayı adlı silahlı grup hükümet taraftarı Sünni Müslüman al-Berri aşiretinin 14 üyesini yakaladı. Video görüntüleri yakalanan kişilere işkence yapıldığını ve Ali Zein al-'Abdeen al-Berri adlı bir aşiret reisi de dahil olmak üzere en az üç kişinin vurularak öldürüldüğünü gösterdi. ÖSO Medya Birimi Başkanı cinayetleri kınadı ve soruşturma başlatılacağını duyurdu. Bilindiği kadarıyla bir soruşturma yapılmadı.

İfade özgürlüğü – gazetecilere yönelik saldırılar

Bütün taraflar gazetecileri hedef aldı; Suriye hükümet güçleri ayrıca yurttış gazetecileri de hedef aldı. En az 11 kişi kendilerini hedef aldıkları belli olan saldırılarda öldü, diğerleri ise gözaltına veya rehin alındı. Başka gazetecilerse hedef ayrımı gözetmeyen bombalama sonucu ya da çapraz ateşte kalarak öldü.

■ ABD'li gazeteci Marie Colvin ve Fransız fotoğrafçı Remi Ochlik, 22 Şubat'ta hükümet güçlerinin Humus'ta bir binayı bombalamaları sonucu öldü. Hayatta kalan gazeteciler binanın basın merkezi olarak kullanıldığı için özellikle hedef alındığını iddia etti. Humus'ta haber yapan Suriyeli bir yurttış gazeteci olan Rami al-Sayed aynı gün bombardıman sırasında aldığı şarapnel yaraları sonucu öldü.

■ İran devletine bağlı Press TV için Suriye muhabiri olarak çalışan Maya Nasser 26 Eylül'de Şam'daki ordu karargahına düzenlenen bombalı saldırı haberini bildirirken anlaşıldığı kadarıyla muhalif keskin nişancılar tarafından vurularak öldürüldü. İran al-Alam haber kanalından iş arkadaşı Hüseyin Mortada saldırıda yaralandı. Her ikisi de daha önce muhalif güçler tarafından tehdit edilmişti.

■ Humus Medya Merkezi'nden bir hak savunucusu

olan Ali Mahmud Othman 24 Mart'ta evinde tutuklandı. Devlet televizyonunda görüntülenmesinin ardından, yıl sonuna gelindiğinde ailesi hala devlet yetkililerinden nerede olduğuna dair bir bilgi alamamıştı.

■ Suriye Basın ve İfade Özgürlüğü Merkezi Başkanı Mazen Darwish ile Abd al-Rahman Hamada, Hüseyin Gharir, Mansur al-Omari ve Hani al-Zitani adlı diğer dört merkez çalışanı 16 Şubat'ta Hava Kuvvetleri istihbarat subayları tarafından gözaltına alınmalarının ardından haberleşmesiz alıkonuldu. Aynı tarihte gözaltına alınan 11 kişi serbest bırakıldı ancak bunların yedisi daha sonra askeri mahkeme tarafından "yaymak amacıyla yasak materyalleri bulundurma" suçundan askeri mahkeme tarafından mahkum edildi.

Hükümet güçleri ve bağlantılı milisler tarafından aşırı güç kullanımı

Hükümet güçleri ve onlarla beraber hareket eden milisler, muhalifleri destekledikleri düşünülen bölgelerde gerçekleştirdikleri askeri hareketler sırasında yakaladıkları muhalif savaşıncıları ve sivilleri kimi zaman çok sayıda olmak üzere yargısız infaz etti. Ölenler genellikle elleri arkalarından bağlanmış ve bedenlerinin üst bölümünden çok kere vurulmuş olarak bulundu. Bazıları yakılmıştı.

■ Hükümet askerleri hepsi de yirmili yaşlarında inşaat işçileri olan Yusuf, Bilal ve Talal Haj Hüseyin adlı üç kardeşi 23 Mart'ta İdlib'in dış mahallelerinden biri olan Sarmin'deki evlerinden aldı. Anne ve kız kardeşlerinin önünde yargısız infaz etti ve ardından cesetlerini yaktı.

■ Savaşa dahil olmayan birçok sivil de dahil olmak üzere çok sayıda insan 25 Mayıs'ta Humus yakınlarındaki Hula köyüne yapılan askeri hareket sırasında yargısız infaz edildi. Hükümetin yalanlamalarına rağmen Bağımsız Uluslararası Soruşturma Komisyonu orada "neredeyse yarısı çocuk olan yüzden fazla sivilin" hükümet askerleri ve bağlantılı milislerce öldürüldüğü sonucuna vardı.

Hükümet güçleri ve bağlantılı milisler tarafından gerçekleştirilen yargısız infazlar

Hükümet güçleri ve milisler "rejimin sona ermesini" isteyen barışçıl gösterileri bastırmak için ölümcül ve diğer türlü aşırı güç kullanımına düzenli olarak başvurdu. Protestolar ve "şehitler" için düzenlenen cenaze törenleri sırasında çocuklar ve gösteriyi izleyenler de dahil olmak üzere güvenlik güçlerine ya da diğerlerine herhangi bir tehdit oluşturmayan yüzlerce kişi hükümetin keskin nişancıları tarafından

öldürüldü ya da yaralandı. Yetkililer bazı mağdurların ailelerini akrabalarının ölümü için güvenlik güçleri yerine terörist grupları suçlayan ifadeler imzalamaya zorladı.

■ Halep'te bir tatlı dükkanı işleten Muhammed Haffar, 17 Mayıs'ta vurularak öldürüldü. Hükümet güçleri düzenlenen bir gösteriye ateş açtığında dükkanının önünde duruyordu.

■ 16 yaşındaki öğrenci Mo'az Lababidi, 25 Mayıs'ta güvenlik güçleri ve sivil giyimli milisler tarafından vurularak öldürülen 10 kişiden biriydi. Gün içinde daha önce vurularak öldürülen dört göstericinin cenaze töreninde yürürken Halep'teki bir polis karakolunun önünde öldürüldü.

Yaralılar ve sağlık çalışanlarını hedef alma

Hükümet güçleri ve milisler bazıları devlet hastanelerinde de kötü muamele gören yaralı sivilleri ve muhalif savaşıncıları yakalamak için izlerini sürdürdü. Hükümet güçleri ayrıca muhaliflerin yaralılara yardım için kurduğu geçici sağlık merkezleri ile buralarda çalışan gönüllü doktor, hemşire ve sağlık görevlilerini de hedef aldı.

■ Yaralı göstericilere yardım eden tıbbi bir ağa dahil olan Basel Aslan, Mus'ab Barad ve Hazem Batikh adlı öğrencilerin yakılmış ve parçalanmış cesetleri Hava Kuvvetleri istihbarat subaylarının kendilerini gözaltına almasından bir hafta sonra, 24 Haziran'da Halep'te bulundu. Basel Aslan'ın elleri arkadan bağlanmış, kendisine işkence edilmiş ve başından vurulmuştu.

■ Osama al-Habaly'nın Suriye Askeri İstihbaratı tarafından 18 Ağustos'ta Lübnan'da gördüğü tedavinin ardından evine dönerken Suriye-Lübnan sınırında tutuklandığı bildirildi. Ailesine işkence gördüğü söylendi ancak aile durumu hakkında resmi bir bilgi almadı.

Muhalefetin bastırılması

Hükümet, ifade, örgütlenme ve toplanma özgürlükleri üzerinde sıkı bir şekilde kontrol sahibi olmaya devam etti. Hükümet güvenlik güçleri ve milisler gösteriler, ev baskınları ve askeri operasyonlarda gerçekleştirilen ev aramaları sırasında binlerce kişiyi gözaltına aldı. Yüzlerce, hatta binlerce kişi sonucu zorla kaybedilmeye varan biçimde, işkence ve diğer kötü muamelelerin sıkça ve cezasız kalarak yapıldığı, yeri bildirilmeyen ve bazen de yasal olmayan gözaltı merkezlerinde haberleşmesiz alıkonuldu. Gözaltına

alınanlar arasında siyasi eylemciler, insan hakları savunucuları, gazeteciler, blog yazarları, insani yardım çalışanları ve imamlar bulunmaktaydı. Bazıları askeri ve özel mahkemelerde de olmak üzere adil olmayan yargılamaların ardından suçlu bulundu ve mahkum edildi.

■ Önde gelen insan hakları avukatlarından Khalil Ma'touq ve arkadaşı Muhammed Thatha 2 Ekim'de Şam'da güvenlik güçlerinin kontrol noktasından geçerken kayboldu. Ailelerine Şam'daki bir Devlet Güvenlik Şubesi'nde haberleşmesiz alıkonuldukları söylendi.

■ Ru'a Ja'far, Rima Dali ve kız kardeşler Kinda al-Za'our ile Lubna al-Za'our adlı dört kadın 21 Kasım'da Şam sokaklarında gelinlik giymiş halde Suriye'deki şiddetin sona ermesi çağrısını yaparken güvenlik memurların tarafından tutuklandı ve yedi hafta alıkonuldu.

İşkence ve kötü muamele

Çocuklar da dahil olmak üzere gözaltına alınanlara yönelik kötü muamele yaygındı. Bilgi almak, "itiraf" ettirmek, hükümete muhalif olduğundan şüphelenilenleri korkutmak ve cezalandırmak isteyen hükümet güçleri ve milisler bir cezasızlık ortamında sık sık bu tür yöntemlere başvurdu. Uygulanan yöntemler arasında ciddi derecede dövme, eklemlerden asma, araba lastiği içinde asma, elektrik verme, tecavüz ve diğer tür cinsel tacizler bulunuyordu. Gözaltındakiler genellikle sıkışık bir şekilde ve sağlıksız koşullarda tutuluyor, tedaviden mahrum bırakılıyor, hatta sağlık görevlilerinin kötü muamelesine maruz kalıyorlardı.

■ Ürdün vatandaşı Filistinli bir gazeteci olan Salameh Kaileh'e, 24 Nisan'da Şam'daki evinde tutuklandıktan sonra Hava Kuvvetleri istihbarat subayları tarafından işkence yapıldı. Sebebi sosyal paylaşım sitesi Facebook'ta yaptığı bir görüşme ve evinde solcu bir yayın bulundurmasıydı. Ayak tabanları kırbaçlanmış ve hakaret edilmişti. 3 Mayıs'ta kendisinin ve başkalarının dövüldüğü, hakarete uğradığı, tuvalete ve ilaca erişimlerinin engellendiği bir askeri hastaneye götürüldü. 14 Mayıs'ta sınır dışı edilerek Ürdün'e gönderildi.

Bazı muhalif silahlı gruplar da yakanmalarının ardından güvenlik güçlerine ve hükümet taraftarlarına işkence veya diğer yöntemlerle kötü muamelede bulundu.

Gözaltında ölümler

Çocuklar da dahil olmak üzere en az 550 kişinin gözaltında işkence ya da diğer kötü muamele sonucu öldüğü bildirildi. Ölenlerin çoğu hükümete muhalif olduğundan şüphelenilen kişilerdi. Kimse gözaltındaki ölümlere sebep olmaktan dolayı adalete önüne çıkarılmadı.

■ Ahmed ve Yahia Ka'ake adlı kardeşler 29 Eylül tarihinde Halep'te bir askeri kontrol noktasında tutuklandı. Günler sonra bir akrabası Ahmed Ka'ake'nin cesedini bir morgda buldu, cesette dört kurşun yarası bulunuyordu. Yahia Ka'ake haberleşmesiz alıkonulmaya devam etti.

Zorla kaybedilmeler

Hükümet güçleri yüzlerce, belki de binlerce kişinin çatışma ile bağlantılı olarak gözaltına alındıktan sonraki durumları hakkında bilgi vermedi ve bu nedenle söz konusu kişiler zorla kaybedilmiş olarak değerlendirildi. Yetkililer 1970'lerin sonundan bu yana Suriye'de gözaltında kaybolan yaklaşık 17.000 kişi konusunda açıklama yapmamaya devam etti. Bu kişiler arasında Suriye'de tutuklanan veya Suriye güçleri ya da Lübnanlı ve Filistinli milisler tarafından Lübnan'dan kaçırılan yüzlerce Filistin ve Lübnan vatandaşı da bulunuyordu. Ancak Lübnan vatandaşı Yacoub Chamoun'un kayboluşundan neredeyse 27 yıl sonra serbest bırakılması bazı ailelerin, sevdiklerinin hala hayatta olabileceğine dair umutlarını kuvvetlendirdi.

■ Hak savunucusu Zilal İbrahim al-Salhani 28 Temmuz'da güvenlik güçlerinin kendisini Halep'teki evinde tutuklamasının ardından kayboldu. Yılısonuna gelindiğinde durumu hala bilinmiyordu.

Cezasızlık

Hükümet, kendi güçlerine yönelik getirilen suçlamaları ya da işlendiği iddia edilen ağır/ciddi insan hakları ihlallerini, insanlığa karşı suçları ve savaş suçlarını soruşturmak için hiçbir adım atmadı. Hükümet, yasal olmayan ölümler, işkence, zorla kaybedilmeler ve diğer insan hakları ihlalleri için güvenlik güçlerine dokunulmazlık sağlayan yasayı da kapsayan cezasızlık rejimini sürdürdü. Yetkililer binlerce zorla kaybedilme ile 2008'de Saydnaya Cezaevi'nde, Haziran 1980'de ise Tadmur Cezaevi'nde mahkumların öldürülmeleri de dahil olmak üzere geçmişteki ciddi ihlallerden sorumlu kişileri soruşturmak ve hesap vermelerini sağlamak

için de herhangi bir adım atmadı. Şubat ayında Bağımsız Uluslararası Soruşturma Komisyonu, BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'ne insanlığa karşı suç işledikleri için soruşturulmaları gerektiğini belirttiği üst düzey görevlilerin gizli bir listesini verdi.

Silahlı muhalif gruplar da esirlere işkence yapılması ve esirlerin yargısız infaz edilmeleri gibi savaş suçlarını engellemeyerek uluslararası insancıl hukuka aykırı davrandı.

Mülteciler ve ülke içinde yerinden edilenler

Hükümet güçleri muhaliflerin kontrolü altındaki bölgelere sık sık hedef ayırımı gözetmeyen hava saldırıları düzenleyerek bu bölgelerde yaşayan tüm insanların kaçmalarına sebep oldu. Başta azınlık gruplarının üyeleri olmak üzere diğerleri de silahlı muhalif grupların saldırılarından korkarak evlerini terk etti. Çoğu kırsal bölgelerde kamp kurdu ya da mağaralara sığındı, bir kısmı ise akrabalarının yanına gitti ya da ülkeyi terk etti. Filistinli olanlar da dahil olmak üzere Suriye'de yaşayan mülteciler güvenli bir yere ulaşmak konusunda özellikle zorluk yaşadı.

Aralık ayında BM tahminlerine göre Suriye'de iki milyondan fazla kişi çatışma sonucu ülke içinde yerinden edilmişti ve insani yardıma gereksinim duyuyordu. BM mülteci ajansı BMMYK yaklaşık 600.000 Suriyelinin Türkiye, Ürdün, Lübnan, Irak ve Kuzey Afrika'da mülteci olarak kayıtlı olduğunu ya da kayıt olmayı beklediğini belirtti ancak Suriye'den kaçanların toplam sayısının daha fazla olduğu düşünülüyordu. Komşu ülkeler kendi topraklarında Suriye'den gelen binlerce mültecinin güvenlik ve yardıma ulaşmalarına izin verdi ancak Ağustos ayının ortasında Türkiye ve Irak uluslararası hukuku ihlal ederek mülteci girişini kısıtladı. Yıl sonuna gelindiğinde binlerce insan Suriye'nin Türkiye sınırı yakınında, kötü koşullar altındaki kamplarda yaşıyordu.

Ölüm cezası

Ölüm cezası yürürlükte kalmaya devam etti. Ölüm cezası verilip verilmediğini ya da cezaların infaz edilip edilmediğini doğrulamak mümkün olmadı.

Uluslararası Af Örgütü ziyaretleri/ raporları

Uluslararası Af Örgütü temsilcileri Suriye'de insan hakları araştırması yapmak üzere Suriye'yi ve komşu ülkeleri birçok kez ziyaret etti.

“Ölmek istedim”: Suriye'de işkenceden sağ kalanlar konuşuyor (MDE

24/016/2012)

Ölümcül misilleme: Suriye silahlı kuvvetlerinin kasıtlı öldürmeleri ve diğer hak ihlalleri (MDE 24/041/2012)

Topyekün baskı: Suriye'nin Halep şehri muhalefetten arındırılıyor (MDE 24/061/2012)

Suriye: Halep için verilen savaş şiddetlenirken en ağır yük sivillerde (MDE 24/073/2012)

Suriye'de düzenlenen çok sayıda sivilin öldüğü rastgele saldırılarla ilgili yeni kanıt (MDE 24/078/2012)

TÜRKİYE

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

Cumhurbaşkanı:
Başbakan:

Abdullah Gül
Recep Tayyip Erdoğan

Sınırlı yasal reformlara rağmen ifade özgürlüğü kısıtlı kaldı. Polis barışçıl gösterileri dağıtmak için aşırı güç kullandı. Devlet görevlilerinin gerçekleştirdiği iddia edilen insan hakları ihlalleri ile ilgili soruşturmalar ve kovuşturmalar kusurluydu. Terörle mücadele yasası uyarınca adil olmayan yargılamalar devam etti. Bombalı saldırılar sivillerin yaşamına mal oldu. Vicdani ret hakkını tanıma ve cinsel yönelime ya da cinsel kimliğe dayalı ayrımcılığı yasa dışı ilan etme konularında hiçbir ilerleme kaydedilmedi. Türkiye'ye sığınan Suriyeli mülteci sayısı neredeyse 150.000'e ulaştı. Türkiye, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetle mücadele etmek için daha güçlü yasal koruma yöntemleri benimsedi ancak var olan mekanizmalar iyi bir biçimde uygulanmadı.

Arka plan

Yeni bir anayasanın kabul edilmesi konusundaki tartışmalar yıl boyunca devam etti ancak siyasi partilerin fikir birliğine varacaklarına ve sivil toplumla etkili bir biçimde iletişime geçileceğine dair bir belirti yoktu.

Ekim ayında Meclis 12 ay boyunca Suriye'ye askeri müdahale yetkisi veren ve Kuzey Irak'taki silahlı Kürdistan İşçi Partisi'ni (PKK) hedef alan müdahaleye izin veren yetkiyi bir sene daha uzatan bir tezkere çıkardı. Oylama, Suriye'den atılan bir top mermisinin Şanlıurfa'ya bağlı bir sınır ilçesi olan Akçakale'ye

isabet ederek beş kişinin ölümüne yol açmasının ardından gerçekleştirilmişti.

Silahlı Kuvvetler ve PKK arasındaki silahlı çatışmalar arttı. Ordu, yalnızca Eylül ayında 500 PKK üyesini “etkisiz hale getirdiğini” iddia etti. Aralık ayında hükümet PKK ile görüşme yapmış olduğunu duyurdu.

Türkiye'nin dört bir yanındaki yüzlerce mahkum, diğer isteklerinin yanı sıra yetkililerin cezaevindeki PKK lideri Abdullah Öcalan'ın avukatlarıyla görüşmesine izin vermemesini protesto etmek için önce Şubat ayında sonra da Eylül ayında açlık grevi yaptı. Protestolar Abdullah Öcalan'ın çağrılarının ardından sırasıyla Nisan ve Kasım aylarında sona erdi.

Mayıs ayında Meclis kentsel dönüşüm yasasını çıkararak bu tür projelerden etkilenen bölge sakinlerini güvence altına alan prosedürleri kaldırdı ve zorla tahliyelerin artacağı konusundaki endişeleri artırdı. Meclis Ekim ayında özellikle grev ve toplu sözleşme hakları konularında Uluslararası Çalışma Örgütü standartlarını karşılamayan sendika yasasını kabul etti.

Eylül ayında 300'den fazla muvazzaf ve emekli asker hükümeti devirmek için hazırlandığı iddia edilen “Balyoz” planından dolayı hüküm giydi. Karar, bunu ordunun cezasız kalan hak ihlalleri karşısında bir zafer olarak değerlendirenler ve hükmün verilmesini sağlayan delillerin sahte olduğunu iddia edenler arasında kutuplaşmaya neden oldu.

İfade özgürlüğü

Basın ve daha yaygın olarak sivil toplumun ifade özgürlüğüne getirilen kısıtlamalar konusunda çok az ilerleme kaydedildi. Ceza kovuşturmaları sıklıkla şiddet içermeyen muhalif görüşleri, özellikle de tartışmalı siyasi meseleler ile devlet görevlilerini ve kurumlarını eleştiren görüşleri hedef aldı. Kürt hakları ve politikaları hakkındaki muhalif görüşler ceza kovuşturmalarına uğrayanlar arasında en önde geliyordu.

Haziran ayında Meclis Üçüncü Yargı Paketi'nin parçası olarak ifade özgürlüğünü kısıtlayan çeşitli kanunları yürürlükten kaldıran ya da değiştiren bir dizi reformu kabul etti. Reformlar, başta terörle mücadele yasasında bulunanlar olmak üzere ifade özgürlüğünü kısıtlamakta kullanılan suç tanımlarını değiştirmedi.

■ Şubat ayında vicdani retçi ve insan hakları savunucusu Halil Savda, Ceza Kanunu'nun 318.

Maddesi uyarınca “halkı askerlikten soğuttuğu” gerekçesiyle mahkum edildi. Nisan ayında 100 günlük hapis cezasından şartlı tahliye edildi. Eylül ayında para cezası verildi ve Osmanliye ilinde “barış yürüyüşü”ne devam etmesi engellendi. Aralık ayında 318. Madde uyarınca açılmış iki davadan beraat etti. Yine 318. Madde'ye dayanan başka bir hüküm de Yargıtay'da askıya alındı.

■ Ekim ayında piyanist Fazıl Say'ın yargılanmasına başlandı. Savcılar, yazdığı Tweetlerde dini figürler ve İslam'daki cennet kavramı ile dalga geçtiği için Ceza Kanunu'nun 216. Maddesi uyarınca “dini değerleri alenen aşağılamak” suçundan dava açtı.

■ Mart ayında gazeteci Ahmet Şık ve Nedim Şener, 375 gün süren duruşma öncesi gözaltılarının ardından serbest bırakıldı. Diğer gazetecilerle beraber haklarında Ceza Kanunu 220/6. Madde uyarınca “terör örgütü adına suç işlemek” suçlamasıyla yapılan kovuşturma yıl sonuna gelindiğinde devam ediyordu. Hükümeti devirmek için komplo hazırlamakla suçlanan ve ordu ile diğer devlet kurumlarıyla ilişkili sözde suç örgütü “Ergenekon”un basın stratejisine yardım etmekle suçlandılar.

■ PKK bağlantılı Kürdistan Topluluklar Birliği'ne (KCK) üye olduğu iddia edilen kişileri hedef alan büyük ölçekli davalar yıl boyunca devam etti. KCK üyeliği ile suçlanan 44 gazetecinin davası Eylül ayında başladı.

■ KCK üyeliği iddiasıyla akademisyen Ragıp Zarakolu ve Büşra Ersanlı'nın da aralarında bulunduğu 193 kişinin kovuşturulmasına yıl sonunda ayrıca devam ediliyordu. Ragıp Zarakolu ve Büşra Ersanlı hakkındaki kanıtlar yasal bir siyasi parti olan Kürt Yarılsı Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) tarafından düzenlenen Siyaset Akademisi etkinliklerine katılmalarıydı. Zarakolu Nisan ayında, Ersanlı ise Temmuz ayında tahliye edildi. Davalar yıl sonunda hala devam ediyordu.

İşkence ve kötü muamele

Resmî gözaltı yerlerinde işkence ve kötü muamele yapıldığı iddiaları devam etti. Haziran ayında Meclis bir Kamu Denetçiliği Makamı ve ayrı bir ulusal insan hakları kurumu oluşturmak için bir yasa kabul etti. Ulusal İnsan Hakları Kurumu'nun bağımsızlığı güvence altında değildi. Yıl sonuna gelindiğinde İşkenceye Karşı BM Sözleşmesi Seçmeli Protokolü'nün getirdiği gözaltı yerlerinin bağımsız denetimi konusundaki yükümlülükleri karşılayıp karşılamayacağı ve nasıl karşılayacağı belli değildi.

Hükümetin söz verdiği polis şikayetleri prosedürü gibi diğer bağımsız mekanizmalar kurulmadı.

■ Mart ayında Adana'daki Pozantı Cezaevi'nde tutulan erkek çocuklar, cinsel taciz de dahil olmak üzere cezaevi görevlilerinden kötü muamele gördükleri konusundaki iddiaların ardından başka yere gönderildi. Resmi soruşturma yıl sonunda hala devam etmekteydi. Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi Haziran ayında Pozantı Cezaevi'ni ziyaret etti ancak rapor yıl sonunda henüz kamuya açıklanmamıştı.

Aşırı güç kullanımı

Yıl boyunca polislin gösterilerde dayak da dahil olmak üzere aşırı güç kullandığı sık sık iddia edildi. Gösterilerde, iddialara göre aşırı güç kullanımının sonucu üç kişinin öldüğü bildirildi.

■ Aralık ayında 50 kadar öğrenci Ankara'daki Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) kampüsünde polislerle yaşanan çatışmada yaralandı. Çatışmalar Başbakan'ın üniversiteyi ziyareti sırasında yapılan barışçıl gösteriyi polislin dağıtmaya çalışması sonucu meydana geldi. Bir öğrenci polislin biber gazı kutusunun başına çarpması sonucu beyin kanaması şüphesiyle hastaneye kaldırıldı.

Cezasızlık

Devlet görevlileri tarafından gerçekleştirildiği iddia edilen insan hakları ihlalleri hakkında yapılan soruşturmalar ve kovuşturmalar etkisiz kaldı ve sorumluların adalet karşısına çıkarılması olasılığı düşüktü. Hüküm giyen görevlilerin cezaları sıklıkla ertelendi ve bu kişiler görevlerine devam etti.

■ Ocak ayında dört kişi 2007'deki gazeteci ve insan hakları savunucusu Hrant Dink cinayetine iştirak etmekten hüküm giydi. 10 hafta (mühimmat bulundurma) ile ömür boyu hapis (cinayete azmettirme) arasında değişen cezalar aldılar. Mahkeme, hükümlülerin daha büyük bir örgütün parçası olmadığına karar verdi ve hükümlüler "yasa dışı örgüt üyeliği" suçlamasından beraat ettirildi. Devlet görevlilerinin cinayeteki kusuru hala tam olarak soruşturulmamıştı.

■ Haziran ayında, 2004 yılında gözaltındakilere kötü muameleden hüküm giymiş olan polis memuru Sedat Selim Ay, İstanbul Terörle Mücadele şubesinde daha üst bir makama terfi ettirildi.

■ Şırnak'a bağlı Irak sınırındaki Uludere/Qileban ilçesinin Aralık 2011'de silahlı kuvvetler tarafından bombalanması ile ilgili etkin bir soruşturma

yürütülmedi. Silahlı kuvvetler PKK üyelerini hedef aldığı iddia etti ancak 34 köylüyü öldürdü. Savcılar olayın hemen ardından olay yeri incelemesi yapmadı ve saldırıya şahit olanlarla görüşmedi.

■ Ekim ayında bir İstanbul mahkemesi 2008'de Engin Çeber'in gözaltında ölümü ile ilgili yeniden yargılanan cezaevi görevlilerini "işkence ile ölüme sebebiyet vermekten" suçlu buldu. Bu yeniden yargılama mahkemenin daha önceki kararının Yargıtay tarafından usule dair sebeplerden ötürü bozulması ile gerçekleştirildi. Yıl sonuna gelindiğinde dava Yargıtay'da askıya alınmıştı.

Adil olmayan yargılanmalar

Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemeleri'nde terörle mücadele yasası kapsamında görülen davalar başta olmak üzere, adil olmayan yargılanmalar devam etti. Sürüncemeli davalar sırasındaki duruşma öncesi uzun tutukluluk süreleri Temmuz ayında bu konuda kısıtlama getiren yasaya rağmen sorun olarak kalmaya devam etti. Mahkemelerde itiraz edilemeyen gizli tanık ifadeleri kullanıldı ve güvenilir ve elle tutulur kanıtlar olmadan davalarda hüküm verilmeye devam edildi. Gösterilere katılma iddiasıyla terörle mücadele kanunu kapsamında binlerce benzer dava açıldı. Suçlananların çoğu üniversite öğrencileriydi. Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemeleri'nin yeniden düzenlenmesi ile ilgili yasa Temmuz ayında Meclis'te kabul edilmesine rağmen yıl sonuna gelindiğinde hala uygulanmamıştı.

■ Üniversite öğrencisi Cihan Kırmızıgül mahkeme öncesi tutuklu olarak kaldığı 25 ayın ardından Mart ayında serbest bırakıldı. Mayıs ayında mülke zarar vermek ve "terörist örgütü adına suç işlemek"ten hüküm giydi. 11 yıl ve 3 ay hapis cezasına mahkum edildi. Hüküm, molotof kokteyllerinin atıldığı bir eylemde, eyleme katıldığı iddia edilenlerin giydiğiyle uyuşan bir puşi takıyor olmasına dayanıyordu. Ayrıca, bir polis memuru diğer polis memurlarının ifadesiyle çelişerek onu olay yerinde gördüğünü söyledi. Yıl sonunda temyiz başvurusu henüz sonuçlanmamıştı.

Silahlı gruplar tarafından gerçekleştirilen ihlaller

Bilinmeyen kişiler ve gruplar tarafından gerçekleştirilen bombalı saldırılar sivillerin ölümüne yol açmaya devam etti. PKK uluslararası insancıl hukuk ilkelerine aykırı olarak sivilleri kaçırdı.

■ Ağustos ayında Gaziantep ilinde bir otobüs durağı yakınında meydana gelen patlama dokuz sivilin ölmesine ve 60'tan fazlasının yaralanmasına neden oldu. Yetkililer patlama için PKK'yi suçladı ancak grup sorumluluğu üstlenmedi.

■ Ekim ayında Tunceli/Dersim'deki Aşağı Torunoba Jandarma Karakolu yakınında arabalarının bir mayına çarpması sonucu iki sivil öldü.

■ Ağustos ayında PKK, Tunceli/Dersim milletvekili Hüseyin Aygün'ü kaçırdı. Aygün, 48 saat sonra zarar görmeden serbest bırakıldı.

Vicdani ret

Vicdani ret hakkının tanınması ya da vicdani retçilerin askeri hizmeti reddetmelerinden dolayı haklarında defalarca dava açılmasını engellemek için herhangi bir yeni düzenleme yapılmadı. Vicdani ret hakkını kamuya açık bir şekilde destekleyen insanlara dava açılmaya devam edildi.

■ Ekim ayında mahkeme öncesi tutukluluk süresinin cezasından indirilmesi ile İnan Süver cezaevinden tahliye edildi. Askerlik hizmetini yapmayı reddetmekten aldığı bir diğer cezası yıl sonunda henüz infaz edilmemişti.

■ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi vicdani reddi tanımamış olması nedeniyle Türkiye ile ilgili bir dizi karar bildirdi. Devlet yetkilileri bu hakkı tanıyıp tanımayacaklarına dair birbirleriyle çelişen ifadeler verdi.

■ Mart ayında BM İnsan Hakları Komitesi Türkiye'nin Cenk Atasoy ve Arda Sarkut davalarında vicdani ret hakkını tanımayarak Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin (ICCPR) 18. Maddesi'ni ihlal ettiğini belirledi.

Mülteciler ve sığınmacılar

Suriye'deki şiddet ve zulümden kaçan onbinlerce insan Türkiye'ye sığınmak için sınırı geçti.

BMMYK tarafından aktarılan devlet verilerine göre yıl sonuna gelindiğinde çoğu sınır illerinde yer alan 14 kampa yerleştirilmiş 148.000'den fazla Suriyeli mülteci bulunmaktaydı.

Kamplar yeterli kaynağa sahip ve iyi düzenlenmiş olsa da çoğu Suriye'deki çatışma bölgesine yakın konuşlandırılmıştı ve tümü bağımsız inceleme yapılmasına kapalı kaldı. Ağustos'un ikinci yarısından itibaren Türkiye uluslararası hukuku ihlal ederek Suriye sınır kapısını kısmen kapattı. Yıl sonuna

gelindiğinde binlerce yerinden edilmiş insan Türkiye sınırını yakınındaki kamplarda kötü koşullarda yaşamaktaydı.

Hükümet Türkiye'deki mülteci ve sığınmacıların haklarını korumak üzere çıkarmaya söz verdiği kanunu kabul etmedi. Gözaltı yerlerinden sığınma başvurusu yapmaya izin verilmesi başta olmak üzere var olan düzenlemelerin uygulanmasında sorunlar devam etti ve bu kişilerin zulüm görme riskiyle karşı karşıya kalabilecekleri yerlere geri gönderilmeleriyle sonuçlandı.

Lezbiyen, gey, biseksüel, trans ve interseks bireylerin hakları

Hükümet cinsel yönelim ve cinsel kimlik temelli ayrımcılığın yasaklanmasının yeni anayasaya dahil edilmesi konusunda sivil toplumun yaptığı çağrılarını reddetti. Kapsamlı bir ayrımcılık karşıtı yasanın kabul edilmesi konusunda bir ilerleme kaydedilmedi. LGBTİ hakları grupları beş trans kadının öldürülmesi de dahil olmak üzere mağdurların cinsel yönelimleri ya da cinsel kimliklerinden kaynaklandığından şüphelenilen nefret cinayetlerini bildirmeye devam etti.

Kadın ve kız çocuklarına yönelik şiddet

Mart ayında Türkiye Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ni onayladı ve koruma uygulamalarını güçlendiren ve Sözleşme'nin doğrudan uygulanmasına izin veren bir yasayı kabul etti. Yıl sonuna gelindiğinde aile içi şiddet mağdurları için yalnızca 103 sığınma evi bulunmaktaydı ve bu kanunun gerektirdiği sayıdan çok daha azdı.

Mayıs ayında Başbakan, kabul edildiği takdirde kadın ve kız çocuklarının ihtiyaç duydukları sağlık hizmetlerine erişimlerini daha da kısıtlayacak ve sahip oldukları insan haklarını ihlal edecek kürtaj yasasını duyurdu. Türkiye'de 1983'te yasal hale gelen kürtaj yasasını değiştirmek için yıl içinde bir teklifte bulunulmadı.

Uluslararası Af Örgütü ziyaretleri/ raporları

🗉 Uluslararası Af Örgütü temsilcileri Ocak, Şubat, Mart, Nisan, Haziran, Ağustos, Eylül, Ekim ve Aralık aylarında Türkiye'yi ziyaret etti, bu ziyaretlere davaları gözlemek için yapılanlar da dahildi.

📄 Türkiye: Uludere bombardımanı soruşturması güvenilir değil (EUR 44/001/2012)

- 📖 Türkiye: İşkence Karşıtı Komite'nin 45. oturumu için izleme prosedürü (EUR 44/007/2012)
- 📖 Türkiye: Başbakan Erdoğan'ın kürtağla ilgili açıklamaları bir insan hakları ayıbıdır (EUR 44/008/2012)
- 📖 Türkiye: Suriyeli mültecilerin güvenliği sağlanmalı ve ulusal ve uluslararası gözlemcilere erişim izni verilmeli (EUR 44/009/2012)
- 📖 Türkiye: Vicdani ret hakkını tanıma zamanı (EUR 44/010/2012)
- 📖 Türkiye: Açlık grevindeki mahkumların haklarına saygı duyun (EUR 44/020/2012)
- 📖 Türkiye: ODTÜ'de yaşanan olaylar hızlı, kapsamlı ve tarafsız bir şekilde soruşturulmalı (EUR 44/025/2012)

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ RAPORU 2013
BÖLÜM ÜÇ

13

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ ŞUBELERİ

Almanya ❖ Amnesty International,
Zinnowitzer Strasse 8, 10115 Berlin
email: info@amnesty.de www.amnesty.de

Amerika Birleşik Devletleri ❖ Amnesty International, 5 Penn Plaza,
16th floor, New York, NY 10001
email: admin-us@aiusa.org www.amnestyusa.org

Arjantin ❖ Amnistía Internacional,
Cerrito 1050, 6° Piso, C1010AAV Buenos Aires
email: contacto@amnistia.org.ar www.amnistia.org.ar

Australya ❖ Amnesty International,
Locked Bag 23, Broadway NSW 2007
email: nswaia@amnesty.org.au
www.amnesty.org.au

Avusturya ❖ Amnesty International,
Moeringgasse 10, A-1150 Vienna
email: info@amnesty.at www.amnesty.at

Belçika ❖ Amnesty International (Flemish-speaking), Kerkstraat
156, 2060 Antwerpen email: amnesty@aivl.be www.aivl.be Amnesty
International (francophone), Rue Berckmans 9, 1060 Bruxelles
email: amnesty@amnesty.be www.amnestyinternational.be

Bermuda ❖ Amnesty International, PO Box HM 2136,
Hamilton HM JX email: director@amnestybermuda.org
www.amnestybermuda.org

Birleşik Krallık ❖ Amnesty International, The Human Rights Action
Centre, 17-25 New Inn Yard, London EC2A 3EA
email: sct@amnesty.org.uk www.amnesty.org.uk

Burkina Faso ❖ Amnesty International, BP 11344, Ouagadougou 08
email: aiburkina@fasonet.bf www.amnesty-bf.org

Cezayir ❖ Amnesty International, 10, rue Mouloud ZADI (face au
113 rue Didouche Mourad), Alger Centre, 16004 Alger
email: contact@amnestyalgerie.org www.amnestyalgerie.org

Çek Cumhuriyeti ❖ Amnesty International, Provaznická 3, 110 00,
Prague 1 email: amnesty@amnesty.cz www.amnesty.cz
email: amnesty.ci@aviso.ci

Danimarka ❖ Amnesty International, Gammeltorv 8, 5 -1457
Copenhagen K. email: amnesty@amnesty.dk www.amnesty.dk

Fas ❖ Amnesty International, 281 avenue Mohamed V, Apt. 23, Es-
calier A, Rabat email: amorocco@sections.amnesty.org www.amnes-
tymaroc.org

Fildişi Sahili ❖ Amnesty International, 04 BP 895, Abidjan 04
email: amnesty.ci@aviso.ci

Filipinler ❖ Amnesty International, 18-A Marunong Street, Baran-
gay Central, Quezon City 1100 email: section@amnesty.org.ph
www.amnesty.org.ph

Finlandiya ❖ Amnesty International,
Hietaniemenkatu 7A, 00100 Helsinki
email: amnesty@amnesty.fi www.amnesty.fi

Foreo Adaları ❖ Amnesty International, Mannarættindarúmið
Kongubrúgvin, Fo-100 Tórshavn email: amnesty@amnesty.fo
www.amnesty.fo

Fransa ❖ Amnesty International, 76 boulevard de la Villette, 75940
Paris, Cédex 19 email: info@amnesty.fr www.amnesty.fr

Gana ❖ Amnesty International, H/No. 347/7 Rolyat Castle Road,
Opposite Havard College, Kokomlele, Accra
email: info@amnestyghana.org www.amnestyghana.org

Hollanda ❖ Amnesty International, Keizersgracht 177, 1016 DR
Amsterdam email: amnesty@amnesty.nl www.amnesty.nl

Hong Kong ❖ Amnesty International,
3D Best-O-Best Commercial Centre, 32 Ferry Street, Kowloon
email: admin-hk@amnesty.org.hk www.amnesty.org.hk

İrlanda ❖ Amnesty International, Sean MacBride House, 48 Fleet
Street, Dublin 2 email: info@amnesty.ie www.amnesty.ie

İspanya ❖ Amnistía Internacional, Fernando VI, 8, 1° izda, 28004
Madrid email: info@es.amnesty.org www.es.amnesty.org

İsrail ❖ Amnesty International, PO Box
14179, Tel Aviv 61141 email: info@amnesty.org.il
www.amnesty.org.il

İsveç ❖ Amnesty International, PO Box 4719, 11692 Stockholm
email: info@amnesty.se www.amnesty.se

İsviçre ❖ Amnesty International, Speichergasse 33, CH-3011 Berne
email: info@amnesty.ch www.amnesty.ch

İtalya ❖ Amnesty International, Via Giovanni Battista De Rossi 10,
00161 Roma email: info@amnesty.it www.amnesty.it

İzlanda ❖ Amnesty International, Þinghóltsstræti 27, 101 Reykjavík
email: amnesty@amnesty.is www.amnesty.is

Japonya ❖ Amnesty International, 7F Seika Bldg. 2-12-14
Kandaogawamachi, Chiyoda-ku, Tokyo 101-0052
email: info@amnesty.or.jp www.amnesty.or.jp

Kanada ❖ Amnesty International (English-speaking), 312 Laurier
Avenue East, Ottawa, Ontario, K1N 1H9 email: info@amnesty.ca
www.amnesty.ca Amnistie internationale (francophone), 50 rue
Ste-Catherine Ouest, bureau 500, Montréal, Quebec, H2X 3V4
www.amnistie.ca

Kolombiya ❖ Amnistía Internacional, On-line Action Platform
email: AlColombia.Online@amnesty.org

Kore (Cumhuriyeti) ❖ Amnesty International, Gwanghwamun
P.O.Box 2045 Jongno-gu, 10-620 Seoul email: info@amnesty.or.kr
www.amnesty.or.kr

Lüksemburg ❖ Amnesty International,
23 rue des États-Unis, L-1019 Luxembourg
email: info@amnesty.lu www.amnesty.lu

Mauritius ❖ Amnesty International, BP 69, Rose-Hill
email: amnestymtius@erm.mu

Meksika ❖ Amnistía Internacional, Tajín No. 389, Col. Narvarte,
Del. Benito Juárez, C.P. 03020 Mexico D.F. email:
info@amnistia.org.mx www.amnistia.org.mx

Nepal ❖ Amnesty International, PO Box 135, Amnesty Marga,
Basantanagar, Balaju, Kathmandu email: info@amnestynepal.org
www.amnestynepal.org

Norveç ❖ Amnesty International, Grensen 3, 0159 Oslo
email: info@amnesty.no www.amnesty.no

Paraguay ❖ Amnistía Internacional, Manuel Castillo 4987 esquina San Roque González, Barrio Villa Morra, Asunción
email: ai-info@py.amnesty.org www.amnesty.org.py

Peru ❖ Amnistía Internacional, Enrique Palacios 735-A, Miraflores, Lima 18 email: amnistia@amnistia.org.pe www.amnistia.org.pe

Polonya ❖ Amnesty International, ul. Piękna 66a, lokal 2, I piętro, 00-672, Warszawa email: amnesty@amnesty.org.pl
www.amnesty.org.pl

Portekiz ❖ Amnistia Internacional, Av. Infante Santo, 42, 2º, 1350 -179 Lisboa email: aiportugal@amnistia-internacional.pt
www.amnistia-internacional.pt

Porto Riko ❖ Amnistía Internacional, Calle Robles 54, Suite 6, Río Piedras PR 00925 email: amnistia@amnestypr.org
www.amnistia.org

Senegal ❖ Amnesty International, 303/GRD Sacré-coeur II, Résidence Arame SIGA, BP 35269, Dakar Colobane
email: asenegal@sections.amnesty.org www.amnesty.sn

Sierra Leone ❖ Amnesty International, 42 William Street, Freetown
email: amnestysl@gmail.com

Slovenya ❖ Amnesty International, Beethovnova 7, 1000 Ljubljana
email: amnestysl@amnesty.si www.amnestysl.si

Şili ❖ Amnistía Internacional, Oficina Nacional, Huelén 164 -Planta Baja, 750-0617 Providencia, Santiago email: info@amnistia.cl
www.amnistia.cl

Tayvan ❖ Amnesty International, 3F, No. 14, Lane 165, Sec. 1, Sinsheng S. Rd, Da-an District, Taipei City 106
Email: secretariat@amnesty.tw

Togo ❖ Amnesty International, 2322 avenue du RPT, Quartier Casablanca, BP 20013, Lomé
email: contact@amnesty.tg www.amnesty.tg

Tunus ❖ Amnesty International, 67 rue Oum Kalthoum, 3ème étage, escalier B, 1000 Tunis email: admin-tn@amnesty.org

Uruguay ❖ Amnistía Internacional, San José 1140, piso 5, C.P. 11.100 Montevideo email: oficina@amnistia.org.uy
www.amnistia.org.uy

Venezuela ❖ Amnistía Internacional, Torre Phelps piso 17, oficina 17 A, Av. La Salle, Plaza Venezuela, Los Caobos, Caracas 1050
email: info@aiven.org www.aiven.org

Yeni Zelanda ❖ Amnesty International, PO Box 5300, Wellesley Street, Auckland 1141
email: info@amnesty.org.nz www.amnesty.org.nz

Yunanistan ❖ Amnesty International, Sina 30, 106 72 Athens
email: athens@amnesty.org.gr www.amnesty.org.gr

Zimbabve ❖ Amnesty International, 56 Midlothian Avenue, Eastlea, Harare email: amnestyinternational.zimbabwe@gmail.com

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ YAPILARI

Macaristan ❖ Amnesty International, Rózsza u. 44, II/4, 1064 Budapest email: info@amnesty.hu www.amnesty.hu

Malezya ❖ Amnesty International, D-2-33A, 8 Avenue, Jalan Sungai Jernih, 8/1, Section 8, 46050 Petaling Jaya, Selangor
email: aimalaysia@aimalaysia.org
www.aimalaysia.org

Mali ❖ Amnesty International, Immeuble Soya Bathily, Route de l'aéroport, 24 rue Kalabancoura, BP E 3885, Bamako
email: amnesty.mali@ikatelnet.net

Moğolistan ❖ Amnesty International, Sukhbaatar District, Baga Toirog 44, Ulaanbaatar 210648 email: aimncc@magicnet.mn
www.amnesty.mn

Moldova ❖ Amnesty International, PO Box 209, MD-2012 Chişinău
email: info@amnesty.md www.amnesty.md

Tayland ❖ Amnesty International, 90/24 Lat Phrao Soi 1, Jomphol, Chatchak, Bangkok 10900 email: info@amnesty.or.th www.amnesty.or.th

Türkiye ❖ Uluslararası Af Örgütü, Hamalbaşı Cd. No: 22
Dükkan 2-D2-D3-D4, 34425 Beyoğlu, İstanbul
email: posta@amnesty.org.tr www.amnesty.org.tr

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ YAPI GİRİŞİMLERİ

Benin ❖ Amnesty International, 01 BP 3536, Cotonou
email: info@aibenin.org www.amnesty.bj

Brezilya ❖ Amnesty International, Praça São Salvador, 5-Casa, Laranjeiras 22.231-170, Rio de Janeiro
email: contato@anistia.org.br www.anistia.org.br

Güney Afrika ❖ Amnesty International, 11th Floor Braamfontein Centre, 23 Jorissen Street, 2017 Braamfontein, Johannesburg
email: info@amnesty.org.za www.amnesty.org.za

Hindistan ❖ Amnesty International, 1074/B-1, First Floor, 11th Main, HAL 2nd Stage, Indira Nagar, Bangalore, Karnataka, 560 008 email: amnestyyindia@amnesty.org
www.amnesty.org.in

Kenya ❖ Amnesty International, Suite A3, Haven Court, Waiyaki Way, Westlands, P.O. Box 1527, 00606 Sarit Centre, Nairobi
email: amnestyykenya@amnesty.org

Slovakya ❖ Amnesty International, Karpatska 11, 811 05 Bratislava
email: amnesty@amnesty.sk www.amnesty.sk

Ukrayna ❖ Amnesty International, Olesya Honchara str, 37A, office 1, Kyev 01034 email: info@amnesty.org.ua
www.amnesty.org.ua

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ STRATEJİK ORTAKLIKLAR

Aşağıdaki ülkelerde Stratejik Ortaklıklar projeleri bulunmaktadır:
Doğu Timor, Endonezya, Haiti, Kamboçya, Kazakistan, Kırgızistan,
Romanya, Tacikistan

Stratejik Ortaklıklar hakkında daha fazla bilgi için
Strategic_Partnerships_Team@amnesty.org

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ ULUSLARARASI ÜYELİK

Dünyanın bazı ülke ve bölgelerinde uluslararası üyelik mevcuttur.

Daha fazla bilgi için www.amnesty.org/en/join adresini
ziyaret edebilirsiniz.
email: mobilization@amnesty.org

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ OFİSLERİ

Uluslararası Sekreterlik (US)

Amnesty International, Peter Benenson House, 1 Easton Street,
London WC1X 0DW, United Kingdom email: amnestyis@amnesty.org
www.amnesty.org

Uluslararası Af Örgütü Lisan Merkezi (AILRC)

Calle Valderribas, 13, 28007 Madrid, Spain email:
AILRC@amnesty.org
Arabic: www.amnesty.org/ar Spanish: www.amnesty.org/es

Uluslararası Af Örgütü Lisan Merkezi Paris Ofisi (AILRCFR)

47 rue de Paradis -Bât C, 75010 Paris, France www.amnesty.org/fr

Avrupa Kurumları Ofisi

Rue de Trèves 35, Boîte 3, B-1040 Brussels, Belgium
email: amnestyIntl@amnesty.eu www.amnesty.eu

US Beyrut – Orta Doğu ve Kuzey Afrika Bölge Ofisi

Amnesty International, PO Box 13-5696, Chouran Beirut 1102 -2060,
Lebanon email: mena@amnesty.org www.amnestymena.org

US Cenevre – BM Temsilciliği

Amnesty International, 22 rue du Cendrier, 4ème étage, CH-1201
Geneva, Switzerland email: uaigv@amnesty.org

US Dakar – Afrika İnsan Hakları Eğitim Ofisi

Amnesty International, SICAP Sacré Coeur Pyrotechnie Extension,
Villa No. 22, BP 47582, Dakar, Senegal email: isdakaroffice@amnesty.org www.africa-hre.org

US Hong Kong – Asya Pasifik Bölge Ofisi

Amnesty International,
16/F Siu On Centre, 188 Lockhart Rd, Wan Chai,
Hong Kong email: admin-ap@amnesty.org

US Johannesburg

Amnesty International, Ground Floor, 3 on Glenhove, Melrose Estate,
Johannesburg, South Africa email: adminjoburg@amnesty.org

US Kampala – Afrika Bölge Ofisi

Amnesty International, Plot 20A Kawalya Kaggwa Close,
PO Box 23966, Kampala, Uganda
email: ai-aro@amnesty.org

US Moskova – Rusya Ofisi

Amnesty International, PO Box 212, Moscow 119019,
Russian Federation email: msk@amnesty.org www.amnesty.org.ru

US New York – BM Temsilciliği

Amnesty International, 777 UN Plaza, 6th Floor, New York, NY 10017,
USA email: aiunny@amnesty.org

US Paris – Araştırma Ofisi

Amnesty International, 76 boulevard de la Villette, 75940 Paris,
Cédex 19, France email: pro@amnesty.org

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ RAPORU 2013

DÜNYADA İNSAN HAKLARININ DURUMU

Uluslararası Af Örgütü Raporu 2013, 159 ülke ve bölgede 2012 yılı boyunca insan haklarının durumunu gözler önüne seriyor.

Hükümetler, insan hakları taahhütlerini göstermelik biçimde devam ettirirken ulusal çıkarları, ulusal güvenliği ve kamu güvenliğine dair endişeleri, bu hakların ihlal gerekçesi olarak kullanmaya devam etti.

Buna karşılık olarak, dünyanın dört bir yanından insanlar sokaklara döküldü; baskı, şiddet ve adaletsizliği ortaya çıkarmak için sosyal medyanın sarsıcı potansiyelini kullandı. Bazılarının ödedikleri bedeller ağır oldu. Birçok ülkede, iftira, hapis cezası veya şiddetle karşı karşıya kaldılar. Bireysel ve toplu cesaret ve direniş çabaları insan hakları mücadelesini ileriye götürmeye ve hükümetlerle güçlü çıkar gruplarının yaptıklarını gün ışığına çıkarmaya devam etti.

Bu rapor dünyanın tüm bölgelerinde haklarına saygı duyulmasını talep etmek ve hakları ihlal edilenlerle dayanışmalarını ilan etmek için harekete geçen kadın ve erkeklerin cesaret ve kararlılığına tanıklık ediyor.

Bu yolda karşısına çıkan her türden engele rağmen insan hakları hareketinin giderek nasıl daha güçlü ve köklü bir hale geldiğini ve milyonlarda yeşerttiği umudun nasıl köklü bir değişim gücü haline geldiğini gösteriyor.

Bize katılın amnesty.org.tr

AMNESTY
INTERNATIONAL

